

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ammattikorkeakouluopinnoista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki ammattikorkeakouluopinnoista. Ammattikorkeakouluopinnoilla tarkoitettaisiin ammattikorkeakoulututkintoon johtavia ammatillisia korkeakouluopintoja sekä aikuiskoulutuksena järjestettäviä ammatillisia erikoistumisopintoja ja muuta aikuiskoulutusta.

Ammattikorkeakoulututkinnot olisivat esityksen mukaan ammatillispainotteisia korkeakoulututkintoja, joiden lähtökohdat olisivat työelämän asettamissa vaatimuksissa ja niiden kehitystarpeissa ja jotka johtaisivat erilaisiin työelämän asiantuntijatehtäviin.

Ammattikorkeakouluopintoja järjestettäisiin opetusministeriön alaisissa ammattikorkeakouluissa. Ammattikorkeakoulut muodostaisivat korkeakoulujärjestelmässä yliopistojen sekä muiden tiede- ja taidekorkeakoulujen rinnalla toimivan ei-yliopistollisen korkeakoulusektorin. Ammattikorkeakoulut voisivat koulutustehtävänsä ohella harjoittaa ammattikorkeakouluopintoja tukevaa ja työelämää palvelevaa tutkimus- ja kehitystyötä.

Ammattikorkeakoulun toimiluvan kunnalliselle tai yksityiselle hakijalle myöntäisi valtioneuvosto edellyttäen, että ammattikorkeakoulu on koulutustarpeen vaatima ja täyttäisi korkeakouluopetuksen järjestämisen laatu- ja muut vaatimukset. Toimiluvassa määriteltäisiin ammattikorkeakoulun koulutustehtävä ja mahdolliset kehittämisvelvoitteet. Vastaavin perustein valtioneuvosto päättäisi valtion ammattikorkeakoulun perustamisesta, joka olisi mahdollista erityisesti valtakunnalliseen koulutustarpeeseen liittyvästä syystä.

Ammattikorkeakoulujen muu kuin toimilupa perustuva ohjaus ja säätely järjestettäisiin pääosin yhteneväksi tiede- ja taidekorkeakoulujen ohjauksen ja säätelyn kanssa. Valtioneuvoston hyväksymään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan sekä opetusminis-

terion ja ammattikorkeakoulujen tulos- ja tavoitekeskusteluihin perustuvan ohjauksen lisäksi opetusministeriö voisi tarvittaessa päättää ammattikorkeakouluopintojen mitoittamisesta. Ammattikorkeakouluopintojen laadun ja tason varmistamiseksi luotaisiin laadunarviointijärjestelmä.

Ammattikorkeakoulun hallinnon yleisistä perusteista säädettäisiin lailla. Muilta osin ammattikorkeakoulun hallinto jätettäisiin pääosin ylläpitäjän ratkaistavaksi. Valtion ammattikorkeakoulun hallinnosta säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

Ammattikorkeakoulututkintojen perusteista säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Tutkintoon johtavat koulutusohjelmat olisi laadittava laajuudeltaan vähintään kolmen vuoden ja pääsääntöisesti enintään neljän vuoden päätoimisten opintojen mittaisiksi. Opetusministeriö vahvistaisi koulutusohjelmat ja ammattikorkeakoulu hyväksyisi opetussuunnitelmat.

Ammattikorkeakoulun opiskelijaksi olisi ehdotuksen mukaan kelpoinen henkilö, joka olisi suorittanut ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon taikka joka muutoin olisi hankkinut vastaavan nuorisostaan koulutuksen kotimaassa tai ulkomailla. Ammattikorkeakoulu päättäisi opiskelijavalinnan perusteista. Ammattikorkeakoulun opiskelijan opintososiaalinen asema järjestettäisiin pääpiirteissään samoin kuin tiede- ja taidekorkeakoulussa. Opetus ammattikorkeakoulussa olisi ehdotuksen mukaan maksutonta.

Ammattikorkeakoulun opettajina toimisivat yliopettajat ja lehtorit sekä asetuksella säädettävät mahdolliset muut opettajat.

Ammattikorkeakoulujen perusrahoitus järjestettäisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain nojalla valtionosuudella ja opiskelijan kotikunnan maksuosuudella samoin kuin nykyisin ammatillisten oppilaitosten

osalta. Lisäksi ammattikorkeakouluja voitaisiin rahoittaa ylimääräisellä valtionrahoituksella ja ulkopuolisella rahoituksella.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksen toimeenpano nykyisten joko väliaikaisiin ammattikorkeakouluihin kuuluvien tai muiden ammatillisten oppilaitosten pohjalta aloitettaisiin 1 päivänä elokuuta 1996 alkavan lukuvuoden alusta. Esitys sisältää tähän toimeenpanovaiheeseen liittyvän erillisen ehdotuksen laiksi eräistä am-

mattikorkeakouluopinnoista annetun lain toimeenpanon edellyttämistä järjestelyistä.

Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotukset laiksi opintotukilain 3 §:n, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä nuorisotoimen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetun lain 28 §:n muuttamisesta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .	1	2 luku. Toiminnan perusteet	29
YLEISPERUSTELUT	4	3 luku. Hallinto	30
1. Johdanto	4	4 luku. Opetus ja tutkinnot	31
2. Nykytila	5	5 luku. Opiskelijat	32
2.1. Yleistä	5	6 luku. Opettajat ja muu henkilöstö	33
2.2. Ammatillisen koulujärjestelmän ja yliopis-		7 luku. Rahoitus	34
tolaitoksen peruspiirteet	5	8 luku. Erinäiset säännökset	34
Koulutus- ja tutkintorakenne sekä oppilai-		1.2. Opintotukilaki	35
tosjärjestelmä	5	1.3. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituk-	
Opiskelija- ja aloituspaikkamäärä	6	sesta	36
2.3. Lainsäädäntö ja toiminnan perusteet	7	1.4. Laki eräistä ammattikorkeakouluopinnois-	
Ammatilliset oppilaitokset	7	ta annetun lain toimeenpanon edellyttä-	
Korkeakoulut	8	mistä järjestelyistä	37
Väliaikaiset ammattikorkeakoulut	9	1.5. Laki nuorisostaan koulutuksen ja ammat-	
2.4. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden		tikorkea koulujen kokeiluista	39
lainsäädäntö	11	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	39
2.5. Nykytilan arviointi	15	3. Voimaantulo	40
Ammatillinen koulutus	15	LAKIEHDOTUKSET	40
Korkeakouluopetus	16	1. Laki ammattikorkeakouluopinnoista	40
Koko koulutusjärjestelmä	17	2. Laki opintotukilain 3 §:n muuttamisesta	45
Ammattikorkeakoulukokeilusta saadut		3. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta	
kokemukset	18	annetun lain muuttamisesta	46
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	20	4. Laki eräistä ammattikorkeakouluopinnoista an-	
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi		netun lain toimeenpanon edellyttämistä järjeste-	
Yleistä	20	lyistä	48
Tavoitteet	20	5. Laki nuorisostaan koulutuksen ja ammattikor-	
Keinot	21	kea koulujen kokeiluista annetun lain 28 §:n	
3.2. Keskeiset ehdotukset	22	muuttamisesta	50
4. Esityksen vaikutukset	24	LIITE	51
4.1. Taloudelliset vaikutukset	24	Rinnakkaistekstit	51
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset ..	27	2. Laki opintotukilain 3 §:n muuttamisesta	51
5. Asian valmistelu	27	3. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta	
5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	27	annetun lain muuttamisesta	52
5.2. Lausunnot	28	5. Laki nuorisostaan koulutuksen ja ammattikor-	
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	28	keakoulujen kokeiluista annetun lain 28 §:n	
1. Lakiehdotusten perustelut	28	muuttamisesta	56
1.1. Laki ammattikorkeakouluopinnoista	28		
1 luku. Yleiset säännökset	28		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Ammatin harjoittamiseen ja työelämään jottavaa koulutusta järjestävä koulutusjärjestelmämme jakaantuu perinteisesti kahteen selkeästi erilliseen osaan, ammatillisista oppilaitoksista muodostuvaan ammatilliseen koulujärjestelmään ja yliopistoista sekä muista tiede- ja taidekorkeakouluista muodostuvaan korkeakoululaitokseen.

Myös sellainen ylin ammatillinen opetus eli opistoasteen ja ammatillisen korkeasteen koulutuksemme, joka monissa muissa maissa annetaan korkeakoulujärjestelmän piirissä, järjestetään meillä ammatillisessa koulujärjestelmässä, kun taas korkeakoulumme vastaavat yksinomaan ylimmästä tieteellisestä tai taiteellisesta opetuksesta. Korkeakoulujärjestelmäsämme ei siten ole, kuten on asianlaita monissa muissa maissa, ammatillisesta korkeakoulupetuksesta vastaavaa niin sanottua ei-yliopistolista korkeakoulusektoria, vaan korkeakoulujärjestelmämme muodostuu vain yliopistosektorista.

Tämän esityksen yhtenä kokoavana pyrkimyksenä on ammatillisen koulujärjestelmän rakenteellinen uudelleenjärjestely. Opistoasteen ja ammatillisen korkeasteen koulutuksen asema koulutusjärjestelmässä kohotetaan asteittain toteutettavin kehittämistoimenpitein keskias- teelta selkeästi korkeasteelle järjestämällä tämä koulutus pääsääntöisesti ammatillisina korkeakouluopintoina yliopistojen sekä muiden tiede- ja taidekorkeakoulujen rinnalla toimiviin ammattikorkeakouluihin. Tämän uudelleenjärjestelyn keskeinen tarkoitus on sopeuttaa ylin ammatillinen opetus eurooppalaiseen ja laajempaankin kansainväliseen ympäristöön niin, että näitä opintoja harjoittava nuoriso kuten myös tämän koulutuksen opettajisto pääsevät täysipainoisesti osallistumaan laajenevaan kansainväliseen koulutusyhteistyöhön ja siten, että tutkinon suorittaneet pääsevät niin ikään käyttämään tasavertaisesti hyväksi avautuvien eurooppalaisten työmarkkinoiden mahdollisuudet.

Esityksellä on samalla monia muita tavoitteita. Muodostamalla vanhoista oppilaitosmuotarojoista riippumatta ensisijaisesti monialaisia ammattikorkeakouluyksiköitä avataan uusia mahdollisuuksia vastata yhteiskunnan ja työelämän muuttuviin tieto- ja taitotarpeisiin ke-

hittämällä aivan uusia opintokokonaisuuksia ja tutkintoja.

Kehittämällä opistoasteen ja ammatillisen korkeasteen koulutuksesta työelämän tarpeisiin kiinteästi pohjautuvia käytännöllispainotteisia ammatillisia korkeakoulututkintoja sekä uudistamalla opetusta ja opiskelua kohotetaan koulutuksen laatutasoa kaikin osin vastaamaan eurooppalaista korkeampaa opetusta, nostetaan koko väestön keskimääräistä koulutustasoa sekä parannetaan koulutetun työvoiman ja koko kansakunnan kansainvälistä kilpailukykyä.

Ammattikorkeakouluratkaisulla pyritään myös ylimmän ammatillisen opetuksen vetovoiman parantamiseen niin, että peruskoulun jälkeisen yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen hankkineelle nuorisolle olisi tarjottavana tiede- ja taidekorkeakouluopintojen ohella toinen kilpailukykyinen, työelämän asiantuntijatehtäviin johtava korkeakouluvaihtoehto.

Ammattikorkeakouluyksikköjä muodostamalla rationalisoidisiin samalla hajanaista oppilaitosverkkoa ja yhtenäistettäisiin kirjavaa ylläpitojärjestelmää. Kooltaan nykyistä suurempien ja sekä henkisiltä että aineellisilta voimavaroiltaan vahvempien yksikköjen muodostamisella luotaisiin edelleen edellytyksiä niiden toimivallan lisäämiselle sekä keskus- ja piirihallinnon hajauttamiselle. Ottaen huomioon asetetut koulutuksen tasovaatimukset uudistuksella pyritään parantamaan erityisesti niiden maakuntien koulutuspalveluja, joissa ei ole tiedekorkeakoulua.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksella pyritään sekä ammattikorkeakoulujen koulutustehtävän että niiden harjoittaman työelämää palvelevan tutkimus- ja kehitystyön pohjalta myös alueellisen kehityksen edistämiseen ja erityisesti pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehitysedellytysten parantamiseen.

Esityksellä pyritään myös koko koulutusjärjestelmän toiminnan rationalisointiin yksinkertaistamalla ja joustavoittamalla koulutus- ja tutkintorakenteita ja koulutusväyliä siten, että koulutusjärjestelmän tehokkuus, taloudellisuus ja tuloksellisuus paranevat.

Korkeakoulujärjestelmässä ammattikorkeakoulujen ja yliopistolaitoksen tehtävät ja työnjako määärtyisivät niin, että ammattikorkeakoulut vastaisivat ensisijaisesti ammatillisesta korkeakouluopetuksesta ja yliopistolaitoksen

korkeakoulut alansa ylimmästä opetuksesta ja, kuten nykyisin, tieteellisestä tutkimuksesta.

2. Nykytila

2.1. Yleistä

Tämän esityksen tarkoittamat ammattikorkeakouluopinnot kehitetään nykyisen opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutuksen pohjalta. Vastaavasti ammattikorkeakoulut luodaan tätä koulutusta antavien ammatillisten oppilaitosten pohjalta korkeakoulujärjestelmässä toimiviksi ammatillista korkeakouluopetusta antaviksi korkeakouluiksi. Ammattikorkeakoulujen muodostaminen muuttaa siten sekä ammatilliseen koulujärjestelmän että koko korkeakoulujärjestelmän rakennetta. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen lähtökohtia ja vaikutuksia arvioitaessa on sen takia tarpeen tarkastella sekä ammatillisissa oppilaitoksissa että korkeakouluissa järjestettävää koulutusta. Tämä lisäksi esityksen kannalta erityisen merkittävän lähtökohdan muodostaa vuonna 1991 alkanut ammattikorkeakoulukokeilu.

2.2. Ammatillisen koulujärjestelmän ja yliopistolaitoksen peruspääpiirteet

Koulutus- ja tutkintorakenne sekä oppilaitosjärjestelmä

Ammatillinen peruskoulutus. Ammatillista peruskoulutusta annetaan kaikilla koulutusaloilla sekä peruskoulupohjaisena että ylioppilaspohjaisena. Peruskoulupohjainen ammatillinen koulutus on koulutusaloittain järjestetty 26 laaja-alaiseen peruslinjaan, joiden puitteissa koulutus eriytyy yhteisen yleisjakson jälkeen noin 200 erikoistumislinjaan. Ylioppilaspohjainen ammatillinen koulutus järjestetään erikoistumislinjoja vastaavilla ylioppilaspohjaisilla opintolinjoilla. Erikoistumislinjat ja opintolinjat jakaantuvat kolmelle koulutusasteelle, koulusteelle, opistoasteelle ja ammatilliselle korkea-asteelle.

Ammatillisen koulutuksen koulutusajat vaihtelevat pohjakoulutuksen ja koulutusasteen mukaan. Peruskoulupohjaisen ammatillisen koulutuksen koulutusajat ovat koulusteella 2—3 vuotta, opistoasteella 3—4 vuotta ja ammatillisella korkea-asteella 5 vuotta. Ylioppilaspohjaisen ammatillisen koulutuksen kou-

lutusajat ovat koulusteella 1—2 vuotta, opistoasteella 2—3 vuotta ja ammatillisella korkea-asteella 3—4 vuotta.

Ammatillisen koulutuksen rakenteen uudistamisesta on päätetty. Peruskoulupohjaisessa koulutuksessa siirrytään niin sanottuun peräkkäiseen rakenteeseen, mikä tarkoittaa sitä, että opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutukseen siirrytään koulusteiden koulutuksen suorittamisen jälkeen. Samalla peruslinja-, erikoistumislinja- ja opintolinjarakenteesta luovutaan kehittämällä niiden sijaan laaja-alaisempia ammatillisia perustutkintoja, opistoasteen tutkintoja ja ammatillisen korkea-asteen tutkintoja. Uuteen koulutusrakenteeseen siirrytään vuonna 1995.

Ammatillista peruskoulutusta antavia ammatillisia oppilaitoksia oli vuoden 1994 elokuun alussa kaikkiaan 410. Näistä 243 on kuntien tai kuntayhtymien ylläpitämiä, 122 valtion ja 45 yksityisten ylläpitämiä. Ammatillisten oppilaitosten opiskelijamäärä niin sanotussa nuorten ammatillisessa peruskoulutuksessa oli vuonna 1993 noin 169 000, mikä merkitsee keskimäärin 410 opiskelijaa oppilaitosta kohti.

Ammatilliset oppilaitokset jakautuvat 12 eri oppilaitosmuotoon seuraavasti:

Taulukko 1. Ammatillisten oppilaitosten oppilaitosmuodot

<i>Oppilaitosmuoto</i>	<i>Oppilaitoksia</i>
ammattioppilaitokset	103
hotelli- ja ravintolaoppilaitokset	14
kauppaoppilaitokset	64
koti- ja laitostalousoppilaitokset	30
käsi- ja taideteollisuusoppilaitokset	37
maatalousalan oppilaitokset	38
merenkulkuoppilaitokset	2
metsä- ja puutalousoppilaitokset	16
sosiaalialan oppilaitokset	23
taide- ja viestintäkulttuuri-oppilaitokset	8
teknilliset oppilaitokset	31
terveydenhuolto-oppilaitokset	44

Muutaman viime vuoden aikana oppilaitoksia on ryhdytty yhdistämään monialaisiksi oppilaitosyksiköiksi. Taulukossa 1 tällaiset yhdistetyt oppilaitokset on sijoitettu oppilaitosmuodittain niiden hallinnollisen oppilaitosmuodon perusteella.

Opistoasteen tai sekä opistoasteen että ammatillisen korkea-asteen ammatillista koulutus-

ta järjestetään kaikissa oppilaitosmuodoissa. Kouluasteen ammatillista koulutusta järjestetään kaikissa muissa oppilaitosmuodoissa paitsi teknillisissä oppilaitoksissa. Opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen koulutusta järjestetään kaikkiaan noin 280 oppilaitoksessa.

Ammatillista peruskoulutusta järjestetään myös eräissä muissa oppilaitoksissa kuin ammatillisissa oppilaitoksissa. Ammatillista peruskoulutusta järjestetään 8 eri opintolinjalla 19 kansanopistossa, 10 opintolinjalla 11 musiikkioppilaitoksessa ja 10 liikunnan koulutuskeskuksessa kahdella eri opintolinjalla. Viidessä lastentarhanopettajaopistossa järjestettävä ammatillinen koulutus on tarkoitus siirtää 1 päivästä elokuuta 1995 korkeakouluihin.

Korkeakouluopetus. Korkeakoulujen perustutkintoja ovat alemmat ja ylemmät korkeakoulututkinnot. Jatkotutkintoja ovat lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot sekä erikoistumistutkinnot. Alempia korkeakoulututkintoja on 1970-luvulla suoritettujen tutkinnonuudistuksen jälkeen ollut vain muutamalla alalla. Ylemmät korkeakoulututkinnot ovat olleet niin sanottuja perustutkintoja. Alempien korkeakoulututkintojen nimikkeiden määrä on 14 ja ylempien korkeakoulututkintojen 25. Korkeakoulututkintoon johtavien koulutusohjelmien määrä on, vain nimikkeeltään toisistaan eroavia koulutusohjelmia lukuun ottamatta, noin 100. Alempien korkeakoulututkintojen laajuus on 120 opintoviikkoa, ja tutkinnot voidaan suorittaa noin kolmessa vuodessa. Ylempien korkeakoulututkintojen laajuus on 160—180 opintoviikkoa. Tutkinnot voidaan suorittaa 5—5 vuodessa, mutta käytännössä keskimääräiset opetusluajat ovat useilla aloilla pitempiä.

Korkeakoulujen tutkintojärjestelmää ollaan parhaillaan uudistamassa. Tarkoitus on, että peruskoulutuksen rakenne uudistetaan pääsääntöisesti kaksiportaiseksi niin, että se muodostuu lähes kaikilla aloilla alemmasta korkeakoulututkinnosta (Bachelor-taso) ja ylemmästä korkeakoulututkinnosta (Master-taso). Samalla pyritään tutkintojen laaja-alastamiseen.

Korkeakouluja on 21. Näistä 10 on monialaisia yliopistoja, seitsemän yleensä yhden alan erikoiskorkeakouluja ja neljä taidekorkeakouluja. Korkeakoulujen opiskelijamäärä vaihtelee korkeakouluittain noin 130 opiskelijasta noin 29 000 opiskelijaan. Kaikki korkeakoulut ovat valtion ylläpitämiä. Kaikkien korkeakoulujen tehtävänä on opetuksen antamisen lisäksi tutkimuksen harjoittaminen. Ne edustavat näin

ollen kaikki niin sanottua korkeakouluopetuksen yliopistosektoria.

Ammattikorkeakoulukokeilut. Vuonna 1991 alkaneen ja vuonna 1999 päättyvän ammattikorkeakoulukokeilun keskeisenä pyrkimyksenä on kehittää opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutus sen ammatillista ja teoreettista tasoa kohottamalla ammattikorkeakoulututkinnoiksi, jotka ovat korkeakoulututkintoja. Tarkoitus on kehittää tieteelliseen tutkimukseen perustuvien ja tutkijakoulutukselle pohjaa antavien yliopistojen sekä muiden tiede- ja taidekorkeakoulujen tutkintojen rinnalle työelämän ja sen kehittämisen lähtökohtiin perustuvat ammatilliset korkeakoulututkinnot.

Ammattikorkeakoulututkintojen laajuus on 120—160 opintoviikkoa, ja opinnot tulisi voida suorittaa niiden laajuutta vastaavassa ajassa eli 3—4 vuodessa. Ammattikorkeakoulukokeilussa voidaan suorittaa 11 eri alan ammattikorkeakoulututkinnot. Kun eräillä aloilla käytetään tutkintojen yhteydessä myös aikaisempia opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen tutkintonimikkeitä, ammattikorkeakoulututkintojen nimikkeiden kokonaismäärä on 14. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien koulutusohjelmien määrä oli 48 lukuvuonna 1993—94.

Ammattikorkeakoulukokeilua järjestetään 22 väliaikaiseksi ammattikorkeakouluksi kutsutussa kokeiluyksikössä, jotka muodostuvat kaikkiaan 85 opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutusta järjestävästä ammatillisesta oppilaitoksesta. Kokeiluyksiköiksi on valittu monella erilaisella tavalla ammatillisista oppilaitoksista muodostuvia väliaikaisia ammattikorkeakouluja. Niistä 16 on usean oppilaitoksen yhtymiä, joista pääosa on monialaisia. Yhdestä ammatillisesta oppilaitoksesta muodostettuja väliaikaisia ammattikorkeakouluja on kuusi. Ammattikorkeakouluyhtymiin kuuluu monissa tapauksissa usean eri ylläpitäjän oppilaitoksia. Väliaikaisista ammattikorkeakouluista, jotka opetuksen ohella voivat harjoittaa työelämää tukevaa tutkimus- ja kehitystyötä, pyritään ammattikorkeakoulukokeilussa kehittämään tiede- ja taidekorkeakouluista muodostuvan yliopistosektorin rinnalle ei-yliopistollinen ammatillinen korkeakoulusektori.

Opiskelija- ja aloituspaikkamäärät

Ammatillisten oppilaitosten ja muiden am-

matillista peruskoulutusta järjestävien oppilaitosten opiskelijamäärä nuorten peruskoulutuksessa oli vuonna 1993 noin 172 000 opiskelijaa. Korkeakoulujen opiskelijamäärä on noin 126 000. Nykyisten väliaikaisten ammattikorkeakoulujen opiskelijamäärä, joka sisältyy edellä mainittuun ammatillisten oppilaitosten opiskelijamäärään, nousee kokeilun edetessä noin 25 000 opiskelijaan. Nuorten peruskoulutuksessa opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen opiskelijamäärä on väliaikaiset ammattikorkeakoulut mukaan lukien on noin 85 000.

Ammatillisten oppilaitosten ja edellä tarkoitettujen muiden oppilaitosten vuotuinen aloituspaikkamäärä on noin 70 000, joista noin 7 000 on väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa. Lisäksi korkeakouluissa on yli 17 000 aloituspaikkaa. Näiden aloituspaikkojen yhteismäärä on noin 30 % suurempi kuin nuorisoikäluokan keskimääräinen vuotuinen koko.

Ammatillisten oppilaitosten aloituspaikoista noin 26 000 aloituspaikkaa on opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutuksessa taikka väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa. Tässä koulutuksessa ja korkeakouluissa on siten yhteensä noin 43 000 aloituspaikkaa, mikä merkitsee laskennallisesti sitä, että noin 62 %:lle nuorisoikäluokasta on tarjolla kouluasteen ammatillista koulutusta korkeamman asteiset jatko-opintomahdollisuudet. Käytännössä osa näistä aloituspaikoista kuuluu kuitenkin moninkertaiseen koulutukseen.

2.3. Lainsäädäntö ja toiminnan perusteet

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisia oppilaitoksia koskevat hallinnolliset ja toiminnalliset säännökset sisältyvät ammatillisista oppilaitoksista annettuun lakiin (487/87), jäljempänä oppilaitoslaki, ja oppilaitosmuodotain annettuihin 12 oppilaitosasetukseen (491—501/87 ja 147/89). Ammatillisten oppilaitosten rahoitusta koskevat säännökset sisältyvät pääosin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (705/92), jäljempänä rahoituslaki. Opiskelijoiden opintososiaalisista eduista säädetään ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista annetussa laissa (498/83). Opiskelijat saavat lisäksi opintotukea opintotukilain (65/94) nojalla.

Oppilaitoslaissa on muun muassa säännökset

ammatillisten oppilaitosten tehtävistä, perustamisesta ja säätelystä, hallinnosta, opetuksen järjestämisen perusteista, opiskelijoista sekä viroista, toimista ja henkilöstöstä.

Oppilaitoslain mukaan ammatilliset oppilaitokset ovat opetushallituksen alaisia oppilaitoksia, joiden tehtävänä on ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen sekä palvelu- ja tutkimustoiminnan järjestäminen.

Ammatillisen oppilaitoksen ylläpitäjänä voi olla kunta tai kuntayhtymä taikka rekisteröity suomalainen yhteisö tai säätiö, jolle valtioneuvosto myöntää ylläpitämisluvan. Valtion oppilaitoksen perustamisesta päättää vastaavasti valtioneuvosto. Ylläpitämislupa voidaan tietyin edellytyksin peruuttaa.

Ylläpitämisluvassa määrätään oppilaitokselle koulutustehtävä. Koulutustehtävän olennaiseen muuttamiseen tarvitaan opetusministeriön lupa. Tätä vähäisempään toiminnan muuttamiseen tarvitaan tapauksesta riippuen opetushallituksen tai lääninhallituksen lupa, jollei muutos ole luonteeltaan ja vaikutuksiltaan sellainen, ettei lupaa lainkaan tarvita.

Ammatillisten oppilaitosten aloituspaikkojen määrää säädellään oppilaitoslain sekä opetusministeriön hallinnonalan koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmasta annetun asetuksen (165/91) mukaisen valtioneuvoston hyväksymän kehittämissuunnitelman nojalla opetusministeriön ja lääninhallitusten päätöksin.

Ammatillisten oppilaitosten hallintoa hoitavat johtokunta, neuvottelukunnat, opettajakunta, rehtori, apulaisrehtori, vararehtori, opilaskunta ja oppilaitostoimikunta. Kunnallisen oppilaitoksen hallintoon sovelletaan oppilaitoslain ja sen nojalla annettujen asetusten säännösten lisäksi kunnallislakia (953/76) ja kunnan opetustoimen hallinnosta annettua lakia (706/92).

Opetuksen järjestämisen perusteita koskevis- sa oppilaitoslain säännöksissä säännellään muun muassa ammatillisen koulutuksen pohjakoulutusta, koulutusrakennetta, koulutuspi- tuuksia ja opetussuunnitelmia. Koulutusra- kenteesta ja koulutuspiituksista päätetään val- tioneuvoston ja opetusministeriön päätöksillä. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuun- nitelmien valtakunnalliset perusteet laatii ja hy- väksyy opetushallitus. Oppilaitoskohtaisista opetussuunnitelmista päätetään oppilai- tosasetusten mukaan oppilaitos- tai ylläpitäjä- tasolla.

Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijavalinnan perusteista säädetään oppilaitoslain nojalla asetuksella ja määrätään opetusministeriön päätöksellä. Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat säännökset sisältyvät pääasiassa oppilaitosasetuksiin.

Ammatillisten oppilaitosten viroista ja toimista, niiden kelpoisuusvaatimuksista sekä viran ja toimen haltijan tehtävistä säädetään oppilaitoslain nojalla asetuksella. Kunnallisten oppilaitosten virkoihin sovelletaan kunnallislakia, jollei oppilaitoslaista tai sen nojalla annetuista säännöksistä muuta johdu. Yksityisen oppilaitoksen henkilöstön asemaan sovelletaan eräin osin, mitä valtion virkamiehen osalta säädetään.

Oppilaitoslakiin sisältyy eräitä ammatillisen koulutuksen rahoitukseen ja rahoituslakiin liittyviä perussäännöksiä. Kunnallisten ja yksityisten ammatillisten oppilaitosten ammatillisen peruskoulutuksen käyttökustannusten rahoitus perustuu valtionosuuteen ja opiskelijan kotikunnan maksuosuuteen. Myös valtion ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden kotikunnat maksavat vastaavan maksuosuuden valtiolle. Valtionosuus ja kotikunnan maksuosuudet määräytyvät laskennallisin perustein oppilaitosmuodotain vahvistettujen yksikköhintojen pohjalta. Kantokykyluokittain vaihtelevan valtionosuuden keskimäärä on 57 % käyttökustannuksista.

Ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista annetun lain mukaan ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijat saavat näinä etuina maksuttoman opetuksen, maksuttoman kouluaterian ja ilmaisen majoituksen oppilaitoksen oppilasasuntolassa. Opiskelijoiden koulumatkaetua koskevat säännökset on kumottu edellä tarkoitettusta laista, mutta oppilaitoksen ylläpitäjä, joka päättää edun antamisesta, saa siitä aiheutuviin kustannuksiin valtionosuutta. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijalle myönnetään opintotukena opintorahaa tai aikuisopintorahaa, asumislisää ja opintolainan valtiontakaus opintotukilain nojalla. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijan opintoraha on pienempi kuin korkeakouluopiskelijan.

Muissa kuin ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettävään ammatilliseen peruskoulutukseen sovelletaan osin oppilaitoslain ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä ja osin asianomaisia oppilaitosmuotoja koskevia säännöksiä. Näitä ovat valtionosuutta saavista

kansanopistoista annettu laki (1218/93) ja asetus (1219/93), musiikkioppilaitoslaki (402/87) ja -asetus (692/87) sekä valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annettu laki (801/92) ja asetus (1019/92).

Ammatillista opettajankoulutuslaitoksista annetun lain (557/90) mukaan ammatillisia opettajankoulutuslaitoksia ovat ammatilliset opettajakorkeakoulut, joita on toiminnassa kaksi, ja ammatillisten oppilaitosten opettajankoulutusosastot, joita on 17. Ammatillisten oppilaitosten ruotsinkielisestä opettajankoulutuksesta vastaavana opettajankoulutuslaitoksena toimii Åbo Akademi -nimisen yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. Koska ammatillisen opettajankoulutuksen uudelleenjärjestely, jossa yhteydessä ratkaistaan muun muassa ammatillisen opettajankoulutuksen kokoaminen yliopistoissa järjestettävän muun opettajankoulutuksen yhteyteen, on muutoin vireillä, tässä esityksessä ei oteta kantaa ammattikorkeakoulujen mahdolliseen asemaan ammatillisina opettajankoulutuslaitoksina.

Korkeakoulut

Korkeakouluja koskevat hallinnolliset ja toiminnalliset säännökset sisältyvät pääosin korkeakouluittain annettuihin korkeakoululakeihin, jäljempänä korkeakoululaki, ja asetuksiin, jäljempänä hallintoasetus. Eräitä tällaisia säännöksiä on viime vuosina koottu kaikkia tai useita korkeakouluja koskevaan yhteen lakiin tai asetukseen. Tällaisia ovat muun muassa korkeakoulun professorin ja apulaisprofessorin viran täyttämisestä annettu laki (856/91) ja asetus (1581/91), korkeakoulujen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja tehtävistä annettu asetus (309/93) ja eräiden korkeakoulujen opetuksesta ja opiskelijoista annettu asetus (1292/91), joka koskee yhdeksää korkeakoulua.

Korkeakoulututkintoja koskevat säännökset sisältyvät ensinnäkin korkeakoulututkintojen järjestelmästä annettuun asetukseen (203/94) ja toiseksi koulutusaloittain annettuihin tutkintoasetuksiin, joita on 20.

Korkeakoulujen kehittämistä koskevat säännökset sisältyvät korkeakoululaitoksen kehittämisestä annettuun lakiin (1052/86). Ruotsinkielistä korkeakouluopetusta koskevat ruotsinkielisen korkeakouluopetuksen yhteensovittamisesta annettu laki (1354/90) ja asetus (1287/91).

Korkeakouluopiskelijoiden opintotuki eli

opintoraha tai aikuisopintoraha, asumisissä ja opintolainan valtiontakaus määräytyvät opintotukilain nojalla. Korkeakoulujen ylioppilaskunnista on annettu korkeakoulukohtaiset asetukset.

Korkeakouluissa annettavasta opettajankoulutuksesta on annettu oma opettajankoulutuslaki (844/71) ja -asetus (486/86). Myös korkeakoulujen yhteydessä toimivista harjoittelukouluista on annettu erillinen harjoittelukoululaki (143/85) ja -asetus (336/85).

Korkeakoululait sisältävät yleensä säännökset asianomaisen korkeakoulun tehtävästä, kotipaikasta, itsehallinnosta, monialaisten yliopistojen tiedekunnista, eräistä muista toimintayksiköistä, korkeakoulun jäsenistä ja virka- ja opetuskielystä sekä erinäisistä asetuksenantovaltuuksista koskien muun muassa hallinnon järjestämistä ja opiskelijaksi ottamista.

Korkeakoulujen tehtäväksi on korkeakoululaeissa yleensä määriteltä edistää vapaata tutkimusta ja tieteellistä sivistystä sekä antaa siihen perustuvaa ylintä opetusta korkeakoulussa edustettuina olevilla aloilla. Toiminnassaan korkeakoulun on pyrittävä kehittämään opiskelevaa nuorisoa kykeneväksi palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa.

Hallintoasetuksissa on säännökset korkeakoulujen hallintoelimestä, kuten hallituksesta, rehtorista ja hallintovirastosta, tiedekunta- tai osastoneuvostoista ja laitosneuvostoista, niiden tehtävistä, kokoonpanosta ja jäsenten vaaleista ja asiain ratkaisemisesta sekä virkamiesten nimitymisestä ja muun henkilöstön ottamisesta. Hallintoasetukset sisältävät myös lukuvuotta, opetusta, tutkintoja, oppiarvoja, opiskeluoikeutta ja opiskelijoita sekä opiskelijoiden oikeusturvaa ja kurinpittoa koskevat säännökset, jollei niitä ole siirretty edellä mainittuun erilliseen asetukseen eräiden korkeakoulujen opetuksesta ja opiskelijoista.

Korkeakoulujen sisäinen hallinto ja organisaatio vaihtelevat jossain määrin korkeakouluittain niiden tehtäväalueesta mutta myös muista syistä johtuen. Korkeakoulun yleisen hallinnon hallintoelimiä ovat eräissä korkeakouluissa kansleri, konsistori ja valtuusto. Myös hallintoelinten kokoonpano ja korkeakoulun jäsenten eli opettajien, muun henkilöstön ja opiskelijoiden edustus on osin järjestetty eri korkeakouluissa eri tavalla. Korkeakoulun hallitukseen kuuluvat yleensä rehtori, vararehtorit, tiedekuntien dekaanit tai osastonjohtajat sekä muiden opettajien kuin professorien ja

apulaisprofessoreiden edustajat, muun henkilöstön edustajat ja opiskelijoiden edustajat. Opetusta ja opiskelijoita koskevat säännökset ovat verrattain yhtenäisiä.

Tutkintoasetuksissa on säännökset asianomaisen alan korkeakoulututkinnoista, tutkintotavoitteista, tutkintoon johtavien koulutusohjelmien rakenteesta ja laajuudesta, yleisopintojen, aineopintojen ja syventävien opintojen tavoitteista, kieliopinnoista ja koulutusohjelman opetussuunnitelmasta. Asetuksissa on myös säädetty, missä korkeakoulussa asianomaisia tutkintoja voidaan suorittaa. Siitä, mitä koulutusohjelmia kunkin tutkinnon piirissä on, säädetään joko tutkintoasetuksilla tai erillisillä asetuksilla. Eräillä aloilla asiasta on kuitenkin määrätty korkeakoulun tutkintosäännössä, joka näiltä osin opetusministeriö vahvistaa. Opetussuunnitelmat hyväksyy korkeakoulu.

Korkeakoulujen toiminnan ohjaus ja säätely perustuvat edellä sanotun lisäksi muun muassa valtioneuvoston hyväksymään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan, josta korkeakoulujen osalta säädetään korkeakoulujen kehittämisestä annetussa laissa, valtion talousarviossa asetettuihin tavoitteisiin sekä opetusministeriön ja korkeakoulujen vuotuisiin tuloskeskusteluihin ja -sopimuksiin. Viime vuosina korkeakoulujen määrärahoista on osa jaettu tulossopimuksiin liittyen tuloksellisuuden perusteella. Korkeakoulujen kehittämisessä on viime vuosina laajenevassa määrin otettu käyttöön niin ikään toiminnan arviointi sekä itsearviointin että ulkopuolisten asiantuntijaryhmien arvioinnin pohjalta.

Väliaikaiset ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakoulukokeilua harjoittaviin väliaikaisiin ammattikorkeakouluihin sovelletaan toisaalta nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annettua lakia (391/91), jäljempänä kokeilulaki, ja asetusta (392/91), jäljempänä kokeiluasetus, ja toisaalta, jollei kokeilulaista ja -asetuksesta muuta johdu, ammatillisia oppilaitoksia koskevia muita säädöksiä, ennen muuta oppilaitoslakia ja -asetuksia sekä rahoituslakia. Näiden lisäksi ammattikorkeakoulututkintoja koskevia säännöksiä sisältyy edellä mainittuun korkeakoulututkintojen järjestelmästä annettuun asetukseen.

Kokeilulakiin sisältyy muun muassa sään-

nökset ammattikorkeakoulukokeilun tavoitteista ja tarkoituseristä, kokeilulupamenettelystä, väliaikaisen ammattikorkeakoulun hallinnosta, opetuksen järjestämisen perusteista sekä voimavaroista ja rahoituksesta.

Ammattikorkeakoulukokeilun tarkoituksena on kokeilulain mukaan selvittää, miten erityisesti oppilaitosten yhteistoiminnalla voidaan löytää keinoja koulutustason kohottamiseksi, yhteiskunnan ja työelämän muuttuvien tieto- ja taitotarpeiden tyydyttämiseksi ja uusien opintokokonaisuuksien muodostamiseksi sekä niin ikään koulutusjärjestelmän toimintakyvyn parantamiseksi ja hallinnon kehittämiseksi.

Ammattikorkeakoulukokeilussa pääsääntöisesti useat yhteen tai useampaan oppilaitosmuotoon kuuluvat opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutusta järjestävät oppilaitokset muodostavat valtioneuvoston luvalla väliaikaiseksi ammattikorkeakouluksi nimitetyn kokeiluysikön ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Väliaikainen ammattikorkeakoulu voidaan muodostaa lain mukaan yhdestäkin oppilaitoksesta.

Väliaikaisen ammattikorkeakoulun hallintoelimiä ovat johtoryhmä, johtava rehtori, opettajakunta, oppilaskunta ja neuvottelukunnat. Asianomaisten oppilaitosten ylläpitäjien asettamaan johtoryhmään kuuluvat ylläpitäjien edustajien lisäksi johtava rehtori, asianomaisten oppilaitosten rehtorit sekä yksi opettajien ja yksi muun henkilökunnan edustaja ja kaksi opiskelijoiden edustajaa. Johtoryhmän toimivallan laajuus määräytyy keskeisiltä osin sen mukaan, mitä asianomaiset ylläpitäjät asiasta sopivat.

Opinnot ammattikorkeakoulututkintoa varten pohjautuvat kokeilulain mukaan ammatilliseen tutkintoon, lukion oppimäärään ja ylioppilastutkintoon sekä saman lain nojalla nuorisasteen koulutuskokeilussa suoritettaviin yhdistelmäopintoihin. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavat koulutusohjelmat vahvistaa opetusministeriö ja niiden opetussuunnitelmat hyväksyy väliaikaisen ammattikorkeakoulun johtoryhmä. Kokeilulain mukaan koulutusohjelmat ja niiden opetussuunnitelmat on suunniteltava laajuudeltaan vähintään kolmen ja enintään neljän vuoden täystoimisia opintoja silmällä pitäen.

Väliaikainen ammattikorkeakoulu on kokeilulain mukaan luonteeltaan asianomaisten kouluoppilaitosten hallinto- ja päätöksenteko-

organisaatio. Opiskelijoita ei oteta väliaikaiseen ammattikorkeakouluun vaan yhteen sen oppilaitoksista, jota nimitetään ensisijaiseksi oppilaitokseksi. Opiskelijan asema, oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät tämän mukaisesti. Opettajat ovat vastaavasti palvelussuhteessa asianomaisiin oppilaitoksiin eikä väliaikaisiin ammattikorkeakouluihin. Niin ikään ammattikorkeakouluopetuksen rahoitus määräytyy tämän ensisijaisen oppilaitoksen perusteella eikä väliaikaista ammattikorkeakoulua voida näin ollen pitää varsinaisena talousyksikkönä, jollaisina toimivat asianomaiset oppilaitokset. Väliaikainen ammattikorkeakoulu voi kuitenkin kokeilulain ja -asetuksen säännösten perusteella käyttää täyttä toimivaltaa voimavarojen käyttämisestä ja yhteensovittamisesta oppilaitosten kesken, mikäli johtosäännössä, jonka ylläpitäjät vahvistavat, näin määrätään.

Kokeiluasetus sisältää hallintoa ja eräitä muita asioita koskevien säännösten lisäksi lähinnä ammattikorkeakouluopintoja koskevia säännöksiä, jotka vastaavat, tosin varsin suppeassa laajuudessa, korkeakoulujen tutkintoasetusten säännöksiä. Tällaisia ovat opiskelijaksi ottamista, opiskeluaikaa, koulutusohjelmia, opintojen tavoitteita, kieliopintoja, opintojaksoja ja opetussuunnitelmia, arviointia ja todistuksia sekä tutkintoja ja tutkintonimikkeitä koskevat säännökset. Tarkempia määräyksiä ja ohjeita näistä annetaan tutkintosäännössä, jonka ammattikorkeakoulun johtoryhmä hyväksyy.

Kokeiluasetuksen mukaan ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutusohjelma on opintokokonaisuus, joka suuntautuu johonkin työelämän ammatillista asiantuntemusta edellyttävään tehtäväalueeseen ja sen kehittämiseen. Koulutusohjelmien laajuus on 120—160 opintoviikkoa. Koulutusohjelma koostuu perusopinnoista, ammattiopinnoista, harjoittelusta ja päättötyöstä.

Väliaikaisten ammattikorkeakoulujen muussa ohjauksessa, säätelyssä ja kehittämisessä keskeisessä asemassa on ammattikorkeakoulukokeilun seuranta ja arviointi. Opetusministeriön suorittaman seurannan ja arvioinnin lisäksi väliaikaiset ammattikorkeakoulut ovat käynnistäneet itsearviointityön, minkä lisäksi on suoritettu kaksi laajahkoa ulkomaalaisen asiantuntijaryhmän ulkopuolista arviota. Opetusministeriö ja väliaikaiset ammattikorkeakoulut ovat niin ikään käyneet vuotta 1994 varten muun muassa valtioneuvoston hyväksymän

koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman pohjalta ensimmäiset tavoite- ja tulostarkastelut, joista on laadittu ammattikorkeakoulukohtaiset tavoitesuunnitelmat. Toimintaa on niin ikään ohjattu opetusministeriön myöntämään lisärahoitukseen niveltymen. Lisärahoituksesta osa jaettiin vuonna 1994 tulosten perusteella. Ammattikorkeakoulun määrällinen sääntely on toteutettu muun ammatillisen koulutuksen sääntelyn yhteydessä.

Kokeilulaki on voimassa vuoden 1999 loppuun.

2.4. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Suomen ammattikorkeakoulu-uudistus liittyy kiinteästi kansainväliseen koulutuspolitiiseen kehitykseen. Monissa maissa, etenkin Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöön (OECD) kuuluvissa maissa, korkeasteen koulutusta on johdonmukaisesti laajennettu koskemaan yhä suurempaa osaa nuorisokäluokasta. Korkeakoulupoliittiseen keskusteluun on tuotu tätä ilmiötä kuvaava korkea-asteen masakoulutuksen käsite.

Keskeisenä keinona korkea-asteen koulutuksen laajentamisessa ja myös nuorison koulutuskysynnän tyydyttämisessä on useimmissa maissa ollut niin sanotun ei-yliopistollisen koulutussektorin luominen joko aikaisemmista ammatillisista oppilaitoksista tai perustamalla uusia instituutioita ja nimenomaan tämän sektorin laajentaminen suhteessa yliopistosektoriin.

Hollannissa nostettiin vuonna 1986 toteutulla lainsäädäntöuudistuksella ylimmät ammatilliset oppilaitokset korkeakoululaitoksessa toimiviksi ammattikorkeakouluiksi, niin sanoituksi HBO-instituuteiksi. Hollannin korkeakoulujärjestelmä muodostuu näin ollen kahdesta sektorista eli ei-yliopistollisesta ja yliopistollisesta osasta. Molemmilla on tasavertainen asema koulutusjärjestelmässä, mutta kummallakin vahva oma identiteettinsä koulutuksen ja tutkimuksen tuottamisessa. Ammattikorkeakoulujen tehtäviä ovat opetus, soveltava tutkimus, ammattien kehittäminen ja jatkotutkintokoulutus.

Hollannin ammattikorkeakoulu-uudistus toteutettiin muodostamalla noin 300 ammatillisesta oppilaitoksesta niitä yhdistämällä noin 50 monialaista ammattikorkeakoulua. Niiden lisäksi ammattikorkeakoulun aseman sai 35 yh-

den alan, lähes yksinomaan opettajankoulutuksen, oppilaitosta. Ammattikorkeakoulujen koulutusaloja ovat tekniikka, hallinto ja liiketalous, terveydenhuolto, taidealat, maatalous, sosiaaliala ja opettajankoulutus. Ammattikorkeakoulut ovat kooltaan vaihtelevia. Opiskelijamäärä on keskimäärin 3 900. Ammattikorkeakoulusektorin opiskelijamäärä on jo 59 % kaikista korkeakouluopiskelijoista.

Yliopistoista poiketen HBO-instituutit ovat pääsääntöisesti yksityisiä laitoksia. Valtionavun ehtona on toiminta valtakunnallisten ohjeiden sekä suunnittelu- ja rahoitusjärjestelyjen mukaisesti. Valtion rahoituksen osuus on noin 90 %. Rahoituksen suuruus on sidottu voimakkaammin tutkinnon suorittaneiden kuin opinnot aloittavien määrään.

Ammattikorkeakoulujen ohella Hollannissa on muutamia muita oppilaitoksia, joille on annettu opetusministeriön päätöksellä oikeus antaa vastaavia ammattikorkeakoulututkintoja. Näiden laitosten rahoitus on järjestetty vaihtelevalla tavalla. Tutkinnoille asetetaan samat taso- ja laatuvaatimukset kuin ammattikorkeakouluissa suoritettaville tutkinnoille.

Tutkimuksen rahoituksessa yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat eri asemassa, koska julkisin varoin rahoitetaan vain yliopistosektorin tutkimusta. Ammattikorkeakoulujen harjoittama, opetukseen liittyvä tutkimus rahoitetaan koulutukseen osoitetuin varoin tai ulkopuolisella rahoituksella.

Hollannissa vuonna 1993 voimaan astunut uusi korkeakoululainsäädäntö vahvistaa edelleen korkeakoululaitoksen kaksijakoisuutta. Lakiin on koottu säännökset yliopistoista, ammattikorkeakouluista, avoimesta korkeakouluopetuksesta, opetussairaaloista ja akateemisesta tutkimuksesta. Säännösohjausta on kevennetty ja siirretty seurantaan ja arviointiin perustuviin oikaisu- ja kontrollitoimenpiteisiin, jotka on liitetty rahoitusjärjestelyihin.

Isossa-Britanniassa ammattikorkeakoulu-uudistus käynnistettiin 1960-luvun lopulla yhdistämällä eri alojen pieniä ja keskisuuria oppilaitoksia (college) suuremmiksi oppilaitosyksiköiksi, jotka myöhemmin muodostuivat ammattikorkeakouluiksi (polytechnic). Yliopistojen rinnalla toimiville ammattikorkeakouluille annettiin mahdollisuus kouluttaa opiskelijoita lähes samantyyppisissä tutkintoihin kuin yliopistoissa. Ammattikorkeakouluissa kuitenkin pääpaino asetettiin opetukseen eikä tieteelliseen tutkimukseen sekä opiskelijoiden ja työelämän

tarpeiden huomioon ottamiseen ja paikallisten ja alueellisten yhteyksen luomiseen ammattikorkeakoulun ja työelämän välillä.

Polytechnic-sektorin merkitys kasvoi 1970-luvun puolivälin jälkeen aina 1990-luvulle huomattavasti. Ammattikorkeakoulujen lukumäärä nousi 32 laitokseen. Opiskelijamäärät kasvoivat selvästi yliopistosektoria nopeammin, koska voimavaroja ohjattiin tarkoituksellisesti elinkeino- ja muun työelämän tarpeisiin kiinteämmin liittyvään ammattikorkeakoulutukseen. Ammattikorkeakoulut ovat valtiollisia ja saavat rahoituksensa pääosin valtion varoista. Korkeakouluopiskelijoista, joiden osuus ikäluokasta on vain noin 18 %, puolet opiskelee polytechnic-sektorilla.

Viime vuosien aikana Isossa-Britannian korkeakoulujärjestelmän kehityksessä on tapahtunut monia merkittäviä muutoksia. Julkinen kontrolli ja ohjaus ovat lisääntyneet. Opinto-ohjelmia on pyritty muuttamaan aikaisempaa markkinasuuntautuneemmiksi. Raja-aitoja ei-yliopistollisen ja yliopistosektorin välillä on pyritty madaltamaan. Molemmille sektoreille asetetut laatuvaatimukset ja sen myötä sektoreiden asema ovat samankaltaistuneet. Vaikka alkuperäisenä tavoitteena olikin kahden erillisen sektorin ylläpitäminen, niin käytännössä sektorit ovat lähentyneet. Samanlainen sisäinen hallinto molempien sektoreiden laitoksissa, tutkimustyön lisääntyminen ammattikorkeakouluissa, opetuksellisen identiteetin hämärtyminen laitosten kesken ja ammattikorkeakoulujen etäännyminen elinkeino- ja työelämästä muuttivat ammattikorkeakouluja yhä enemmän yliopiston kaltaisiksi laitoksiksi. Vuonna 1992 korkeakoululaitoksen hallintojärjestelmä lopulta muutettiin niin, että ammattikorkeakoulut saivat oikeuden käyttää yliopiston nimeä. Samalla siirryttiin uuteen rahoitusjärjestelmään, jossa kaikki korkeakouluyksiköt, sekä entiset että uudet yliopistot, saavat varansa saman yliopistojen rahoitusneuvoston kautta.

Norjan korkea-asteen koulutus jakaantuu kahteen sektoriin. Yliopistosektori koostuu neljästä yliopistosta ja kahdeksasta erikoiskorkeakoulusta ja ei-yliopistollinen sektori aluekorkeakouluista ja erikoisalojen korkea-asteen opilaitoksista lähinnä terveydenhuollon, sosiaalitoimen, opettajankoulutuksen ja tekniikan aloilla. Yliopistosektorin opinnot kestävät 4—7 vuotta ja ei-yliopistolliset opinnot 2—3 vuotta.

Aluekorkeakouluista ja muista oppilaitoksista muodostuva ammattikorkeakoulusektori on

kasvanut viime vuosina yliopistosektoria nopeammin. Tämä johtuu toisaalta siitä, että ne pystyvät yliopistoja paremmin vastaamaan työelämän työvoimatarpeisiin ja toisaalta niiden keskeisestä alueellisesta merkityksestä. Vaikka ammattikorkeakoulut ovat ammattisuuntautuneita, eräillä aloilla kuitenkin yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opinnot ovat päällekkäisiä, mistä syystä ammattikorkeakouluopinnot hyväksytään eräissä tapauksissa osaksi yliopistotutkintoa. Runsas 10 % ei-yliopistollisella sektorilla tutkinnon suorittaneista jatkaa opintojaan yliopistoissa. Myös siirtyminen yliopisto-opinnoista ammattikorkeakouluihin on koulutusohjelmien yhtäläisyyksistä johtuen joustavaa.

Valtion ylläpitämien aluekorkeakoulujen lukumäärä on 14, minkä lisäksi ammattikorkeakoulusektoriin kuuluu lähes 200 muuta oppilaitosta. Näistä noin 70 on yksityisiä. Kooltaan aluekorkeakoulut ovat suhteellisen pieniä, yleensä alle 1 000 opiskelijan laitoksia. Ammattikorkeakoulusektorin kokonaisopiskelijamäärä on lähes 60 % kaikista korkeakouluopiskelijoista.

Hallinnollisesti aluekorkeakoulut kuten muukin korkea-asteen koulutus ovat maakuntahallitusten asettamien maakunnallisten neuvostojen alaisia. Eräillä aloilla, kuten opettajankoulutuksessa ja tekniikassa, on valtakunnallisia neuvostoja, jotka vastaavat riittävän yhtenäisyyden ylläpidosta. Opetus rahoitetaan pääosin valtion varoista. Laitokset saavat lisärahoitusta lähinnä tutkimustoimintaan kunnilta ja paikalliselta elinkeinoeläältä. Yksityisten oppilaitosten kustannukset katetaan pääosin lukukausimaksuilla.

Ammattikorkeakoulujen autonomia on suurempi kuin yliopistojen. Korkeakoulujen ohjaus ja säättely on myös monin osin varsin keskitettyä. Opetusministeriö päättää korkeakoulujen opiskelijamääräistä, kiinteistötaloudesta ja vuosittaisista talousarvioista. Maakunnallisille neuvostoille kuuluu korkeakoulujen johdon nimitysasiat. Ammattikorkeakoulun sisäisestä hallinnosta vastaavaan hallitukseen kuuluu ylläpitäjien, opettajakunnan, opiskelijoiden ja muun henkilöstön edustus.

Vuonna 1989 annettu uusi yliopistolaki ei koske ammattikorkeakoulusektoria. Ammattikorkeakoulut kilpailevat yliopistojen kanssa kuitenkin samoista opetuksen ja tutkimuksen voimavaroista. Erityisesti soveltava ja palvelututkimus on lisääntynyt ammattikorkeakou-

lusektorin laitoksissa. Uusien ehdotusten ja päätösten mukaan päätösvaltaa ollaan nykyistä enemmän hajauttamassa alue- ja paikallistasolle. Näin pyritään kokoamaan ei-yliopistollinen, lukuisista pienehköistä oppilaitoksista muodostuva korkeakouluverkko nykyistä huomattavasti suuremmiksi ja vahvemmiksi yksiköiksi. Tässä tarkoituksessa Norjan hallitus on toukuussa 1993 päättänyt yhdistää alueelliselta pohjalta yli 100 oppilaitosta elokuun alusta 1994 lukien 26 uudeksi korkeakouluksi.

Ruotsissa annettiin vuonna 1977 korkeakoululaki, jolla toteutettiin yhtenäiskorkeakoulujärjestelmä. Kaikki korkea-asteen oppilaitokset kuuluvat nykyisin yhteen järjestelmään. Korkea-asteen koulutusta on hajautettu aluekorkeakouluja perustamalla ja yhteyksiä työelämään on pyritty lähentämään. Perustutkinnot ovat usein verrattain ammattisuuntautuneita. Käytännössä kaikki koulutusohjelmat on myös porrastettu siten, että ne johtavat johonkin seuraavan asteen koulutukseen. Myös korkeakoulukelpoisuuden saavuttaminen tuli uudistuksen yhteydessä aiempaa helpommaksi. Kaikki lukiokoulussa (gymnasieskolan) opiskelevat voivat hankkia yleisen korkeakoulukelpoisuuden tarvittaessa täydentämällä opintoja välineaineissa. Myös henkilö, joka ei ole opiskellut lukiokoulussa, saavuttaa korkeakoulukelpoisuuden oltuaan työelämässä vähintään neljä vuotta. Yleisen kelpoisuuden lisäksi opiskeluoikeus edellyttää ainekohtaisten erityisvaatimusten täyttymistä.

Korkeakoulu-uudistuksen yhteydessä vuonna 1977 perustettiin 14 aluekorkeakoulua, joissa vuonna 1988 oli yhteensä 28 500 opiskelijaa. Kolme aiemmin perustettua yliopistofilialia sai samassa yhteydessä aluekorkeakoulun aseman. Myöhemmin 1980-luvulla perustettiin lisäksi kaksi aluekorkeakoulua. Aluekorkeakoulujen päätehtävänä on tarjota lyhytkestoisia ammatillisipainotteisia kursseja, jotka suuntautuvat paikallisen teollisuuden tai palveluiden kuten koulutuksen, terveydenhuollon, hallinnon ja sosiaalityön alueille.

Valtion ylläpitämien korkeakoulujen ohella Ruotsissa on myös kunnallisia korkeakouluja, joiden toiminnasta vastaa joko maakunta tai yksittäinen kunta. Tämä koulutus kuuluu maakuntien ja kuntien koululautakuntien alaisuuteen. Valtion korkeakouluja koskevat säännökset ja määräykset koskevat soveltuvin osin myös kunnallisia korkeakouluja. Suurin osa kunnallisesta korkeakouluopetuksesta järjeste-

tään laajuudeltaan 2—4 -vuotisena sosiaali- ja terveydenhuoltoaloilla.

Myös ammattikorkeakouluopintoja vastaa korkea-asteen koulutuksen rahoituksesta vastaa valtio. Maakunnallisten ja kunnallisten korkeakoulujen rahoitukseen ovat opiskelijoiden kotikunnat kuitenkin velvollisia osallistumaan. Korkeakouluopiskelijoista runsas puolet opiskelee ammattikorkeakouluja vastaavassa koulutuksessa.

Vaikka Ruotsissa on siirrytty yhtenäiskorkeakoulujärjestelmään, niin käytännössä yliopistot ja muut korkeakoulut ovat monissa suhteissa erilaisia. Opinnot jaetaan yliopistojen pitempään tutkintokoulutukseen ja muun korkea-asteen lyhempiin kursseihin. Yliopistojen henkilöstörakenne eroaa muista korkeakouluista siten, että yliopistojen opetusviroista yli puolet on tohtorin tutkintoa vaativia, kun vastaava osuus muissa laitoksissa on noin kolmannes. Aluekorkeakouluille ei myönnetä kuten yliopistoille kiinteitä tutkimusvoimavaroja, vaan rahoitus on tutkimushankekohtaista.

Ruotsissa ollaan parhaillaan uudistamassa korkeakoululainsäädäntöä siten, että korkeakouluopetukselle asetettavia laatuvaatimuksia korostetaan. Opetuksen yhteyttä tutkimukseen ehdotetaan parannettavaksi. Kapea-alaisia tutkintosisältöjä laaja-alaisesti ja teknisiä edellytyksiä itsenäiseen tiedon hankintaan ja opiskeluun parannetaan. Korkeakoulupolitiikan painopistettä siirretään koulutuksen laajentamisesta, koulutuksen hallinnosta ja organisatiosta sekä korkeakoulujärjestelmän sosiaalisista tehtävistä opetuksen ja tutkintojen tason turvaamiseen, laadun arviointiin ja kansainvälisiin rinnastettavuuden varmistamiseen.

Saksassa ammattikorkeakoulu (Fachhochschule) rinnastetaan tiedekorkeakouluihin. Niiden lisäksi korkeakoulujärjestelmään kuuluvat taidealan, musiikkialan, opettajankoulutuksen, terveydenhuollon ja urheilualan korkeakoulut.

Pääosa Saksan ammattikorkeakouluista on perustettu jo 1970-luvun alussa yhdistämällä silloisia insinöörikouluja, kauppaooppilaitoksia, insinööri- ja talousalan akatemioita, taidekouluja ja merenkulkukouluja. Ammattikorkeakoulu tarjoavat nykyisin käytäntöön painottunutta teknillisen alan, kaupallisen alan, maatalouden, muotoilun ja sosiaalialan korkeakouluopetusta.

Saksan ammattikorkeakoulujärjestelmään kuuluu kaikkiaan 122 ammattikorkeakoulua. Niistä pääosa on julkista koulutustehtävää

hoitavia osavaltion ylläpitämiä ammattikorkeakouluja. Kirkollisten yhteisöjen ylläpitämiä yksityisiä, lähinnä sosiaalialan koulutusta antavia ammattikorkeakouluja on 16. Julkishallinnon henkilöstön koulutukseen erikoistuneita liittovaltion tai osavaltioiden ylläpitämiä ammattikorkeakouluja on 27. Ammattikorkeakoulujen koko vaihtelee noin 1 500 opiskelijasta noin 15 000 opiskelijaan. Ammattikorkeakouluissa opiskelee noin kolmannes kaikista korkeakouluopiskelijoista. Tavoitteena on nostaa osuus 40 %:iin lähivuosien aikana. Ammattikorkeakouluopintojen suosio on koko ajan kasvanut. Se perustuu muun muassa yliopisto-opintoja lyhyempiin opiskeluaikoihin, opintojen selväpiirteiseen ammatilliseen tavoitteellisuuteen sekä suhteellisen hyviin työmahdollisuuksiin opintojen jälkeen.

Ammattikorkeakouluista on säädetty kaikkia korkeakouluja koskevassa vuonna 1976 annetussa puitelaissa ja osavaltiokohtaisissa ammattikorkeakoululaeissa. Puitelaissa on säädetty varsin seikkaperäisesti muun muassa korkeakoulujen tehtävistä, korkeakoulujen kehittämisestä, pääsyvaatimuksista, opintojen yleisrakenteesta, korkeakoulujen hallintoelimestä, niiden tehtävistä ja kokoonpanosta sekä henkilöstöstä ja kelpoisuusvaatimuksista.

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on lainsäädännön mukaan tarjota yliopistoja käytännöllisempää tieteesen tai taiteeseen perustuvaa korkeakoulutusoista opetusta. Ammattikorkeakouluopinnot on suunniteltu yleensä kolmen ja puolen tai neljän vuoden laajuiseksi ja ne suoritetaan keskimäärin vuotta tätä pitemmässä ajassa. Opintoihin sisältyy puolen vuoden tai vuoden pituinen työharjoittelu. Pääsyvaatimuksena ovat suomalaista ylioppilastutkintoa vastaava Reifeprüfung-tutkinto tai vähintään kolmen vuoden laajuiset ammatilliset opinnot. Ammattikorkeakouluissa harjoitetaan myös jossain määrin käytäntöön suuntautuvaa tutkimusta, johon on viime vuosina kohdistettu myös osavaltion erillisrahoitusta.

Saksan ammattikorkeakouluilla on sisäisissä asioissaan, kuten opetusta, tutkimusta ja opettajien nimitystä koskevissa asioissa, varsin laaja itsehallinto. Ammattikorkeakoulujen sisäinen hallinto on järjestetty perinteisen korkeakoulumallin mukaisesti. Monijäsenisissä hallintoelimissä professoreilla on määräenemmistö.

Ammattikorkeakoulujen käyttökustannusten rahoitusvastuu on osavaltioilla. Uusien perustamishankkeiden rahoituksesta vastaa puoliksi

liittovaltio ja puoliksi osavaltio. Osavaltion ministeriö päättää yhteistyössä ammattikorkeakoulujen kanssa uusista koulutusohjelmista. Kokonaan uuden koulutusalan käynnistäminen edellyttää päätöksentekoa sekä osavaltiotasolla että liittovaltion koordinoivassa toimielimessä.

Saksan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen keskinäiset suhteet perustuvat edelleen järjestelmien jyrkkään erillisyyteen. Yhteistyötä järjestelmien välillä on vähän. Opintoja ei ole nivelletty toisiinsa niin, että siirryttäessä järjestelmästä toiseen aikaisemmat opinnot voitaisiin lukea kohtuullisessakaan määrin hyväksi.

Saksan ammattikorkeakoulujen kehittämisen keskeisiä painopisteitä ovat uusien koulutusalojen käynnistäminen, ammattikorkeakoulujen monialaistaminen, poikkialoittaisten koulutusohjelmien kehittäminen, alueellisen roolin voimistaminen sekä tutkimus- ja kehitystyön vahvistaminen.

Euroopan yhteisön koulutuspoliittinen toiminta perustuu Euroopan yhteisön perustamis-sopimukseen (Rooman sopimus), jonka mukaan neuvosto päättää yhteisen ammatillisen koulutuksen toimintapolitiikan yleisperiaatteista. Yhteisöllä ei ole ylikansallista toimivaltaa yleisessä koulutuspolitiikassa, vaan johtavana periaatteena on jäsenvaltioiden yhteistyön tukeminen. Tätä koskeva toimivalta on jäsenvaltioilla.

Euroopan unionista tehty sopimus (Maastrichtin sopimus) laajentaa yhteisön toimivaltaa ammatillisen koulutuksen toimintapolitiikasta koskemaan kaikkea koulutusta. Toimivalta koulutuspolitiikassa kuuluu sopimuksen mukaan ensisijaisesti jäsenvaltioille, jotka vastaavat opetuksen sisällöstä ja koulutusjärjestelmänsä organisoinnista. Euroopan unionin (EU) toimenpiteet ovat jäsenvaltioiden toimintaa tukevia ja täydentäviä. Unionilla ei ole oikeutta jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistamiseen.

Suomalaisten mahdollisuudet osallistua eurooppalaiseen koulutusyhteistyöhön lisääntyvät huomattavasti, kun vuoden 1994 alusta voimaan tullut Euroopan talousalueesta tehty sopimus (ETA-sopimus) avaa Suomelle vaihteittain pääsyn kaikkiin Euroopan yhteisön koulutusohjelmiin. Tähän mennessä suomalaiset ovat voineet osallistua Comett ja Erasmus-ohjelmiin, jotka korvautuvat vuonna 1995 laajemmilla korkeakoulutuksen ja kouluopetuksen yhteistyöohjelmalla Socrates ja ammatillisen koulutuksen ohjelmalla Leonardo. Var-

sinainen muutos on odotettavissa vuonna 1995, jolloin loputkin yhteisön koulutusohjelmista avautuvat Suomelle. Tämä tulee merkittävästi lisäämään yhteistyömuotojen määrää.

Ammattikorkeakouluopetuksen kehittämisen kannalta on merkittävää, että ETA-sopimukseen sisältyy tutkintojen tunnustamista koskevien direktiivien määräysten voimaansaattamista koskeva kansallinen sovellutuslainsäädäntö kussakin ETA-valtiossa. Vuoden 1994 alusta voimaan tulleiden säännösten mukaan ETA-maan kansalaisella on oikeus saada koulutuksensa ja sen tuottama kelpoisuus tunnustetuksi toisessa sopimusmaassa. Väliaikaisten ammattikorkeakoulujen antamat ammattikorkeakoulututkinnot kuuluvat lain määrittelyjen mukaisesti vähintään kolmivuotisesta korkeammasta ammatillisesta koulutuksesta annettujen tutkintotodistusten tunnustamista koskevasta yleisestä järjestelmästä annetun neuvoston direktiivin (89/48/ETY), jäljempänä korkeamman koulutuksen direktiivi soveltamisen piiriin. Lisäksi siihen luetaan Suomessa kaikki sellainen ammatillinen koulutus, joka ylioppilaspohjaisena on laajuudeltaan vähintään kolmivuotista. Ammattikorkeakouluopintojen piirissä oleva sairaanhoitajan, kättilön ja rakennusarkkitehdin koulutus on jo sopeutettu näistä annettujen Euroopan yhteisön erityisdirektiivien vaatimuksiin.

Euroopan yhteisön neuvosto hyväksyi vuonna 1992 direktiivin (92/51/ETY) ammatillisen koulutuksen tunnustamista koskevasta toisesta yleisestä järjestelmästä. Direktiivillä täydennetään vuonna 1991 hyväksyttyä korkeakoulututkintojen tunnustamista koskevaa direktiiviä ja se laajentaa koulutuksen tunnustamisen ja ammatinharjoittamisoikeuden koskemaan periaatteessa kaikkia ammatillisia tutkintoja. Direktiivi tuli voimaan vuoden 1994 alusta.

Suomessa on tutkintojen tunnustamiseen liittyvä yleinen järjestelmä saatettu voimaan Euroopan talousalueen valtioiden kansalaisten tutkintotodistusten tunnustamisesta annetulla lailla (1597/92).

2.5. Nykytilan arviointi

Ammatillinen koulutus

Ammatillisen koulutuksen rakennetta uudistettiin ja laaja-alaisesti 1980-luvulla toteutetun keskiasteen koulunuudistuksen yhteydessä

merkittävästi kokoamalla aikaisemmat lähes 700 opintolinjaa 26 peruslinjaan ja niiden sisältämiin noin 200 erikoistumislinjaan. Ammatillisen koulutuksen rakennetta on kuitenkin edelleen pidettävä liian eriytyneenä ja jäykkänä vastaamaan yhteiskunnan ja työelämän muutoksiin. Ammatillisen koulutuksen rakenteen uudistamiseen ollaankin ryhdytty.

Yksi pääsyy ammatillisen koulutuksen rakenteelliseen jäykkyyteen on nykyiseen oppilaitosmuotojakoon perustuva oppilaitosjärjestelmä, jonka juuret ovat ammatillisen koulutuksen aikaisemmassa hallinnollisessa jakautuneisuudessa monelle hallinnonalalle. Myöhemmin uusia koulutusaloja varten on perustettu omat oppilaitosmuotonsa.

Oppilaitosmuotoihin jakautunut oppilaitosjärjestelmä on rajoittanut ammatillisen koulutuksen rakenteen ja sisältöjen kehittämistä. Ammatillisen koulutuksen alarakenne on jouduttu aina muodostamaan oppilaitosmuotoraajojen mukaisesti. Eri oppilaitosmuotoihin kuuluvien oppilaitosten rajat ovat olleet jyrkkiä ja yhteistyö vähäistä eikä tällaisessa oppilaitosrakenneissa ole ollut mahdollista kehittää perinteisistä koulutusalarakenteista poikkeavia opintojen yhdistelmiä eikä vastata yhteiskunnan ja työelämän uusiin vaatimuksiin. Yhteistyön esteitä on kuitenkin ryhdytty purkamaan ja asetettu tavoitteeksi oppilaitosmuotojaon poistaminen.

Oppilaitosmuotojako on myös yksi keskeinen syy ammatillisten oppilaitosverkon pirstoutuneisuuteen. Oppilaitosten lukumäärä on väestöön nähden huomattavan suuri ja oppilaitosten keskikoko varsin pieni. Tämä on omalta osaltaan merkinnyt myös verrattain kallista kustannusrakennetekijää, minkä ohella se on niin ikään rajoittanut oppilaitosten kehitysmahdollisuuksia.

Ammatillisen koulutuksen ja oppilaitosverkon kehittämistä haittaa myös ammatillisten oppilaitosten hajanainen ylläpitojärjestelmä. Noin 400 ammatillista oppilaitosta ylläpitää noin 220 eri ylläpitäjää, noin 100 peruskuntaa, noin 70 kuntayhtymää, noin 50 yksityistä yhteisöä ja valtio. Ylläpitojärjestelmän kehittämiseen ollaan ryhdytty muun muassa valtion oppilaitoksia kunnallistamalla.

Kansainvälisestä ja erityisesti eurooppalaisesta näkökulmasta ammatillisen koulujärjestelmän asemaan ja rakenteeseen liittyy useita ongelmia. Niistä keskeisin koskee ylimmän ammatillisen koulutuksen eli opistoasteen ja

ammattillisen korkea-asteen koulutuksen asemaa koko koulutusjärjestelmän rakenteessa.

Opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutusta annetaan sekä peruskoulun että lukion pohjalta. Ammatillista koulutusta keskiasteen koulunuudistuksen yhteydessä uudistettaessa pidettiin erityisen tärkeänä, että myös peruskoulupohjalta avautuu mahdollisuus ylimpiin ammatillisiin opintoihin aina korkeakouluopinnot niihin mukaan lukien. Muun muassa tästä syystä peruskoulupohjaisen kouluasteen sekä opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutuksen rakenne järjestettiin keskenään rinnakkaiseksi niin, että myös opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutus oli yhtenä vaihtoehtona tarjolla suoraan peruskoulusta ammatillisiin jatkoopintoihin siirtyville.

Vaikka ylimmän ammatillisen opetuksen taso vastaa pääosin muiden maiden vastaavan koulutuksen tasoa, tämän koulutuksen asema ammatillisessa koulujärjestelmässä asettuu edellä sanotulla tavalla kansainvälisestä käytännöstä poiketen keskiasteelle (secondary education) tai keskiasteen ja korkea-asteen (higher education) välimaastoon. Vastaavasti tätä koulutusta antavat oppilaitokset, joista pääosa antaa myös kouluasteen koulutusta, luetaan keskiasteen eikä korkea-asteen ammatilliseksi oppilaitoksiksi.

Tämä on järjestelmään liittyvien muiden piirteiden ohella pääsyy sille, että kansainvälisen yleisön ja ulkomaalaisten yhteistyökumppanien näkökulmasta Suomen ammatillinen koulutusjärjestelmä ja nimenomaan opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutuksen asema ovat vaikeasti ymmärrettäviä, minkä takia tämän koulutuksen kansainvälinen rinnastettavuus on heikko.

Kaikin osin opistoasteen ammatillinen koulutus ei täytä myöskään korkea-asteen ammatillisen koulutuksen laajuudelle asetettuja eurooppalaisia kriteereitä. Ennen muuta opiskelijamäärältään suuren kaupan ja hallinnon koulutusalan opistoasteen koulutus ja teknikan koulutusalan teknikkokoulutus eivät ylioppilaspohjaisina täytä Euroopan yhteisön korkeamman koulutuksen direktiivin tarkoittamaa kolmen vuoden vähimmäispituutta.

Nämä tekijät vaikeuttavat oppilaitosten kansainvälisen yhteistyön edellytyksiä, heikentävät opiskelijoiden mahdollisuuksia opiskella ulkomailla, kaventavat osallistumismahdollisuuksia laajoihin korkeamman opetuksen opiskelija- ja

opettajavaihto-ohjelmiin sekä viime kädessä asettavat myös tässä koulutuksessa tutkinnon suorittaneet muiden maiden kansalaisia heikompaan asemaan avautuvilla kansainvälisillä työmarkkinoilla.

Heikkoa kansainvälistä rinnastettavuutta onkin pidettävä ammatillisen koulujärjestelmän tämän hetken pahimpana epäkohtana.

Korkeakouluopetus

Korkeakoulututkintojen uudistuksessa 1970-luvulla keskeisenä pyrkimyksenä oli uudistaa korkeakoulututkintojen tavoitteet, rakenne ja sisältö suuntaamalla tutkintoihin johtava koulutus johonkin yhteiskunnan laaja-alaiseen ammatilliseen tehtäväalueeseen ja sen kehittämiseen korostamalla samalla koulutuksen tieteellisyttä. Eri alojen perustutkintoja päätettiin kehittää samantasoisina ja siten, että tutkinto voidaan yleensä suorittaa neljässä vuodessa. Välitutkinnoista päätettiin luopua. Tutkinnonuudistuksen tärkeänä tavoitteena olivat myös opintoaikojen lyhentäminen ja keskeyttämisen vähentäminen.

Tutkinnonuudistuksen kaikkia tavoitteita ei saavutettu. Koulutusohjelmien runsaus on johtanut eräissä tapauksissa koulutuksen liialliseen kapea-alaisuuteen. Perustutkintojen suoritusajat eivät asettuneet tavoitteiden mukaisiksi. Opetussuunnitelmat ylikuormittuivat. Opetuksen laatuun ja pedagogiikan kehittämiseen ei kiinnitetty riittävästi huomiota. Nämä seikat ja välitutkintojen poistaminen johtivat muun muassa opintojen pitkittymiseen. Tilanne on kuitenkin viime vuosina kehittynyt myönteisempään suuntaan. Lisääntyvä kansainvälinen yhteistyö ja opiskelijavaihto ovat asettaneet tutkintorakenteen kehittämislle uusia vaatimuksia. Bachelor-tason tutkinnon puuttuminen on heikentänyt korkeakoulututkintojen kansainvälistä rinnastettavuutta moniin muihin maihin nähden.

Edellä mainituista syistä tutkintorakenteen uudistaminen on käynnistetty tarkoituksena kehittää useimmille aloille kaksiportainen kansainvälistä Master-tason ja Bachelor-tason tutkintorakennetta vastaava perustutkintojen järjestelmä. Uusi tutkintojärjestelmä otetaan käyttöön 1 päivästä elokuuta 1994 humanistisella, luonnontieteellisellä, yhteiskuntatieteellisellä, taideteollisella, liikuntatieteellisellä ja farmasian koulutusallalla.

Samanaikaisesti on muutenkin ryhdytty kor-

keakoululaitoksen rakenteelliseen kehittämiseen korkeakoulujen välisiä päällekkäisyyksiä ja liian pieniä yksiköitä karsimalla, korkeakoulujen työnjakoa tarkistamalla, korkeakoulujen yhteistyötä lisäämällä, kunkin korkeakoulun profiilia ja vahvuusalueita korostamalla sekä yleensä korkeakoulujen toimintaa tehostamalla ja opetuksen ja tutkimuksen laatua parantamalla.

Koko koulutusjärjestelmä

Ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa järjestettävässä koulutuksessa sekä näiden koulutusmuotojen yhteensovittamisessa on edellä esitettyjen epäkohtien lisäksi koko järjestelmää koskevia rakenteellisia häiriötekijöitä, jotka vaikeuttavat nuorison pääsyä koulutukseen, johtavat päällekkäiskoulutukseen, lisäävät moninkertaista koulutusta sekä samalla sitovat taloudellisia ja henkisiä voimavaroja ja heikentävät koulutusjärjestelmän tehokkuutta ja tulokellisuutta.

Koulutusjärjestelmän moniportainen asterakenne kouluasteen, opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen sekä korkeakoulututkintoihin yhdistettynä hyvin koulutetun nuorison, erityisesti lukion ja ylioppilastutkinnon suorittaneiden, korkeisiin jatko-opintotavoitteisiin ja -toiveisiin muodostaa pääsyyn edellä mainittuihin ongelmiin.

Peruskoulupohjainen ammatillinen koulutusjärjestelmä ei tarjoa peruskoulusta siirtyville riittävän kilpailukykyisiä ja vetovoimaisia jatko-opintomahdollisuuksia, minkä takia lukionkäyntiaste on jatkuvasti kohonnut niin, että syksyllä 1993 lukion aloittaneiden määrä vastasi jo noin 56 % 16-vuotiaiden ikäluokasta. Lukion määrällisestä säätelystä luopuminen nostanee lukionkäyntiasteen jo luvuvuonna 1994—95 noin 60 %:iin ikäluokasta.

Myöskään lukiosta valmistuville ylioppilaille ei ole tarjolla heitä riittävästi tyydyttäviä jatko-opintomahdollisuuksia, vaikka erityisesti opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutusta on jatkuvasti muutettu ylioppilas pohjaiseksi, mikä toisaalta on edelleen heikentänyt peruskoulupohjaisen ammatillisen koulutuksen vetovoimaa. Erityisen ongelman muodostaa ylioppilas pohjainen kouluasteen ammatillinen koulutus, joka heikoimmin vastaa ylioppilaiden korkeita odotuksia.

Ylioppilaiden moninkertainen koulutus on

erityisen korkealla tasolla. Ammatillisten oppilaitosten uusista ylioppilasopiskelijoista vuonna 1993 noin 20 %:lla ja korkeakouluissa noin 22 %:lla on aikaisemmin suoritettu ammatillinen tutkinto.

Moninkertainen koulutus sitoo aloituspaikkoja, minkä seurauksena erityisesti lukiosta valmistuneet joutuvat jonottamaan jatko-opintoihin pääsyä. Tätä kuvaa se, että ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa on ylioppilaiden käytettävissä noin puolitoistakertainen aloituspaikkamäärä verrattuna vuosittain valmistuvien uusien ylioppilaiden määrään ja kuitenkin vain runsas kolmannes uusista ylioppilaista pääsee sijoittumaan jatko-opintoihin ylioppilastutkinnon suorittamisvuonna. Ammatillisiin oppilaitoksiin syyslukukaudelle 1993 pyrkinneistä ylioppilaista noin 62 % ei päässyt ensisijaisen valintansa mukaiseen koulutukseen ja korkeakouluihin pyrkinneistä valintakokeisiin osallistuneista noin 63 % jäi valitsematta jatko-opintoihin.

Mainituista koulutusjärjestelmän toimintahäiriöistä johtuen onkin muodostunut niin sanottu ylioppilasumailmiö. Vaikka suurin piirtein kaikki ylioppilaat lopulta sijoittuvat jatko-opintoihin, sijoittuminen kestää keskimäärin kaksi vuotta, neljänneksellä yli kolme vuotta ja kokonaisuudessaan ylioppilasikäluokka on sijoittunut vasta 4—5 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisen jälkeen. Vuosittain jatko-opintoihin pyrkii siten viiteen ylioppilasikäluokkaan kuuluvia hakijoita.

Moninkertainen koulutus yhdistettynä siihen, että aikaisempien opintojen hyväksilukemisjärjestelyt ja aikuiskoulutussovellutukset ovat kehittymättömiä ja puutteellisia, sitoo lähes täysimääräisenä ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen opiskelijapaikkoja. Koulutusjärjestelmän voimavarat hukkaantuvat koulutukseen, jota ei käytetä eikä ole tarkoitettukaan käytettäväksi hyödyksi työelämään siirtymiseksi. Henkilökohtaiset opiskeluajat pitenevät, työhöntuloikä kohoaa ja työssäoloikä lyhenee.

Ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettävä koulutuksen, erityisesti opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutuksen, ja korkeakouluissa annettavan koulutuksen yhteensovittamisessa on muitakin epäkohtia. Täysin erilisinä toimivat opiskelijavalintajärjestelmät esimerkiksi johtavat vuosittain sisäänottojen päällekkäisyyteen, valintojen peruuttamisiin ja aloituspaikkojen jälkikäyttöihin sekä pahimmassa

tapauksessa aloituspaikkojen vajaatäyttöön. Ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen erilaiset hallinnointi-, ohjaus- ja säätelyjärjestelmät sinänsä vaikeuttavat opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen sekä korkeakouluopetuksen määrällistä ja laadullista yhteensovittamista sekä näiden laitosten yhteistyön ja työnjaon kehittämistä.

Ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen yhteistyötä on viime vuosina kuitenkin pyritty lisäämään muun muassa ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen yhteistoimintakokeilusta annetun asetuksen (948/89) tarkoittaman kokeilutoiminnan puitteissa.

Ammattikorkeakoulukokeilusta saadut kokemukset

Ammattikorkeakoulukokeilusta on saatavissa kahden väliaikaisen ammattikorkeakoulun osalta kolmen lukuvuoden ja muiden 20 osalta kahden lukuvuoden kokemukset. Ensimmäiset ammattikorkeakoulututkimnon suorittaneet ovat valmistuneet keväällä 1994 Haaga instituutin hotelli-, ravintola- ja matkailualan väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta. Laajemmassa määrin tutkimnon suorittaneita alkaa valmistua kevästä 1995 lukien.

Ammattikorkeakoulukokeilu on alueellisesti ja aloittain varsin kattava. Kokeilukoulutus kattaa noin 84 % opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutuksen erikoistumislinjoista teknikkokoulutusta tähän lukematta. Ammatillisen koulutuksen koulutusaloista vain liikunta-, musiikki-, vapaa-aika ja viestintäalat eivät ole edustettuina kokeilussa.

Väliaikaisten ammattikorkeakoulujen aloituspaikkarakenne sen sijaan poikkeaa ammatillisten oppilaitosten vastaavasta koulutuksesta. Aloituspaikeammäärältään laajimpia koulutuslohkoja ovat kauppa ja hallinto noin 40 %:n aloituspaikkaosuudella, tekniikka ja liikenne noin 32 %:n osuudella ja sosiaali- ja terveysala noin 14 % osuudella.

Uusien opiskelijoiden pohjakoulutus poikkeaa jossain määrin ammatillisten oppilaitosten vastaavan koulutuksen opiskelijarakenteesta. Ylioppilaiden osuus uusista opiskelijoista on noin 70 %, kouluasteen ammatillisen tutkimnon suorittaneiden osuus noin 20 % sekä opisto- tai ammatillisen korkea-asteen tutkimnon suorittaneiden osuus noin 10 %. Uusista opiskelijoista on naisia noin 50 %. Opiskelijavalinnan ongel-

mana on edelleen väliaikaisten ammattikorkeakoulujen ja tiede- ja taidekorkeakoulujen opiskelijavalintojen eriaikaisuus, mikä heijastuu väliaikaisiin ammattikorkeakouluihin opiskelupaikkojen peruuttamis- ja jälkitäyttötoimin. Niin ikään väliaikaisten ammattikorkeakoulujen ylioppilasopiskelijoiden keskeyttämisen pääsyy on siirtyminen tiede- ja taidekorkeakouluihin.

Väliaikaisten ammattikorkeakoulujen koko vaihtelee huomattavasti. Aloituspaikeammäärä on pienimmillään 50 ja suurimmillaan 760. Kokeilun edetessä opiskelijamäärältään täyteen laajuuteen opiskelijamäärä vaihtelee ammattikorkeakouluittain vastaavasti 200:sta 3 000:een opiskelijaan. Väliaikaisten ammattikorkeakoulujen keskikoko on tällöin noin 1 300 opiskelijaa, mikä on yli kolminkertainen verrattuna ammatillisten oppilaitosten keskikokoon. Ammattikorkeakouluopintojen tavoitteiden edellyttämien monipuolisten valintojen, pätevän opettajiston sekä korkeatasoisen innovaatio- ja kehitystoiminnan turvaamiseksi tällaista noin 1 000 opiskelijan vähimmäiskokoa ammattikorkeakouluyksikköä kohti voidaankin pitää pääsääntöisesti tarkoituksenmukaisena. Kokoa tärkeämpänä tekijänä sekä kokeilutulosten että kansainvälisten kokemusten perusteella on kuitenkin pidettävä yksikön koulutuksen laatua ja yhteistoimintaverkkojen toimivuutta.

Väliaikaisten ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmien vaikuttavuutta voidaan arvioida vasta sen jälkeen, kun koulutuksesta on kokemuksia kaikkien vuosikurssien osalta. Työelämään sijoittumisnopeutta ammattikorkeakouluopintojen jälkeen on pidettävä varsin hyvänä koulutuksen vaikuttavuuden mittarina.

Väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa on uudistettu koulutusohjelmien opetussisältöjä siten, että vaatimustasoa on nostettu ja opintojen syvyyttä lisätty. Opetusta on laaja-alaisesti samalla painotettu käytännönläheisyyttä. Valinnaisuutta lisäämällä yksilölliset opinto-ohjelmat, projektiopinnot, tietotekniikan käyttö opinnoissa sekä vieraskielinen opetus ja vieraskielisen kirjallisuuden käyttö ovat yleistyneet. Omaehtoisen opiskelun vakavana esteenä on ollut kirjasto- ja informaatiopalvelujen kehittymättömyys ja voimavarojen niukkuus.

Koulutusohjelmien lukumäärä ja laatutaso ovat vielä vakiintumattomia. Uusien ammatillisesti korkeatasoisten ja omaleimaisten ohjelmien kehittäminen on vasta alkuvaiheessa. Useat koulutusohjelmat ovat lähellä joko opis-

toasteen ja ammatillisen korkea-asteen opintoja tai eräissä tapauksessa tiede- ja taidekorkeakoulun opintoja. Uusia poikkialoittaisia koulutusohjelmia on kehitetty vain muutamia. Tällaisia ovat esimerkiksi tuotantotalouden, taloudellisen teknillinen ja sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelma.

Monialaisten ammattikorkeakoulujen yhtenä vahvuutena on pidetty mahdollisuutta kokeiluyksikön kaikkien oppilaitosten yhteisin voimin toteutettavaa opetusta. Lukuvuonna 1992—93 kuitenkin vain 8—10 % opiskelijoista valitsi opintoja muusta kuin ensisijaisesta oppilaitoksestaan. Ongelmina pidettiin oppilaitosten asenteellisia, hallinnollisia ja kulttuurisia eroja, oppilaitosten löyhää yhteenliittymää, kurssitarjontatiedotuksen puutteita, oppilaitosten opiskelujaksojen erilaisuutta, opinto-ohjauksen tehottomuutta sekä osaksi myös opettajien palvelussuhteen ehtojen jäykkyyttä. Lukuvuonna 1993—94 on jo saavutettu parempia tuloksia.

Väliaikaisten ammattikorkeakoulujen opettajien koulutus- ja ammatillisen osaamisen tason kohottamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota. Monilla aloilla lähtötilanne on verrattain hyvä. Teknillisen alan opettajista 86 %:lla, sosiaalialan opettajista 80 %:lla ja kaupan ja hallinnon opettajista 79 %:lla on vähintään ylempään korkeakoulututkintoon pohjautuva peruskoulutus, kun keskiarvo väliaikaisten ammattikorkeakoulujen opettajilla vuonna 1993 oli 63 %. Lisensiaatti- tai tohtoritutkinnon oli suorittanut noin 8 % opettajista.

Erityisesti aloilla, joilla korkeakoulututkinnon suorittaneiden opettajien osuus on keskimääräistä vähäisempi, on käynnistetty väliaikaisten ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välisenä yhteistyönä opettajien jatkokoulutusohjelmia korkeakoulututkintojen suorittamista silmällä pitäen. Opettajien osallistuminen tie-teelliseen jatkokoulutukseen on niin ikään lisääntynyt. Jatkokoulutuksen järjestämiseen on kohdistettu lisävoimavaroja. Useimmat väliaikaiset ammattikorkeakoulut ovat myös laatineet henkilöstön kehittämisohjelmat paitsi opettajien pedagogista ja ammatillista täydennyskoulutusta myös koko työyhteisön kehittämistä varten.

Opetusjärjestelyjen joustavoittamiseksi käynnistettiin Hämeen väliaikaisessa ammattikorkeakoulussa vuonna 1993 opettajien palkkausjärjestelmäkokeilu. Tässä kokeilussa on mahdollisuus opettajan antaman opetuksen ja mui-

den tehtävien järjestämiseen tavanomaisista palvelussuhteen ehdoista poikkeavien palkkaus- ja työaikajärjestelyin.

Väliaikaisten ammattikorkeakoulujen kansainvälistäminen on ollut kokeilussa yhtenä painopisteenä, johon on kohdistettu myös lisävoimavaroja. Tulokset ovat olleet erittäin myönteisiä. Vuonna 1993 tehdyn selvityksen mukaan väliaikaisten ammattikorkeakoulujen opiskelija- ja opettajavaihto- tai muita yhteistyöhankkeita on käynnistynyt yhteensä 34 eri maan oppilaitoksen kanssa. Suosituimmat kohdemaat ovat olleet Saksa, Iso-Britannia, Ruotsi, Hollanti, Tanska ja Yhdysvallat. Kokeiluoppilaitokset osallistuvat aktiivisesti EU:n Comett II ja Erasmus -ohjelmiin. Yhteensä 20 kokeiluoppilaitosta osallistuu 41:een Erasmus-ohjelman ICP-hankkeeseen. Comett-ohjelmiin liittyviä yhteistyöhankkeita on 15:llä väliaikaisella ammattikorkeakoululla.

Vieraskielistä koulutustarjontaa on voimakkaasti lisätty. Kolmella väliaikaisella ammattikorkeakoululla oli lukuvuonna 1993—94 kokonaan englanninkielinen koulutusohjelma. Useimmissa väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa opintoihin sisältyy lyhyempiä vieraskielisiä opetusjaksoja. Myös opiskelijoiden harjoittelujaksoja on järjestetty ulkomailla.

Väliaikaisten ammattikorkeakoulujen ja työelämän yhteydet on järjestetty vaihtelevalla tavalla. Neuvottelukuntajärjestelmä toimii useimmissa yksiköissä yhteydenpito-organisaationa. Joissakin väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa työelämän edustajat osallistuvat opetussuunnitelmien laadintaan. Opintojen kehittämisen pohjaksi on joissakin yksiköissä tehty myös asiakaskartoitusanalyyskejä. Suorat yhteydet työelämään ovat kuitenkin riittämättömät.

Väliaikaisten ammattikorkeakoulujen toiminnan itsearviointityö on käynnistynyt muutamissa kokeiluyksiköissä heti kokeilun alettua. Kansainväliset asiantuntijaryhmät suorittivat syksyllä 1993 neljän kokeiluyksikön ulkopuolisen arvioinnin kehitysprosessin silloisesta tilasta. Arviointiryhmien näkemyksen mukaan kokeilu on saanut aikaan suurta innostusta ja sitoutuneisuutta eri osapuolissa. Oppisisältöjen ja opetussuunnitelmien kehittämisessä on edistytty. Lähiopetustunteja on vähennetty ja korvattu projekti- ja ryhmätyöllä. Joustavuus ja valinnaisuus sekä työharjoittelu ja päättötyö antavat opiskelijoille enemmän vastuuta opinnoistaan. Toimivia suhteita työelämään on luotu aikaisempaa enemmän. Kansainvälisiä

yhteistyökanavia on avattu kaikissa kokeiluyksiköissä nopeasti ja laajasti. Myös vastavuoroisia vieraskielisiä koulutusohjelmia on otettu käyttöön. Oppilaitosten tilat ja pääosin myös laitteet ovat kirjastoja lukuun ottamatta yleensä erinomaisessa kunnossa. Henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutus on käynnistynyt, joskin systemaattiset henkilöstön kehittämisohjelmat vielä puuttuvat.

Arviointiryhmien mukaan kokeilu tarvitsee edelleen kehittyäkseen strategisen suunniteluotteen lisäämistä sekä valtakunnan että kokeiluyksiköiden tasolla. Käytössä oleva löyhä hallintomalli on epätarkoituksenmukainen ammattikorkeakoulutoiminnan ohjauksen ja tehokkaan johtamisen kannalta. Oppilaitosten valmiuksia toimia yhtenäisenä ammattikorkeakouluna tulisi kaikin tavoin muutenkin edistää, jotta opiskelun valinnaisuus toteutuisi myös mahdollisimman hyvin käytännössä. Työelämän edustajien tietämys kokeiluista koettiin puutteelliseksi. Kokeilujen väliaikaisuuden todettiin aiheuttavan epävarmuutta kokeiluyksiköissä.

OECD:n tekeillä olevan Suomen korkeakoulupolitiikan maatutkintaan liittyvän arviointijoiden raportin mukaan ammattikorkeakoulujen kokeilumenetelmää ja suunniteltua ammattikorkeakoulumallia pidetään käyttökelpoisena. Arviointijat pitävät tarkoituksenmukaisena pääsääntöisesti monialaisen ammattikorkeakouluverkoston luomista Suomeen ja kiirehtivät, kuten edellä mainituissa muissakin arvioinneissa tehdään, pysyvän lainsäädännön aikaansaamista. Pysyvään vakinaiseen laajuuteen tulee arviointijoiden mukaan edetä vaiheittain vähintään viiden vuoden kehittämisprosessina, johon kohdistetaan samanaikaisesti opetusviranomaisten erityisiä tukitoimenpiteitä asetettujen laatuksien edellyttämällä tavalla. Varsinainen maatutkintatilaisuus järjestettiin OECD:n opetustoimenkomiteassa marraskuussa 1994.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Yleistä

Koko koulutusjärjestelmän rakenteellisten epäkohtien ja toiminnallisten häiriötekijöiden

poistaminen sekä uuden toimintaympäristön muutoksiin vastaaminen edellyttävät ammatillisen koulujärjestelmän uudelleenjärjestelyä niin, että se pystyy tarjoamaan nykyistä korkeatasoisemmat ja vetovoimaisemmat sekä kansainvälisesti vertailukelpoisemmat koulutuspalvelut sekä yksilöiden että yhteiskunnan ja työelämän vaatimusten mukaisesti. Tässä tarkoituksessa kohotetaan opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutuksen asema koulutusjärjestelmässä asteittain keskiasteen koulutuksen piiristä korkea-asteelle ja ammatillisista oppilaitoksista korkeakoulujärjestelmän piirissä toimiviin ammattikorkeakouluihin.

Tavoitteet

Koulutustason kohottaminen. Esityksellä pyritään kohottamaan opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen ammatillisen koulutuksen tasoa kehittämällä tästä koulutuksesta ammatillisia korkeakoulututkintoja, jotka tasoltaan ja laadultaan vastaisivat nykyistä paremmin yhteiskunnan ja työelämän sekä niiden kehittymisen asettamia vaatimuksia. Tiede- ja taidekorkeakoulujen tutkintoihin verrattuna tämän esityksen tarkoittamat ammattikorkeakoulututkinnot olisivat ammatillis- ja käytännöllispainotteisempia ja niiden lähtökohdat olisivat selkeämmin työelämän asiantuntijatehtävien edellyttämässä tieto- ja taitotarpeissa.

Uusiin ammattitaitovaatimuksiin vastaaminen. Esityksellä pyritään vastaamaan ja varautumaan työelämän kehityksen asettamiin uusiin ammattitaitovaatimuksiin. Kansainvälistyminen, taloudellinen yhdentyminen, teknologinen kehitys sekä elinkeino- ja ammattirakenteen muutos sekä tietotyön osuuden voimakas kasvu kohottavat yleisesti ammattitaidolle asetettavia vaatimuksia. Korkeatasoista koulutusta edellyttävät vaativat asiantuntijatehtävät lisääntyvät. Uusissa ammattitaitovaatimuksissa yhdistyvät monessa tapauksessa nykyisin eri aloilla sekä eri oppilaitoksissa ja oppilaitosmuodoissa järjestettävän koulutuksen antamat valmiudet. Kansainvälistyminen ja taloudellinen yhdentyminen vaativat kaikkien alojen asiantuntijatyövoimalta kieli- ja muuta tietotaitoa työskennellä täysipainoisesti avautuvilla eurooppalaisilla ja laajemmilla työmarkkinoilla. Vastaavasti kotimarkkinat kansainvälistyvät ja asettavat työvoimalle samoja uusia vaatimuksia. Ammattitaidon laaja-alaisuus katoaa entisestään.

Ammatillisen koulutuksen vetovoiman lisääminen. Esityksellä pyritään lisäämään ammatillisen koulutuksen vetovoimaa hyvin peruskoulu-
tetun nuorison odotuksia vastaavasti tarjoamalla yliopistojen sekä muiden tiede- ja taidekorkeakoulujen rinnalle toinen kilpailukykyinen korkeakouluvaihtoehto työelämän vaativiin asiantuntijatehtäviin. Yksilöllisille valinnanmahdollisuuksille annetaan nykyistä enemmän tilaa. Ammatillisen koulutuksen vetovoiman parantamisella esityksen mukaisesti pyritään myös vaikuttamaan koulutusjärjestelmän toimintaan niin, että nuoriso pääsisi nykyistä nopeammin lukion ja nuorisoasteen ammatilliseen koulutuksen jälkeen sellaisiin jatko-opintoihin, jotka vastaavat heidän halujaan ja toiveitaan ja jotka myös tyydyttäisivät heitä työ- ja elämänuraa silmällä pitäen. Ammattikorkeakouluja eikä ammattikorkeakouluopintoja ole tarkoitus kehittää väylänä tiede- ja taidekorkeakouluihin.

Ammatillisen koulutuksen kansainvälisen rinnastettavuuden parantaminen. Esityksellä pyritään parantamaan opistoasteen ja ammatillisen korkeasteen koulutuksen kansainvälistä rinnastettavuutta kohottamalla tämän koulutuksen asema keskiasteen tai keskiasteen ja korkeasteen välimaastosta selkeästi keskiasteen jälkeiseksi korkeasteen koulutukseksi ja muodostamalla päätoimintalinjana tämän ammatillisen korkeakouluopetuksen antamista varten yliopistoista sekä muista tiede- ja taidekorkeakouluista muodostuvan yliopistosektorin rinnalle ammattikorkeakouluista muodostuva ei-yliopistollinen korkeakoulusektori. Tämän monissa muissa maissa jo toteutetun korkeakouluopetuksen järjestelyn ohessa ammattikorkeakouluopintojen kehittämisessä on tarkoitus ottaa huomioon muun muassa Euroopan yhteisön päättämät korkeamman opetuksen toimintalinjat niin, että tässä koulutuksessa opiskelevalle nuorisolle avautuu täysimääräisesti yhteisön korkeamman opetuksen kansainvälisten koulutusohjelmien tarjoamat mahdollisuudet.

Ammatillisen koulujärjestelmän toimintakyvyn parantaminen. Esityksellä pyritään myös ammatillisen koulujärjestelmän toimintakyvyn parantamiseen muodostamalla nykyistä suurempia ja tehokkaampia sekä henkisiltä ja aineellisilta voimavaroiltaan vahvempia toimintayksiköitä. Samanaikaisella oppilaitosverkon ja ylläpitojärjestelmän rationalisoinnilla pyritään parantamaan myös koulutuksen taloudellisuut-

ta ja keventämään uudistuksista aiheutuvia kustannuksia.

Ammattikasvatustahallinnon hajauttaminen. Esityksellä pyritään keventämään keskushallintoviranomaisten ohjausta ja säätelyä siirtämällä tiede- ja taidekorkeakoulujen tapaan päätösvaltaa nykyistä huomattavasti enemmän paikalliselle tasolle tai toimintayksiköille.

Ammatillisen koulutuksen alueellisen vaikuttavuuden parantaminen. Esityksellä pyritään myös ammatillisen koulutuksen alueellisen roolin vahvistamiseen niin, että ammattikorkeakouluilla olisi, kuten on asianlaita monissa muissa maissa, selkeä alueellinen tehtävä työelämän ja elinolojen kannalta keskeisen infrastruktuurin kehittämisessä paitsi koulutuksen myös elinkeino- ja muuta työelämää palvelevan tutkimus- ja kehitystyön keinoin.

Keinot

Oppilaitosten kokoaminen yhteen ammattikorkeakouluyhteenliittymiksi. Esityksen mukainen pääkeino asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi on ammattikorkeakoulujen muodostaminen pääsääntöisesti usean ammatillisen oppilaitoksen pohjalta monialaiseksi yhteenliittymäksi. Moneen eri oppilaitosmuotoon kuuluvista oppilaitoksista muodostuvassa ammattikorkeakoulussa on mahdollista kehittää uusia koulutusala- ja oppilaitosmuotorajat ylittäviä koulutusmahdollisuuksia. Hyödyntämällä eri yksiköiden erilaista erikoisosaamista ja käyttämällä hyväksi muita yhteistoimintaetuja on mahdollista päästä myös taloudellisiin ja tehokkaisiin opetus- ja opiskelijajärjestelyihin.

Tutkintojärjestelmän uudistaminen. Esityksen tarkoituksena on myös opintojen rakenteen ja tutkintojärjestelmän uudistaminen niin, että se edesauttaa irtaantumista ammatillisen koulutuksen vanhasta linjarakenteesta kuten myös tiede- ja taidekorkeakoulujen koulutusrakenteesta ja luo edellytyksiä uusien opintokokonaisuuksien muodostamiselle.

Opetuksen tason kohottaminen. Opettajien koulutustasoa on tarkoitus kohottaa opettajiston virkarakennetta kehittämällä, kelpoisuusvaatimuksia kohottamalla ja käynnistämällä opettajien jatkokoulutusohjelmia. Tieteellisen jatkokoulutuksen hankkineita opettajia lisätään pitäen kuitenkin lähtökohtana sitä, että ammattikorkeakoulun opettajan päätehtävä on

opetustyö. Vierailevien asiantuntijaluennointsi-
joiden osuutta opetuksessa lisätään.

Opiskelumenetelmien kehittäminen. Ammatti-
korkeakouluopiskelussa on tarkoitus siirtää
painopistettä luokkaopetukseen pohjautuvasta
opiskelusta itsenäisiin opiskelu- ja työmenetel-
miin sekä seminaari- ja projektityöskentelyyn.

*Koulutuksen ja työelämän vuorovaikutuksen
parantaminen.* Ammattikorkeakouluopintojen
käytännön työelämään suuntautuneisuutta pai-
notetaan kaikkiin opintoihin kuuluvilla pakol-
lisilla työpaikkaharjoittelujaksoilla, työelämään
kiinteästi liittyvillä päättötöillä, opintojen ke-
hittämiseen liittyvällä elinkeino- ja muuta työ-
elämää tukevalla tutkimus- ja kehitystyöllä
sekä niin ikään kehittämällä uusia yhteydenpi-
to- ja yhteistyömuotoja ammattikorkeakoulun
sekä elinkeino- ja muun työelämän kanssa.

Koulutuksen kansainvälistäminen. Ammatti-
korkeakouluopiskelun kansainvälistämisessä
asetetaan tavoitteeksi tarjota enemmistölle
opiskelijoista mahdollisuus opiskella ulkomai-
sissa oppilaitoksissa tai osallistua ammattikor-
keakoulun omaan vieraskieliseen opetukseen.
Kansainväliset vaihto-ohjelmat pyritään käyt-
tämään täysipainoisesti hyväksi. Kieliopintoi-
hin kiinnitetään erityistä huomiota.

*Kirjasto- ja informaatiopalvelujen kehittämi-
nen.* Uudet opiskelu- ja opetusmenetelmät edel-
lyttävät kirjasto- ja informaatiopalvelujen huo-
matavaa parantamista pitäen yhtenä lähtö-
kohtana yhteistoimintaverkkojen muodosta-
mista näiden palvelujen muiden tuottajien
kanssa.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Esityksen mukaan Suomen ammatillista kou-
lutusjärjestelmää kehitettäisiin yleistyvän kan-
sainvälisen käytännön mukaisesti niin, että
yliopistojen sekä muiden tiede- ja taidekorkea-
koulujen rinnalle perustettaisiin ammatillista
korkeakouluopetusta järjestävistä ammattikor-
keakouluista muodostuva ei-yliopistollinen
korkeakoulusektori. Ammattikorkeakoulusek-
torin tehtävissä korostuisi erityisesti alueellinen
koulutustehtävä ja alueellisen elinkeinoraken-
teen tukeminen, kehittäminen ja monipuolista-
minen.

Ammattikorkeakouluopintojen lähtökohdat
olisivat samoin kuin nykyisessä opistoasteen ja
amatillisen korkea-asteen koulutuksessa työ-
elämän tieto- ja taitovaatimuksissa sekä niiden

kehitystarpeissa eikä niin kuin yliopistosekto-
rilla tieteellisessä tutkimuksessa. Ammattikor-
keakoulututkinnot, jotka olisivat esityksen mu-
kaan korkeakoulututkintoja, eroaisivat siten
painotukseltaan ja profiililtaan tiede- ja taide-
korkeakoulujen tutkinnoista mukaan lukien
kehitteillä olevat uudet alemmat korkeakoulu-
tutkinnot, jotka niin ikään on tarkoitus kytkeä
tieteellisiin lähtökohtiin ja perusteisiin.

Ammattikorkeakoulut järjestäisivät ammat-
tikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen
lisäksi aikuiskoulutusta. Koulutustehtävän
ohella ammattikorkeakoulut voisivat harjoittaa
tutkimus- ja kehitystyötä, joka kuitenkin rajoit-
tuisi kansainvälisen käytännön mukaisesti am-
mattikorkeakouluopintoja tukevaan sellaiseen
tutkimus- ja kehitystyöhön, jolla ammattikor-
keakoulu suorittaisi palveluja elinkeino- ja
muulle työelämälle ja johon myös opiskelijoi-
den päättötöyt voitaisiin monissa tapauksissa
kytkeä. Ammattikorkeakoulut eivät kuiten-
kaan harjoittaisi varsinaista tieteellistä tutki-
musta, joka jäisi nykyisen käytännön mukai-
sesti vain yliopistolaitoksen korkeakoulujen
tehtäväksi.

Kunnallisten ja yksityisten ammattikorkea-
koulujen ylläpitäminen perustuisi toimilupaan,
jonka myöntäisi valtioneuvosto. Toimilupa voi-
taisiin myöntää ammattikorkeakoulun muo-
dostamisedeltykset sekä laatu- ja muut vaat-
imukset täyttävälle hakijalle. Toimiluvassa
määriteltäisiin ammattikorkeakoululle koulu-
tustehtävä ja siinä voitaisiin asettaa kehittämis-
ja muita velvoitteita. Valtion ammattikorkea-
koulun perustamisesta päättäisi vastaavin edel-
lytysin valtioneuvosto.

Ammattikorkeakoulut pyrittäisiin perusta-
maan ensisijaisesti kunnallisina tai yksityisinä.
Kunnallisia ja yksityisiä ammattikorkeakouluja
muodostamalla voidaan parhaiten edistää vi-
reillä olevaa oppilaitosverkon kehittämistä ja
ylläpitojärjestelmän yhtenäistämistä. Muutoin-
kin ne, ja etenkin maakunnalliset yhteisöt,
soveltuvat hyvin ammattikorkeakoulujen alu-
eelliseen koulutus- ja kehitystehtävään. Valtion
ammattikorkeakoulun perustaminen tulisi ky-
seeseen vain erityisestä syystä.

Ammattikorkeakoulujen muu kuin toimilu-
paan liittyvä valtakunnallinen ohjaus ja säätel-
y järjestettäisiin pääpiirteissään samoin kuin yli-
opistosektorin. Toiminnan keskeisistä valta-
kunnallisista suuntaviivoista päätettäisiin val-
tioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja tut-
kimuksen kehittämissuunnitelmassa. Lyhyem-

män aikavälin toimenpiteistä olisi tarkoitus sopia opetusministeriön ja ammattikorkeakoulujen tavoite- ja tuloskeskusteluissa. Ammattikorkeakouluopintojen laatutason varmistamiseksi kehitettäisiin laadunarviointijärjestelmä. Ammattikorkeakoulut olisivat suoraan opetusministeriön alaisia korkeakouluja.

Ammattikorkeakoulujen hallinnon perusteista säädettäisiin vain väljästi lailla. Kunnallisen ja yksityisen ammattikorkeakoulun hallinnon järjestäminen jätettäisiin pääosin ylläpitäjän päätettäväksi. Valtion ammattikorkeakoulun hallinnosta säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

Ammattikorkeakoulututkinnoista ja -opinnoista säädettäisiin tarkemmin asetuksella sekä sen nojalla eräin osin opetusministeriön ja pääosin ammattikorkeakoulun päätöksiin. Ammattikorkeakoulututkinnon vähimmäislaajuus säädettäisiin lailla kansainvälisen käytännön mukaisesti kolmeksi vuodeksi ja enimmäislaajuus pääsääntöisesti neljäksi vuodeksi.

Ammattikorkeakoulun opiskelijavalinnan keskeistä lähtökohdista säädettäisiin lailla. Esi-tyksen mukaan ammattikorkeakouluun voitaisiin edetä sekä lukio- että ammatillista tietä. Ammattikorkeakoulun opiskelijan asema järjestettäisiin samaan tapaan kuin muissa korkeakouluissa. Ammattikorkeakouluopiskelijan opintotuki muun muassa ehdotetaan samaksi kuin yliopistoissa sekä muissa tiede- ja taidekorkeakouluissa. Ammattikorkeakoulututkintoon johtava opetus olisi opiskelijoille maksutonta.

Ammattikorkeakoulun pääopettajia olisivat esityksen mukaan yliopettajat ja lehtorit, joiden kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin asetuksella. Ammattikorkeakouluissa voisi myös olla tuntiopettajia ja asiantuntijaopettajina toimivia luennoitsijoita.

Ammattikorkeakouluopintojen perusrahoitus järjestettäisiin valtionosuudella ja opiskelijoiden kotikuntien maksuosuudella eli samoin kuin ammatillisten oppilaitosten peruskoulutuksen rahoitus. Kotikunnat osallistuisivat myös valtion ammattikorkeakoulujen rahoitukseen samoin kuin ne osallistuvat valtion ammatillisten oppilaitosten rahoittamiseen. Tämän perusrahoituksen lisäksi opetusministeriö voisi myöntää ammattikorkeakouluille valtion lisärahoitusta ylimääräisenä valtionavustuksena. Ammattikorkeakoulut voisivat vastaanottaa myös ulkopuolista rahoitusta.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksen toimeenpano aloitettaisiin vuoden 1996 elokuun alusta.

Ammattikorkeakoulut muodostettaisiin pääsääntöisesti nykyisten joko väliaikaisiin ammattikorkeakouluihin kuuluvien tai muiden ammatillisten oppilaitosten pohjalta kehittämällä ja muuttamalla niissä annettava opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutus ammatilliseksi korkeakouluopetuksiksi ja siirtämällä koulutus ammatillisista oppilaitoksista ammattikorkeakouluihin.

Ammattikorkeakoulu-uudistus toteutettaisiin asteittain usean vuoden siirtymäkauden aikana tinkimättä koulutuksen tason ja laadun kehittämistavoitteista. Ammattikorkeakoulun perustamisen edellyttämiä toimilupia myönnettäisiin vain niille hakijoille, jotka voivat osoittaa koulutuksen tason vastaavan ammatillisille korkeakouluopinnoille asetettuja laatu- ja muita vaatimuksia. Ammattikorkeakoululaitoksen lopullista laajuutta ei ole mahdollista eikä tarpeenkaan tässä vaiheessa päättää. Uudistuksen kehitysprosessi ja siinä saavutettavat tulokset vaikuttavat tässäkin suhteessa lopputulokseen.

Valtioneuvoston 18 päivänä kesäkuuta 1993 hyväksymässä koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1991—1996 hahmoteltiin tavoitteellinen arvio koulutusjärjestelmän eri osien mitoituksista pitkällä aikavälillä. Tässä tarkastelussa arvioitiin tiede- ja taidekorkeakoulujen ja ammattikorkeakoulujen tarjoavan 2000-luvulla aloituspaikan yhteensä noin 60—65 %:lle nuorisoiälukokasta. Tämä arvio perustuu kahteen lähtökohtaan. Toisaalta Suomen kansallinen kehittämisstrategia edellyttää maan kehittämistä tietointensiivisenä yhteiskuntana, jossa korkean koulutustason omaava väestö ja vahvat panostukset tutkimustoimintaan luovat edellytykset tietoon ja osaamiseen pohjautuvalle tuotannolle. Suomen tyyppisessä maassa työttömyyden kasvuun ja työelämän muutokseen ei voida reagoida koulutusta supistamalla ja koulutustasoa madaltamalla, vaan päinvastoin koulutustason kohottamisella sekä koko koulutusrakenteen, koulutuksen mitoituksen, sisältöjen ja tarjontamuotojen jatkuvalla kehittämisellä.

Toisaalta tämän pitkän aikavälin mitoitustarvion lähtökohtana on Suomen nykyinen koulutusjärjestelmä, joka tarjoaa hyvän pohjan korkeakoulujärjestelmässä koulutettavien ikäluokkaosuuden nostamiselle. Nuorisostaan koulutukseen osallistuminen on kansainvälisesti korkealla tasolla ja erityisesti lukiokoulutuksen suorittaneiden osuus on suuri. Kehittynt

ja laaja ylempi ammatillinen koulutus luo hyvän pohjan nostaa myös tämä osa ammatillista koulutusta korkeakoulutasolle. Määrällisesti tiede- ja taidekorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen yhteenlaskettu aloituspaikkamäärä on jo usean vuoden ajan laskennallisesti vastannut yli 60 % nuorisoiäkluokasta.

Esitys on sopusoinnussa edellä tarkoitetun valtioneuvoston hyväksymässä kehittämissuunnitelmassa päätetyn toimintalinjan kanssa. Esitys on laadittu niin, että ammattikorkeakoulu-uudistus voidaan tarvittaessa ulottaa kaikille koulutusaloille. Esitys on niin ikään laadittu siten, että aikaisempi ammatillisen koulutuksen rakenne kouluasteen, opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen tutkintoineen voidaan kehittämissuunnitelman pitkän aikavälin tavoitteenasettelun mukaisesti korvata nuorisosteiden ammatillisista perustutkinnoista ja korkea-asteen ammattikorkeakoulututkinnoista muodostuvalla tutkintorakenteella.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksen toimeenpanovaiheen aikana on tarkoitus joka tapauksessa kehittää asteittain nykyinen metsätalouden, merenkulun ja teknillisten alojen ammatillisen korkea-asteen koulutus kauttaaltaan ammattikorkeakoulututkinnoiksi. Muillakin aloilla opistoasteen koulutuksen kehittäminen pääsääntöisesti ammattikorkeakoulututkinnoiksi on nähtävä tarpeelliseksi ja koulutuksen mukaiseksi. Ammattikorkeakouluopintojen määrällinen aloittainen jakautuminen voi sen sijaan poiketa vastaavan opistoasteen koulutuksen nykyisistä määrällisistä suhteista. Ainakin uudistuksen siirtymävaiheen ajan tultaisiin varsin pitkään järjestämään myös vastaavien alojen opistoasteen koulutusta. Niin ikään ammattikorkeakoulu-uudistuksella muodostuva ammattikorkeakouluverkko voi poiketa ammatillisen korkea-asteen ja opistoasteen koulutusta nykyisin järjestävästä oppilaitosverkosta. Muun muassa näihin tekijöihin liittyvien valmistelujen vuoksi, ammattikorkeakoulu-uudistuksen prosessinomaisuuden ohella, uudistuksen toimeenpanossa on tarkoituksenmukaisinta lähteä liikkeelle suppeasti ja varovaisesti.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Ammattikorkeakoulu-uudistus toteutetaan

ammattillisissa oppilaitoksissa järjestettävän koulutuksen pohjalta. Tästä peruslähtökohdasta seuraa ensinnäkin se, että ammattikorkeakoulu-uudistus toteutetaan likipitään ammatillisten oppilaitosten käytettävissä olevin nykyisin voimavaroin ja toiseksi se, että lisäkustannusvaikutukset ovat joka tapauksessa suhteellisesti pieniä.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksen kustannusvaikutuksia ei voida tässä vaiheessa seikkaperäisesti arvioida, koska keskeiset kustannustekijät selviävät yksityiskohtaisesti vasta ammattikorkeakouluja perustettaessa niiden koulutustehtävien ja koulutusohjelmien sekä ammattikorkeakoulujen yksikköhinnan perusteella. Ammattikorkeakoulujen kokonaisopiskelijamäärää ei myöskään tässä vaiheessa voida arvioida ainoastaan yhden opiskelijamäärävaihtoehdon pohjalta. Tämän takia taloudellisia vaikutuksia koskevat arviot tehdään kolmen opiskelijamäärävaihtoehdon — 25 000, 50 000 ja 75 000 opiskelijan — pohjalta. Alin vaihtoehto vastaa nykyisen ammattikorkeakoulukokeilun lopullista laajuutta. Ylin vaihtoehto merkitsisi sitä, että noin kaksi kolmannesta nykyisestä opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutuksesta kehitettäisiin ammattikorkeakoulututkinnoiksi.

Ammattikorkeakoulu-uudistus sisältää kuitenkin monia kustannus- ja rahoitusrakenteisiin vaikuttavia muutostekijöitä, joiden vaikutuksia on mahdollista karkeasti arvioida.

Ammattikorkeakouluopintojen oppimismenetelmät uudistuvat korkeakoulumaiseen suuntaan. Luokkaopetuksen määrä vähenee. Toisaalta opintojen ohjauksen tarve kasvaa. Opetajarakenne muuttuu niin, että yliopettajainstitutio laajenee kaikille aloille. Itsenäisten opiskelu- ja työskentelymenetelmien osuus lisääntyy. Kirjasto- ja informaatiopalvelujen tarve toisaalta kasvaa erittäin huomattavasti ja kansainvälinen yhteistyö lisääntyy voimakkaasti.

Mainituista syistä voimavarojen tarve vähenee toisaalla ja lisääntyy toisaalla. Tämä lisävoimavarojen tarve on pyrittävä mahdollisimman täysimääräisesti kattamaan voimavarojen uudelleen kohdentamisella ja toiminnan rationalisoinnista aiheutuvilla kustannussäästöillä. Monialaisissa, usean oppilaitoksen pohjalta muodostetuissa nykyistä suuremmissa oppilaitosyksiköissä tähän on entistä paremmat edellytykset.

Ammattikorkeakoulututkintojen laajuudet vastaavat pääsääntöisesti opistoasteen ja am-

matillisen korkea-asteen koulutuksen laajuuksia. Eräillä aloilla tutkintojen laajuus kuitenkin on nostettava vastaamaan kansainvälistä käytäntöä, kuten jo ammattikorkeakoulukokeiluissa on tehty, ja johon olisi lähivuosina joka tapauksessa mentävä, vaikka ammattikorkeakoulu-uudistusta ei toteutettaisi. Lähes kaikilla aloilla nykyisen opettajiston jatkokoulutustarve on huomattava. Näistä tekijöistä aiheutuu lisäkustannuspaineita.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintososiaalisten etujen muuttuminen vaikuttaa kustannus- ja rahoitusperusteisiin. Luopuminen valtionosuuksissa ja kotikuntien maksuosuuksissa huomioon otetuista ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden matka-, majoitus- ja ruokailueduista ja siirtyminen korkeakouluopiskelijoiden opintotuki- ja ateriatukijärjestelmään lisäävät sellaisenaan valtion kustannusosuutta ja vaikuttavat valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon. Vastaava vaikutus on sellaisenaan ammattikorkeakoulujen ylimääräisellä valtionavustuksella ja valtion ammattikorkeakoulujen vastaavalla lisärahoituksella.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksen lisäkustannukset ja kustannus- ja rahoitusrakenteen muutosten vaikutukset ajoittuvat pitkälle aikavälille, koska ammattikorkeakoulujen perustaminen toteutetaan asteittain usean vuoden aikana. Kustannusvaikutukset ovat pienempiä, jos ammattikorkeakoulun perustana on väliaikaiseen ammattikorkeakouluun kuuluva kuin muu ammatillinen oppilaitos. Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että ammattikorkeakoulukokeilussa tutkintojen laajuudet vastaavat tämän esityksen mukaisia tutkintojen laajuuksia. Lisäksi väliaikaisia ammattikorkeakouluja on lisärahoitettu

kokeilulain 17 §:n 1 momentin ja rahoituslain 38 §:n 1 momentin nojalla ja vastaavalla valtion oppilaitosten rahoituksella sekä niin ikään eräillä muilla valtion talousarvion määrärahoilla vuositasolla yhteensä noin 50 miljoonan markan ylimääräisellä valtionrahoituksella.

Ammatillisten oppilaitosten opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutuksen vuotuiset käyttökustannukset on arvioitavissa keskimäärin noin 30 200 markaksi opiskelijaa kohden, kun vastaavat ammatillisten oppilaitosten keskimääräiset käyttökustannukset ammatillisia erityisoppilaitoksia lukuun ottamatta ovat 34 700 markkaa. Arvio perustuu vuoden 1994 valtionosuusperusteisiin ja koulutusaloitain suoritettuun asiantuntija-arvioon kouluasteen koulutuksen ja opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen koulutuksen kustannusten erosta.

Edellä mainitusta opiskelijakohtaisesta vuotuisesta käyttökustannuksesta opintososiaalisten etujen eli matka-, majoitus- ja ruokailumenojen osuus on noin 3 700 markkaa. Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden opintotukimenot ovat vuodessa keskimäärin noin 11 200 markkaa opiskelijaa kohden. Vastaavasti korkeakouluopiskelijan opinto- ja ateriatuki on noin 15 300 markkaa. Arvio perustuu 1 päivästä heinäkuuta 1994 voimassa olleisiin opintotuen myöntämisperusteisiin. Siirtyminen ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden opintososiaalisista eduista ja opintotuesta korkeakouluopiskelijoiden opintotuki- ja ateriatukijärjestelmään aiheuttaa kolmen opiskelijamäärävaihtoehdon perusteella arvioituna seuraavat vuotuiset kustannusvaikutukset:

Taulukko 2. Siirtyminen ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden opintososiaalisista eduista ja opintotuesta korkeakouluopiskelijoiden opintotuki- ja ateriatukijärjestelmään

	Opiskelijamäärä		
	25 000	50 000 mmk	75 000
Opintotukimuutosten lisäkustannukset			
Opintoraha	71	142	213
Aikuisopintoraha	Ei lisäyksiä		
Ateriatuki	22,5	45	67,5
Yhteensä	93,5	187	280,5
Opintososiaalisten etujen poistamisesta aiheutuvat menojen vähennykset	92,5	185	277,5
Erotus	1	2	3

Taulukossa 2 mainittujen opintotukimenojen laskentaperusteet ovat seuraavat:

- 1) opintotuen käyttöaste on 90 %,
- 2) opiskelijoista 6 % on alle 20-vuotiaita ja näistä 20 % asuu vanhempiensa luona,
- 3) opiskelijoista 10 % saa aikuisopintorahaa; aikuisopiskelijan tuki ei uudistuksen yhteydessä muutu ja
- 4) tukea käytetään keskimäärin 10 kuukauden ajan nykyisen 9,5 kuukauden sijasta.

Taulukon 2 perusteella voidaan todeta, että opintotukimenoista aiheutuvat kustannusten lisäykset voidaan likipitään kattaa opintososiaalisten etujen poistamisesta aiheutuvilla kustannussäästöillä. Koska opintososiaaliset edut rahoitetaan valtionosuudella ja kuntien mak-suosuudella ja opintotukimenot taas kokonaan

valtion varoilla aiheutuu uudistuksesta valtiolle suurin piirtein kuntien maksuosuutta vastaava lisäkustannus eli eri opiskelijamäärävaihtoehtojen mukaan noin 40, 80 tai 120 miljoonaa markkaa.

Jos edellä mainittujen tekijöiden lisäksi arvioidaan ammattikorkeakoulujen ylimääräisen valtionrahoituksen tarve noin 5 %:iksi ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksista opinto- ja ateriatukea niihin lukematta ja ottaen huomioon siihen sisältyvänä väliaikaisten ammattikorkeakoulujen nykyisen ylimääräisen valtionrahoituksen, voidaan ammattikorkeakoulu-uudistuksen vuotuisista käyttökustannuksista kolmella eri opiskelijamäärävaihtoehdolla verrattuna vastaavan ammatillisen koulutuksen kustannuksiin esittää seuraava laskelma:

Taulukko 3. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen vuotuiset käyttökustannukset verrattuna vaastavan ammatillisen koulutuksen kustannuksiin

Opiskelijamäärä	Ammatilliset oppilaitokset		Ammattikorkeakoulut	
	Käyttö-kustannukset	Opintorahamenot	Käyttö-kustannukset	Opintoraha ja ateriatukimenot
			Mmk	
25 000	755	224	641	306
50 000	1 510	448	1 338	612
75 000	2 265	672	2 036	918

Vastaavien kustannusten rahoitusvastuun jakautumisesta valtion ja kuntien kesken saadaan seuraava laskelma:

Taulukko 4. Rahoitusvastuun jakautuminen valtion ja kuntien kesken

Opiskelijamäärä	Ammatilliset oppilaitokset (opisto- ja ammatillinen korkea-aste)		Ammattikorkeakoulut	
	Valtio	Kunnat	Valtio	Kunnat
			Mmk	
25 000	654	325	685	262
50 000	1 309	649	1 403	547
75 000	1 963	974	2 122	832

Ammattikorkeakouluista aiheutuvat kustannukset olisivat edellä esitetyn tarkastelun pohjalta suurin piirtein samat kuin vastaavan ammatillisen koulutuksen kustannukset. Ammattikorkeakouluista valtiolle aiheutuvat kustannukset olisivat eri vaihtoehtoisissa noin 31, 94 tai 159 miljoonaa markkaa suuremmat ja kunnille aiheutuvat kustannukset taas noin 63, 102 tai 142 miljoonaa markkaa pienemmät kuin vastaavasta ammatillisesta koulutuksesta. Valtion rahoitusosuus kustannuksista olisi noin 72 % ja kuntien rahoitusosuus noin 28 %. Verrattuna nykyiseen valtion ja kuntien rahoitus-

vastuuseen nykyisten opintotukimenojen pohjalta valtion rahoitusosuus nousisi 57 %:sta noin 64 %:iin ja kuntien rahoitusosuus laskisi 43 %:sta noin 36 %:iin vastaavista käyttökustannuksista. Jotta ammattikorkeakoulu-uudistus voidaan toteuttaa niin, ettei valtion ja kuntien välinen kustannustenjako muutu, tarkoitus on, että kustannusten jaon säilyttämisen edellyttämistä toimenpiteistä päätettäisiin tarkistettaessa yksikköhintojen keskimääräisiä markkamääriä vuonna 1996 ja vahvistettaessa mainittuja markkamääriä vuodelle 1997. Valtion ylimääräisen 5 %:n lisärahoituksen osuus

olisi eri opiskelijamäärävaihtoehtoisissa 32, 67 ja 102 miljoonaa markkaa, kun vuoden 1994 valtion talousarviossa on samaan tarkoitukseen väliaikaisille ammattikorkeakouluille varattu 53,5 miljoonaa markkaa. Ylimääräiseen avustukseen otetaan vuosittain kantaa valtion talousarvion yhteydessä.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksen edellä esitetyistä taloudellisista vaikutuksista voidaan yhteenvedonomaaisesti todeta seuraavaa. Ammattikorkeakoulu-uudistus toteutetaan vastaavan nykyisen koulutuksen voimavaroilla kattamalla lisäkustannuksia aiheuttavat toimenpiteet pääsääntöisesti voimavarojen uudelleen kohdentamisella. Ammattikorkeakoulu-uudistuksesta aiheutuvat rakenteelliset muutokset, kuten ammattikorkeakoulujen muodostaminen pääsääntöisesti monialaisiksi, nykyistä huomattavasti suuremmiksi toimintayksiköiksi siitä saatavine rationalisointihyötyineen ja koulutus- ja tutkintorakenteiden sekä koulutusväylien selkiintyminen ja joustavoituminen ja siitä aiheutuva voimavaroja tarpeettomasti sitovan päällekkäis- ja peräkkäiskoulutuksen vähentyminen luovat pitkällä aikavälillä edellytykset ammattikorkeakoulu-uudistuksesta julkistaloudelle aiheutuvien kustannusten kevenemiseen.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Ammattikorkeakoulujen perustaminen muuttaa oppilaitosjärjestelmän rakennetta. Ammattikorkeakoulut muodostetaan pääsääntöisesti kokoamalla usean, monissa tapauksissa eri oppilaitosmuodon ammatillisen oppilaitoksen koulutus yhteen monialaiseksi ammattikorkeakouluksi. Esityksen tarkoittamat ammattikorkeakoulut ovat yhden ylläpitäjän yhtenäisiä yhden oppilaitoksen toimintayksiköitä eivätkä kuten ammattikorkeakoulukokeilun monialaiset ammattikorkeakoulut vain eri ylläpitäjien oppilaitosten löyhiä yhteenliittymiä.

Ammattikorkeakoulujen perustaminen ensisijaisesti kunnalliselta tai yksityiseltä pohjalta yhtenäistää ylläpitojärjestelmää. Samalla ammattikorkeakoulujen muodostaminen luo monessa tapauksessa edellytykset myös ammatillisten oppilaitosten ylläpitojärjestelmän kehittämiseksi ja oppilaitosten yhdistämiselle monialaisiksi ammatillisiksi oppilaitoksiksi.

Ammattikorkeakouluopintojen ohjaus- ja sääteilyjärjestelmä olisi esityksen mukaan erilainen kuin ammatillisten oppilaitosten, minkä

takia eri viranomaisten ja tahojen toimivaltasuhteet muuttuvat. Ammattikorkeakoulut olisivat suoraan opetusministeriön alaisia, minkä takia opetusministeriön tehtävät jossain määrin lisääntyvät. Opetushallitukselle ei ehdoteta säännöksiin perustuvia tehtäviä ammattikorkeakouluhallinnossa. Lääninhallitukset toimisivat eräissä opiskelijoita koskeissa asioissa muutoksenhakuviranomaisina. Ammattikorkeakoulut päättäisivät pääosin itse opetushallitukselle ja lääninhallitukselle ammatillisen koulutuksen hallinnossa nykyisin kuuluvista tehtävistä.

Ammattikorkeakoulujen perustaminen ei lisää henkilöstön tarvetta, mutta ammattikorkeakoulujen henkilöstörakenteessa tapahtuu muutoksia. Opetustyön määrä vähenee, mutta toisaalta muut tehtävät lisääntyvät. Yliopettajan virkojen ja tointen perustaminen tulee mahdolliseksi kaikilla koulutusaloilla, kun se nyt on mahdollista vain kahdessa oppilaitosmuodossa. Asiantuntijaluennointisijoiden osuus opetustyössä todennäköisesti lisääntyy.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Ammattikorkeakoulu-uudistuksen alustava valmistelu käynnistettiin opetusministeriössä vuonna 1988 osana peruskoulun jälkeisen koulutuksen kehittämistä. Ministeriö julkaisi tämän valmistelun tuloksista vuoden 1989 alussa muistion, jonka pohjalta käytiin laaja keskustelu ja valmistelua jatkettiin. Sen pohjalta valtioneuvosto antoi keväällä 1990 eduskunnalle koulutuspoliittisen selonteon, jossa hahmoteltiin koulutuspolitiikan yleisiä suuntaviivoja ja esitettiin kokeilutoiminnan käynnistämistä. Vastauksessaan selontekoon eduskunta piti hallituksen esittämää yleislinjaa oikeana ja kannatettavana. Ammattikorkeakoulujen osalta eduskunta edellytti, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen ammattikorkeakoulua koskevasta kokeilu- ja kehittämislaista niin, että kokeiluun päästään mahdollisimman pian.

Nuorisostaan koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeilu käynnistettiin siitä vuoden 1991 alussa annetun lain nojalla pääosin syyslukukaudella 1992. Tämän esityksen keskeisenä taustana on toisaalta ammattikorkeakoulukokeilusta saadut kokemukset ja siitä esitetyt sekä kotimaiset että kansainväliset arviot ja toisaalta

yleinen kansainvälinen koulutuspoliittinen kehitys. Tämän lisäksi esityksen yhtenä lähtökohdiana ovat valtioneuvoston 18 päivänä kesäkuuta 1993 vuosille 1991—96 hyväksymän koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman tarkisteen kannanotot suunnitelmakaudelle ja sitä pitemmälle aikavälille.

Tämän esityksen alustava valmistelu on suoritettu opetusministeriön asettamassa virkamiestyöryhmässä. Työryhmän tekemä luonnos hallituksen esitykseksi valmistui kesäkuussa 1994. Lausuntojen saamisen jälkeen asian valmistelu on suoritettu virkatyönä opetusministeriössä. Esitysluonnoksesta on käyty kunnallistaloutta ja hallintoa koskevasta neuvottelumenettelystä tehdyn sopimuksen mukaiset neuvottelut Suomen Kuntaliiton kanssa. Suomen Kuntaliitto katsoi, ettei opetusministeriön ja kunnallisten ammattikorkeakoulujen kesken voida käydä tuloskeskusteluja kuten ministeriön sekä tiede- ja taidekorkeakoulujen välillä käydään. Lisäksi Kuntaliitto katsoi, ettei ehdotettuun lakiin ammattikorkeakouluopinnoista tule sisällyttää yleistä asetuksenantovaltuutta. Esitysluonnoksesta on niin ikään käyty asian-

mukaiset neuvottelut henkilöstöjärjestöjen kanssa.

5.2. Lausunnot

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot koulutussuunnittelun neuvottelukunnalta, koulutuskokeilujen seurantaryhmältä, opetushallitukselta, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, liikenneministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, väliaikaisilta ammattikorkeakouluilta, yliopistoilta ja muilta korkeakouluilta, väliaikaisten ammattikorkeakoulujen rehtorien neuvostolta, Suomen korkeakoulujen rehtorien neuvostolta, Suomen Kuntaliitolta, Opetusalan Ammattijärjestöltä, opiskelijajärjestöiltä sekä työmarkkinoiden keskusjärjestöiltä. Suurin osa lausunnonantajista piti ammattikorkeakoulu-uudistuksen vakiinnuttamista tarpeellisena. Lausunnonantajien esitysluonnoksesta poikkeavat käsitykset on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon esitystä valmisteltaessa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki ehdotusten perustelut

1.1. Laki ammattikorkeakouluopinnoista

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Ammattikorkeakouluopinnot.* Lakiehdotuksen 1 §:ssä määriteltäisiin ammattikorkeakouluopinnot. Niitä olisivat ensinnäkin ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot, joilla tarkoitetaan ammatillisia korkeakouluopintoja. Ammattikorkeakouluopinnot eroaisivat nimenomaan ammatillisen luonteensa perusteella yliopistojen ja korkeakoulujen tieteellisistä korkeakouluopinnoista. Toiseksi ammattikorkeakouluopintoihin luettaisiin aikuiskoulutuksena järjestettävät ammatilliset erikoistumisopinnot ja muuta aikuiskoulutusta kuten täydennyskoulutusta. Ammatillisilla erikoistumisopinnoilla tarkoitetaan korkeakoulututkintojen järjestelmästä annetun asetuksen 10 §:n mukaisia laajoja täydennyskoulutusohjelmia.

Niitä vastaavia ovat lähinnä ammatillisten opilaitosten nykyiset jatkolinjat.

2 §. *Ammattikorkeakoulututkinto.* Pykälässä määriteltäisiin ammattikorkeakoulututkintojen asema ja tarkoitus 1 §:n yleismääritelmää tarkemmin. Pykälän 1 momentin mukaan ammattikorkeakoulututkinto olisi korkeakoulututkinto. Ammattikorkeakoulututkinnoista ja niiden asemasta säädettäisiin tarkemmin korkeakoulututkintojen järjestelmästä annetussa asetuksessa, joka nykyiselläänkin koskee tiede- ja taidekorkeakoulujen tutkintojen lisäksi väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa suoritettavia ammattikorkeakoulututkintoja.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan määriteltäväksi ammattikorkeakoulututkinnon tarkoitus niin, että siihen johtavat opinnot pohjautuvat työelämän ja sen kehittämisen vaatimukseen. Tältä pohjalta opinnot johtaisivat työelämän erilaisiin ammatillisiin asiantuntijatehtäviin. Ammattikorkeakoulututkintojen perusteista säädettäisiin ehdotetun 11 §:n nojalla

tarkemmin asetuksella. Tarkoitus on, että ammattikorkeakouluopinnot muodostuisivat perusopinnoista, ammattiopinnoista, kieli- ja viestintäopinnoista, ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta sekä diplomityöstä.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan suojattavaksi ammattikorkeakoulututkinnon nimike koskemaan vain ehdotetussa laissa tarkoitettuja ammattikorkeakoulututkintoja. Tämä on tärkeää opiskelijaksi hakeutuvien, opiskelijoiden ja tutkinnon suorittaneidenkin aseman kannalta.

3 §. *Ammattikorkeakouluopintojen järjestäminen.* Pykälän 1 momentin mukaan ammattikorkeakouluopintoja järjestettäisiin ammattikorkeakouluissa, jotka olisivat ehdotuksen mukaan samoin kuin tiede- ja taidekorkeakoulut opetusministeriön alaisia korkeakouluja. Ammattikorkeakoulujen asema koulutusjärjestelmässä ehdotetaan määriteltäväksi osaksi korkeakoulujärjestelmää. Ne muodostaisivat yliopistoista sekä muista tiede- ja taidekorkeakouluista muodostuvan yliopistosektorin rinnalla toimivan niin sanotun ei-yliopistollisen korkeakoulusektorin. Määrittely on tärkeä muun muassa kansainvälisen rinnastettavuuden takia. Nykyisin vastaava opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutus muodostaa osan ammatillisesta koulujärjestelmästä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan suojattavaksi ammattikorkeakoulun nimi koskemaan vain ehdotetun lain tarkoittamia ammattikorkeakouluja samoista syistä kuin 2 §:n 3 momentissa tutkintonimike ehdotetaan suojattavaksi.

2 luku. Toiminnan perusteet

4—6 §. *Ammattikorkeakoulun ylläpitäminen, ammattikorkeakouluhankkeiden arviointi ja koulutustehtävä.* Ehdotuksen mukaan ammattikorkeakoulut olisivat kunnallisia tai yksityisiä taikka valtion ylläpitämiä. Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten ylläpitojärjestelmän kehittäminen ja toisaalta ammattikorkeakouluverkon muodostaminen koostu mukseltaan ja ammattikorkeakouluyksikköjen lukumäärän suhteen tarkoituksenmukaiseksi puoltavat ammattikorkeakoulujen ylläpidon järjestämistä ensisijaisesti kunnalliselle ja yksityiselle pohjalle. Samassa tarkoituksessa ammatillisten oppilaitosten ylläpitojärjestelmää on jo usean vuoden ajan kehitetty ja yhtenäistetty

muun muassa valtion oppilaitoksia kunnallistamalla. Vastaavasti ammattikorkeakoulujen muodostamista riittävän suuriksi ja pääsääntöisesti monialaisiksi korkeakouluyksiköiksi ja ammattikorkeakoulujen koon ja lukumäärän pitämistä kansainvälisesti uskottavalla tasolla edistää valtion oppilaitoksissa järjestettävän koulutuksen siirtäminen pääsääntöisesti kunnallisiin tai yksityisiin ammattikorkeakoulujen ylläpitäjäyhteisöihin. Myöskin ammattikorkeakoulun alueellinen koulutus- ja palvelutehtävä korostaa etenkin kunnallista ja aivan erityisesti maakunnallista ylläpitojärjestelmää. Mahdollisuus valtion ylläpitämän ammattikorkeakoulun perustamiseen on kuitenkin tarpeen siltä varalta, ettei valtakunnallisia koulutustarpeita muutoin saada tyydytetyksi.

Ehdotetun 4 §:n 1 momentissa säädettäisiin, että ammattikorkeakoulujen perustamisesta päätettäisiin valtioneuvoston kunnalle tai kuntayhtymälle taikka rekisteröidylle suomalaiselle yhteisölle tai säätiölle antamalla toimiluvalla. Toimilupa soveltuisi ammatillisten oppilaitosten perustamisen yhteydessä käytettyä ylläpitämis lupaa luontevammin jatkuvan laadunarvioinnin kohteena olevien ammattikorkeakoulujen perustamiseen.

Toimiluvan myöntämisen edellytyksenä olisi 4 §:n 1 momentin mukaan ensinnäkin, että ammattikorkeakoulu on koulutustarpeen vaatima. Lisäksi ammattikorkeakoulun olisi täytettävä ammattikorkeakoulun muodostamiselle ja ammatillisen korkeakoulupetuksen antamiselle asetettavat laatu- ja muut vaatimukset. Niiden arvioinnissa kiinnitettäisiin tämän lakiehdotuksen ja sen nojalla annettavan asetuksen säännöksistä johtuvien perusteiden ohella ehdotetun 5 §:n perusteella huomiota erityisesti ammattikorkeakoulun toiminta-ajatukseen, siinä edustettuina olevien koulutusalojen yhdistelmiin, suunniteltuihin koulutusohjelmatarkeisiin, toiminnan vahvuusalueeseen, kokoon suhteessa koulutustehtävään, opettajiston koulutustasoon, työelämysuhteisiin, yhteistyöhön yliopistojen ja korkeakoulujen sekä muiden oppilaitosten kanssa, kansainväliseen yhteistoi mintaan, kirjasto- ja informaatiopalvelujen tasoon ja alueelliseen vaikuttavuuteen sekä toiminnan arviointiin. Tarkoitus on, että opetusministeriö käyttäisi hakemusten arvioinnissa tarpeellista asiantuntija-apua esimerkiksi arviointityöryhmän muodossa.

Ehdotetun 4 §:n 2 momentin mukaan toimiluvan saajalla olisi oikeus ammattikorkeakou-

lutoimintaan sille toimiluvassa määrätyn koulutustehtävän mukaisesti. Lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentin mukaan koulutustehtävässä määrättäisiin ammattikorkeakoulun toimiala eli siinä edustettuina olevat koulutusalat samaan tapaan kuin monialaisten yliopistojen tiedekunnista säädetään lailla. Luvassa määriteltäisiin myös ammattikorkeakoulun koko opiskelija-paikkamäärän muodossa. Niin ikään toimiluvassa määrättäisiin ammattikorkeakoulun opetuskieli tai opetuskielet ja sijaintipaikat.

Ammattikorkeakoulun koulutustehtävä on tarkoitus määritellä riittävän joustavalla ja väljällä tavalla. Asetuksella säädettäisiin muun muassa siitä koulutuslajista, jota koulutustehtävän määrittelyssä käytettäisiin. Koulutustehtävän muuttaminen ammattikorkeakoulun toimialan tai opetuskielien osalta tehtäisiin ehdotuksen mukaan aina toimiluvan muuttamista koskevalla valtioneuvoston päätöksellä. Sen sijaan opiskelijamäärää ja sijaintipaikkoja koskeviin koulutustehtävän muutoksiin riittäisi muutoksenteon yksinkertaistamiseksi ehdotetun 6 §:n 2 momentin mukaisesti opetusministeriön lupa.

Lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvosto voisi asettaa toimiluvassa myös ammattikorkeakoululle kehittämis- ja muita velvoitteita. Tämä saattaa olla tarpeen monessa sellaisessa tapauksessa, jossa ammattikorkeakoulu ei heti toiminnan alkamisvaiheessa ole lopullisessa tavoitellussa muodossaan. Yleensäkin ammattikorkeakoulun muotoutuminen on nähtävä pitkän aikavälin kehitysprosessina, joka perustuu jatkuvaan laadunarviointiin ja sen pohjalta käynnistettäviin kehittämistoimenpiteisiin. Tästä ehdotetaan erikseen säädettäväksi 8 §:ssä.

Lakiehdotuksen 4 §:n 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvostolle mahdollisuus toimiluvan peruuttamiseen joko kokonaan tai osittain. Tämä voisi tulla kysymykseen lähinnä koulutustarpeen olennaisissa muutoksissa tai milloin ammattikorkeakoulun toiminta ei täytä ehdotetussa 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja vaatimuksia ja velvoitteita.

Lakiehdotuksen 4 §:n 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että valtion ammattikorkeakoulu voidaan perustaa erityisestä valtakunnallisesta syystä. Valtion ammattikorkeakoulun perustamisesta ja lakkauttamisesta päättäisi valtioneuvosto soveltuvin osin samoin edellytyksin ja perustein, mitä pykälän 1—3

momentissa kunnallisen ja yksityisen ammattikorkeakoulun toimiluvasta säädettäisiin.

7 §. *Muu ohjaus.* Ammattikorkeakoulujen muu kuin valtioneuvoston myöntämän toimiluvan kautta tapahtuva ohjaus ja sääätely on tarkoitus pääosin järjestää samoin kuin tiede- ja taidekorkeakoulujen. Tämä on tarpeen korkeakoulujärjestelmän molempien osien toiminnan riittävän yhteensovittamisen turvaamiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaisi ensinnäkin sitä, että valtioneuvosto päättäisi ammattikorkeakoulujen keskipitkän aikavälin yleisestä kehittämisestä hyväksymisissään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmissa. Toiseksi tarkoituksena on, että opetusministeriö ja ammattikorkeakoulut kävisivät, samoin kuin opetusministeriö käy tiede- ja taidekorkeakoulujen kanssa, vuosittain tavoite- ja tuloskeskustelut ja sopsivat yhteisestä tavoitesuunnitelmasta seuraavaa vuotta varten. Tästä ohjauksesta ja säätelystä ei kuitenkaan ole tarpeen säätää lailla. Sen sijaan pykälässä ehdotetaan ammattikorkeakouluopintojen valtakunnallisesti ja alueellisesti tasapainoisen mitoituksen turvaamiseksi, että opetusministeriö voisi tarvittaessa, jos määrällisiä tavoitteita ei muutoin saada yhteensovitetuksi, päättää ammattikorkeakouluissa opinnot aloittavien määristä. Päätös voitaisiin tehdä ehdotuksen mukaan joko aloituspaikkojen kokonaismääränä tai tarvittaessa tutkinnoittain eriteltynä.

8 §. *Kehittämisvastuu.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ammattikorkeakoululle vastuu koulutuksensa ja muun toimintansa laatutasosta sekä velvollisuudesta osallistua laadunarviointiin. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että ammattikorkeakoulujen laadunarviointia varten opetusministeriön yhteydessä olisi riippumaton arviointielin, joka vastaisi ammattikorkeakoulujen arviointi- ja laatu toiminnan kehittämisestä, koordinoinnista ja organisoinnista. Arviointielin avustaisi opetusministeriötä myös ammattikorkeakoulujen toimilupahakemusten arvioinnissa. Tarkoitus on, että arviointielimessä olisi edustettuna ammattikorkeakouluopetuksen, yliopistolaitoksen sekä elinkeino- ja työelämän asiantuntemus.

3 luku. Hallinto

9 §. *Ammattikorkeakoulun hallinnon perusteet.* Ammattikorkeakoulun hallinnon järjestäminen jätettäisiin ehdotuksen mukaan pääosin

ylläpitäjien päätettäväksi. Jotta ammattikorkeakoulujen hallinnolla olisi kuitenkin joitakin yhteisiä lähtökohtia, pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ammattikorkeakouluilla olisi aina hallitus ja rehtori. Ammattikorkeakoulun yleisen hallinnon hallintoelimenä voisi olla myös valtuuskunta, joka voisi edustaa esimerkiksi ylläpitäjähallintoa tai laajemminkin ammattikorkeakoulun toimintaympäristöä kuten elinkeino- ja työelämää. Kunnallisen ja yksityisen ammattikorkeakoulun hallinnosta ei säädettäisi ehdotetun lain nojalla myöskään asetuksella. Sen sijaan valtion ammattikorkeakoulun hallinnosta on tarpeen säätää tarkemmin asetuksella.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi kaksikielisen ammattikorkeakoulun hallinnon perusteista siten, että tällaisen ammattikorkeakoulun hallinto jakaantuisi kieliryhmittäin toimivaksi. Vastaavasta käytännöstä on säädetty kaksikielisten väliaikaisten ammattikorkeakoulujen ja kaksikielisten kuntien opetuksen hallinnon järjestämisen osalta.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan valtuussäännöstä siitä, että ammattikorkeakoulun rehtorin kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin asetuksella.

4 luku. Opetus- ja tutkinnot

10 §. *Opetuskieli.* Ammattikorkeakoulun opetuskieli olisi pykälän 1 momentin mukaan suomi tai ruotsi ja kaksikielisissä ammattikorkeakouluissa suomi ja ruotsi. Opetuksessa sekä kuulusteluissa ja kokeissa saataisiin kuitenkin tarvittaessa käyttää muutakin kieltä kuin opetuskieltä. Tämä on tarpeen ammattikorkeakoulun toiminnan kansainvälistymisen takia.

11 §. *Tutkintojen perusteet.* Pykälän 1 momentin mukaan ammattikorkeakoulututkintojen keskeisistä perusteista ja tavoitteista säädettäisiin tarkemmin asetuksella samaan tapaan kuin tiede- ja taidekorkeakoulujen tutkinnoista on annettu omat tutkintoasetuksensa. Tarkempia määräyksiä annettaisiin ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ammattikorkeakoulun tutkintonimikkeistä säädettäisiin asetuksella ja määrättäisiin sen nojalla opetusministeriön päätöksellä. Opetusministeriön päätöstaso on tarpeen ennen muuta siirtymävaiheessa. Uudistuksen vakiinnuttua tutkintonimikkeistä olisi asianmukaista säätää ase-

tuksella kuten tiede- ja taidekorkeakoulujen tutkintonimikkeiden kohdallakin on asianlaista.

12 §. *Koulutusohjelmat ja opetussuunnitelmat.* Ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot järjestettäisiin pykälän 1 momentin mukaan koulutusohjelmoina samoin kuin pääsääntöisesti korkeakouluissa ja niin ikään väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa. Koulutusohjelma on johonkin työelämän ammatillista asian-
tuntemusta edellyttävään tehtäväalueeseen ja sen kehittämiseen tähtäävä opintokokonaisuus. Tarkoitus on, että asetuksella säädettäisiin muun muassa koulutusohjelman perusopintojen, ammattiopintojen, harjoittelun ja diplomityön yleisistä tavoitteista. Ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä voitaisiin antaa koulutusohjelmista tarkempia määräyksiä.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutusohjelman opetussuunnitelman pääsääntöinen vähimmäislaajuus kolmeksi vuodeksi ja enimmäislaajuus neljäksi vuodeksi täystoimisia opintoja ajatellen. Tämä vastaa väliaikaisia ammattikorkeakouluja koskevaa käytäntöä. Ehdotettu vähimmäislaajuus vastaa myös korkeamman opetuksen direktiivin edellyttämää vähimmäispituutta korkean asteen koulutukseksi luettavalta nuorisostaen jälkeiseltä koulutukselta. Koska muun muun muassa kansainvälinen yhteistyö suomalaisten ja ulkomaalaisten ammattikorkeakoulujen kesken saattaa joissakin tapauksissa edellyttää yhteistyömaan käytännön tai lainsäädännön takia neljää vuotta laajempiakin opintoja, säännöksessä ehdotetaan tämä mahdolliseksi erityisestä syystä. Opiskelijan henkilökohtaisen opiskeluajan enimmäispituudesta ehdotetaan säädettäväksi asetuksella. Väliaikaisten ammattikorkeakoulujen osalta asetuksella on säädetty, että opinnot on suoritettava viimeistään yhtä vuotta niiden laajuutta pitemmässä ajassa. Rehtorille on säädetty mahdollisuus erityisestä syystä myöntää tästäkin poikkeus.

Pykälän 3 momentin mukaan opetusministeriö vahvistaisi koulutusohjelmat ammattikorkeakoulun esityksestä asetuksella tarkemmin säädetyllä tavalla. Tämä vastaa nykyistä käytäntöä väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa. Ammattikorkeakoulu päättäisi säännöksen mukaan itsenäisesti koulutusohjelman opetussuunnitelmasta niin kuin korkeakouluissa yleensäkin on asianlaista.

5 luku. Opiskelijat

13 §. *Kelpoisuus ammattikorkeakouluopintoihin.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lähes tyhjentävästi ammattikorkeakoulukelpoisuudesta eli niistä edellytyksistä, joilla voi päästä opiskelijaksi ammattikorkeakouluun. Yhtenä peruslähtökohtana olisi, että ammattikorkeakouluun voi edetä sekä lukio- että ammatillista tietä. Tämä vastaa kansainvälistä kuten myös väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa noudatettavaa käytäntöä. Samoin kelpoisuuden ammattikorkeakouluun antaisivat, kuten ammattikorkeakoulukokeilussa, nuorisasteen koulutuskokeilussa suoritettavat niin sanotut yhdistelmäopinnot, jotka muodostuvat sekä ammatillisista että lukio-opinnoista.

Lukio-opintoja ja ylioppilastutkintoa vastaavat Suomessakin suoritettavat kansainväliset tutkinnot sekä opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen tutkinnot antaisivat säännöshdotuksen mukaan niin ikään kelpoisuuden ammattikorkeakouluopintoihin.

Suomalaisia tutkintoja vastaavat ulkomailla suoritettavat opinnot antaisivat myös ammattikorkeakoulukelpoisuuden.

Ammattikorkeakoulu voisi pykälän 2 momentin mukaan ottaa opiskelijaksi myös henkilön, jolla muutoin katsotaan olevan riittävät tiedot ja taidot ammattikorkeakouluopintoja varten. Vastaava menettely on tiede- ja taidekorkeakouluissa.

Pykälän 1 momentin 3, 5 ja 6 kohdan mukaan ammatillisen tutkinnon, ammattitutkintolainsäädännössä tarkoitettujen tutkintojen ja yhdistelmäopinnot suorittaneiden kelpoisuudesta ammattikorkeakouluopintoihin määrättäisiin kuitenkin tarkemmin opetusministeriön päätöksellä. Peruskoulupohjaiset ammatilliset tutkinnot ovat laajuudeltaan 2—3 -vuotisia ja yhdistelmäopinnot 2—4 -vuotisia. Kansainvälisen rinnastettavuuden näkökulmasta olisi suotavaa, että Suomessakin korkeakouluopintojen lähtötaso, ammattikorkeakouluopinnot mukaan lukien, voitaisiin perustaa vähintään 12-vuotiseen korkeakouluopintojen edeltävään koulutukseen eli Suomessa 9-vuotiseen peruskouluun ja vähintään kolmivuotiseen nuorisasteen koulutukseen. Tämä vaikuttaisi myönteisesti suomalaisten ammattikorkeakoulujen asemaan ja arvostukseen ulkomailla. Tällaiseen ratkaisuun meneminen merkitsisi kuitenkin sitä, että huomattavalla osalla ammatillisen tutkinnon suorittaneista tutkinto ei sellaisenaan

antaisi jatko-opintomahdollisuuksia korkea-asteen opintoihin, vaan johtaisi koulutukselliseen umpiperään.

Edellä sanotusta syystä opetusministeriön päätöksellä olisi tarkoitus määrätä, että laajuudeltaan kolmea vuotta suppeampi ammatillinen tutkinto ja yhdistelmäopinnot-tutkinto antaisivat vain niin sanotun rajatun ammattikorkeakoulukelpoisuuden eli kelpoisuuden saman alan ammattikorkeakouluopintoihin. Vähintään kolmen vuoden laajuinen tutkinto antaisi yleisen ammattikorkeakoulukelpoisuuden eli kelpoisuuden kaikkiin ammattikorkeakouluopintoihin. Samaa ratkaisua sovelletaan myös ammattikorkeakoulukokeilussa. Vastaavasti ammattitutkintolainsäädännössä tarkoitettujen tutkintojen suorittaminen tuottaisi tutkinnon sisällöstä riippuen erilaisen jatko-opintokelpoisuuden.

14 §. *Opiskelijamäärä.* Säännöshdotuksen mukaan ammattikorkeakoulu päättäisi koulutustehtävänsä rajoissa korkeakouluun vuosittain otettavien uusien opiskelijoiden määrästä, jollei opetusministeriö käyttäisi ehdotetun 7 §:n mukaista toimivaltaa. Säännös on periaatteellisesti tärkeä, koska se merkitsee niin sanotun numerus claususjärjestelmän käyttämistä eli opiskeluoikeuden rajoittamista vaihtoehtona sille, että ammattikorkeakouluun otettaisiin, niin kuin eräissä maissa on asianlaita, kaikki kelpoisuuden täyttävät ilmoittautujat. Säännös vastaa suomalaista käytäntöä ammatillisissa oppilaitoksissa, väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa sekä tiede- ja taidekorkeakouluissa.

15 §. *Opiskelijavalinta.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ammattikorkeakoulu itse päättäisi, kuten on asianlaita myös tiede- ja taidekorkeakoulujen kohdalla, opiskelijavalinnan perusteista ja valintakokeiden käyttämisestä. Säännöshdotuksen mukaan hakijoihin on kuitenkin sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Pykälän 2 momentin nojalla säädettäisiin asetuksella ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmästä. Tähän hakujärjestelmään saattaa olla tarpeen yhdistää myös ammattikorkeakouluissa annettavaa koulutusta vastaavaan opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutukseen hakeminen. Opetusministeriö voisi antaa tarkempia määräyksiä järjestelmän toiminnasta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hallinnollisesta opiskelijaksi ottamisesta niin, että opiskelijat ottaa ammattikorkeakoulu. Asetuk-

sella saattaa olla tarpeen säätää tarkemmin muun muassa siitä, mihin ammattikorkeakoulun yksikköön opiskelijat otetaan. Opiskelijaksi hakevalla olisi säännösehdotuksen mukaan oikeus hakea ammattikorkeakoululta oikaisua opiskelijaksi ottamista koskevaan päätökseen. Asetuksella säädettäisiin oikaisumenettelystä.

16 §. *Opetuksen maksuttomuus.* Pykälän 1 momentin mukaan ammattikorkeakoulututkintoon johtava opetus olisi maksutonta, jolla tarkoitetaan sitä, ettei lukukausimaksuja voitaisi periä. Tämä vastaa nykyistä käytäntöä tiede- ja taidekorkeakouluissa. Ammatillisissa oppilaitoksissa on erityisestä syystä voitu aikuiskoulutuksen lisäksi myös nuorisooasteen ammatillisessa koulutuksessa periä opetusministeriön luvalla lukukausimaksuja. Lupia pienekköihin lukukausimaksuihin on myönnetty joillekin yksityisille ammatillisille oppilaitoksille. Säännösehdotuksen mukainen maksuton opetus ei pidä sisällään, kuten ei ammatillisissa oppilaitoksissakaan, ilmaisia oppikirjoja tai muita vastaavia oppimateriaaleja. Maksuton opetus sisältää vain opetuksen ja siihen välittömästi liittyvien oheistoimintojen, kuten ohjauksen sekä kokeiden ja kuulustelujen, maksuttomuuden.

Pykälän 2 momentin mukaan ammattikorkeakoulun aikuiskoulutuksessa voidaan periä maksuja samoin kuin ammatillisissa oppilaitoksissakin on asianlaita. Valtion ammattikorkeakouluissa perittävien maksujen perusteista määrättäisiin valtion maksuperustelain (150/92) nojalla opetusministeriön päätöksellä. Näitä perusteita noudatettaisiin soveltuvin osin myös kunnallisissa ja yksityisissä ammattikorkeakouluissa, jotka kuitenkin itse päättäisivät näistä maksuista.

17 §. *Opiskelijan oikeusturva ja kurinpito.* Pykälän 1 momentin mukaan opiskelijalla olisi oikeus hakea ammattikorkeakoululta oikaisua opintosuorituksen arviointiin. Asetuksella säädettäisiin muun muassa oikaisumenettelystä. Säännösehdotus vastaa sekä ammatillisissa oppilaitoksissa että tiede- ja taidekorkeakouluissa noudatettavaa käytäntöä. Pykälän 2 momentin mukaan ammattikorkeakoulussa rikkomukseen syyllistynyttä opiskelijaa voidaan rangaista varoituksella tai enintään yhden vuoden pituisella opiskeluoikeuden eväämisellä. Tällaisella rikkomuksella tarkoitetaan esimerkiksi järjestyksen rikkomista, vilpintekoa opinnoissa tai muutoin epäasiallista käyttäytymistä. Asetuksella olisi tarkoitus säätää muun muassa rankaisus-

menettelystä. Ehdotettu kurinpitomenettely vastaa pääpiirteissään vakiintunutta käytäntöä ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

6 luku. Opettajat ja muu henkilöstö

18 §. *Opettajat.* Pykälän 1 momentin mukaan ammattikorkeakoulun opettajiston pääosa muodostuisi yliopettajista ja lehtoreista. Yliopettajat vastaisivat vaativimmasta opetuksesta. Ammatillisista oppilaitoksista annettujen säännösten mukaan yliopettajia on voinut olla vain merenkulkuoppilaitoksissa ja teknillisissä oppilaitoksissa. Ammatikorrekeakouluissa yliopettaja-instituutio on tarkoitus ulottaa kaikille koulutusaloille. Ammatikorrekeakoulun muista opettajan viroista ja toimista kuin yliopettajista ja lehtoreista säädettäisiin ehdotuksen mukaan tarvittaessa asetuksella. Lakiehdotuksessa viran käsite koskee kunnallisen ja valtion ammattikorrekeakoulun opettajia ja muuta henkilöstöä, kun taas toimen käsite tarkoittaa vakiintuneen käytännön mukaisesti vastaavia opettajien ja muun henkilöstön tehtäviä yksityisessä ammattikorrekeakoulussa.

Pykälän 2 momentin mukaan ammattikorrekeakoulussa voisi olla myös tuntiopettajia, kuten ammatillisissa oppilaitoksissa, ja luennoitsijoita. Tiede- ja taidekorkeakoulujen dosenturi-instituutioon verrattavan ja asemaltaan merkittävän sivutoimisen luennoitsija- ja asiantuntijaopettajajärjestelmän luominen ammattikorrekeakouluun on tärkeää sen takia, että ammattikorrekeakoulu voisi riittävissä määrin rekrytoida opettajistoon korkeatasoisia ulkopuolisia vierailevia luennoitsijoita ennen muuta elinkeino- ja työelämän asiantuntijoiden piiristä mutta myös esimerkiksi tiede- ja taidekorkeakouluista. Ammatikorrekeakoulun opettajakenteen tulisikin kehittyä siihen suuntaan, että ulkopuolisista asiantuntijoista muodostuvan opettajiston suhteellinen osuus olisi suurempi kuin ammatillisissa oppilaitoksissa.

19 §. *Opettajien kelpoisuusvaatimukset ja tehtävät.* Pykälä sisältää valtuuden säätää opettajien kelpoisuusvaatimuksista ja tehtävistä asetuksella. Tarkoitus on, että yliopettajalta vaadittaisiin pääsääntöisesti vähintään lisensiaatin tutkinto ja lehtorilta pääsääntöisesti vähintään ylempi korkeakoulututkinto, mikä merkitsee monilla aloilla opettajilta vaadittavan koulutustason nostamista. Sekä yliopettajilta että

lehtoreilta vaadittaisiin lisäksi ammattikorkeakouluopintojen luonteen asettamien vaatimusten mukaisesti riittävä työkokemus. Niin ikään opettajilta vaadittaisiin viime kädessä opettajien tehtäviin kuuluvana velvollisuutena tiede- ja taidekorkeakouluista poiketen opettajankoulutuksen suorittaminen. Opettajien tehtävät on tarkoitus säätää asetuksella väljästi.

20 §. *Kunnallisen ja yksityisen ammattikorkeakoulun henkilöstön asema.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että kunnallisen ammattikorkeakoulun henkilöstöön sovelletaan kunnallislakia ja yksityisen ammattikorkeakoulun henkilöstöön työsopimuslakia (320/70), jollei ehdotetusta laista ja sen nojalla annettavasta asetuksesta muuta johdu. Kunnallisten ammattikorkeakoulujen tuntiopettaja rinnastettaisiin, kuten oppilaitoslainsäädännössä, kunnan tilapäisiin viranhaltijoihin.

7 luku. Rahoitus

21 §. *Perustamishankkeen valtionosuus.* Pykälän 1 momentin mukaan ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle myönnettäisiin ammattikorkeakoulun perustamishanketta varten valtionosuutta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesti. Ammattikorkeakoulun perustamishankkeen valtionosuus määräytyisi samoin kuin ammatillisella oppilaitoksella. Pykälän 2 momentin mukaan perustamishankkeena pidettäisiin myös, kuten ammatillisten oppilaitosten kohdalla, rakentamiseen, hankintaan, peruskorjaukseen tai vastaavaan hankekokoaisuuteen liittymätöntä erillistä kustannusvaiikutuksiltaan määrätyn markkamäärän ylittävää hanketta. Niin ikään perustamishankkeita olisivat mainituin edellytyksin myös ammattikorkeakoulun opetusmaatila- ja opetusmetsähankinnat.

22 §. *Käyttökustannusten valtionosuus ja kunnan maksuosuus.* Ammattikorkeakoulujen käyttökustannusten rahoitus ehdotetaan säädettäväksi samanlaiseksi kuin ammatillisten oppilaitosten. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että ammattikorkeakoululle myönnettäisiin valtionosuutta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesti. Esitys sisältää lakiehdotuksen tarvittaviksi ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän edellyttämiksi muutoksiksi rahoituslakiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskelijan kotikunnan velvollisuudesta osallistua am-

mattikorkeakoulun käyttökustannusten rahoitukseen samoin kuin ammatillisten oppilaitosten kohdalla on asianlaita. Säännös koskee sekä kunnallisia ja yksityisiä että valtion ammattikorkeakouluja. Rahoituslakiin ehdotetaan tehtäväksi asian vaatimat muutokset. Valtion varoista suoritettaisiin kokonaisuudessaan valtionosuutta ja kotikunnan maksuosuutta vastaava rahoitus niiden opiskelijoiden osalta, joilla ei ole Suomessa kotikuntaa tai joilla on kotikunta Ahvenanmaalla. Vailla kotikuntaa Suomessa olevien osalta tämä vastaa ammatillisten oppilaitosten kohdalla noudatettua käytäntöä. Saman käytännön soveltamisen ulottaminen myös muun muassa ammatillisten oppilaitosten niihin opiskelijoihin, joilla on kotikunta Ahvenanmaalla, sisältyy valtion vuoden 1995 talousarvioesitykseen liittyvään hallituksen esitykseen eduskunnalle eräiden opetustoiminta koskevien lakien muuttamisesta (HE 186/1994 vp).

23 §. *Ylimääräinen valtionavustus.* Ehdotuksen mukaan ammattikorkeakoulun toimintaa rahoitettaisiin valtionosuuden ja kotikunnan maksuosuuden lisäksi ylimääräisellä valtionavustuksella. Ylimääräisen valtionavustuksen keskeisenä tarkoituksena on lisärahoituksen ohella tukea ammattikorkeakoulun kehittämistä ja tulokellisuutta. Ylimääräinen valtionavustus pidettäisiin säännösehdoituksen mukaan erillään ammattikorkeakoulujen käyttökustannusten valtionosuus- ja kotikunnan maksuosuusjärjestelmästä. Tarkoitus on, että valtion talousarvioon varattaisiin vastaava lisämääräraha valtion ammattikorkeakouluja varten.

24 §. *Ulkopuolinen rahoitus.* Pykälän mukaan ammattikorkeakoulu voisi vastaanottaa myös ulkopuolista rahoitusta avustuksina ja lahjoituksina. Myös tällainen rahoitus pidettäisiin erillään valtionosuus- ja kunnanosuusrahoituksesta siten, ettei sitä otettaisi vähennyksenä huomioon valtionosuutta ja kotikunnan maksuosuutta määrättäessä. Avustusten ja lahjoitusten vastaanottamisesta, hoitamisesta ja käytämisestä säädettäisiin valtion ammattikorkeakoulujen osalta asetuksella.

8 luku. Erinäiset säännökset

25 §. *Tutkimus- ja kehitystyö.* Ammattikorkeakoulun toimenkuvaan sopii luontevasti koulutustehtävään liittyvä tutkimus- ja kehitys-

työ. Tämän takia pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että ammattikorkeakoulu voi koulutustehtävänsä rajoissa harjoittaa toisaalta ammattikorkeakouluopintoja tukevaa ja toisaalta ensisijaisesti alueellista ja paikallista elinkeino- ja muuta työelämää palvelevaa tutkimus- ja kehitystyötä. Ammattikorkeakoululle luonteellinen rooli tässä palvelutoiminnassa kohdistuisi erityisesti pienen ja keski-suuren yritystoiminnan sektoriin. Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyöllä ei ole tarkoitus laajentaa ammattikorkeakoulujen toimenkuvaa tieteellisen tutkimuksen harjoittamiseen, joka on tiede- ja taidekorkeakoulujen tehtävä, vaan säilyttää se pääpiirteissään samanlaisena kuin vastaava tehtävä on nykyisinkin ammatillisilla oppilaitoksilla. Tarkoituksena ei ole myöskään kanavoida tutkimus- ja kehitystyöhön erillistä valtionrahoitusta ammatillisten oppilaitosten kehittämistoiminnan käynnistysavustuksia vastaavia tukitoimenpiteitä lukuun ottamatta.

26 §. *Koulutus sopimus.* Ammatillisten oppilaitosten järjestämään koulutukseen kuuluvaa harjoittelua ja työnopetusta on järjestetty ammatillisen oppilaitoksen ja työnantajan väliseen koulutus sopimukseen perustuvana. Koska harjoittelulla on keskeinen merkitys kaikissa ammattikorkeakoulututkinnoissa, koulutus sopimuskäytäntö on tarpeen ulottaa myös ammattikorkeakouluihin. Ehdotettu säännös vastaa pääpiirteissään oppilaitoslain 32 c §:n säännöstä alle 18-vuotiaita nuoria koskevia erityisjärjestelyjä lukuun ottamatta.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin koulutus sopimus ammattikorkeakoulun ja työnantajan väliseksi kirjalliseksi sopimukseksi työharjoittelun järjestämisestä. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin koulutus sopimuksessa sovittavista seikoista. Pykälän 3 momentin mukaan työnantajille maksettavasta koulutuskorvauksesta päättäisi opetusministeriö.

27 §. *Salassapitovelvollisuus ja tietojensaanti-oikeus.* Monissa ammattikorkeakoulun toimintaan liittyvissä asioissa kuten opettajan ja opiskelijan kurinpidon yhteydessä, oppilaaksi ottamista koskevien asioiden käsittelyssä sekä viran tai toimen täytössä saattaa ammattikorkeakoulun palveluksessa oleville tai hallintoelinten jäsenille ja muille niiden kokouksiin osallistuville henkilöille tulla sellaista yksityistä henkilöä koskevaa tietoa, joka on luonteensa vuoksi salassapidettävä. Tämän takia pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi kielto

siitä, ettei sivulliselle ilmaista tällaisia asioita, jotka he tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan ovat saaneet tietää.

Sosiaalialan ja terveydenhuoltoalan koulutuksessa opiskelijat joutuvat käytännön opetuksessa myös tekemisiin salassapidettävien tietojen kanssa. Sen takia pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että heidän salassapitovelvollisuudestaan säädettäisiin erikseen asetuksella.

Ammattikorkeakoulun tehtävien hoitaminen edellyttää eräissä tapauksissa oikeutta saada asiaa koskevat tarpeelliset tiedot ja selvitykset. Näiden saamisen varmistamiseksi ehdotetaan pykälän 3 momentissa säädettäväksi, että ammattikorkeakoulun hallituksella ja rehtorilla olisi oikeus saada tällaisia tietoja valtion ja kuntien viranomaisilta.

28 §. *Muutoksenhaku.* Pykälän 1 momentin mukaan valtion ja yksityisen ammattikorkeakoulun hallintoelimen sekä viran- ja toimenhaltijan päätökseen haettaisiin muutosta hallintovalituksin lääninoikeudelta. Kunnallisen ammattikorkeakoulun kohdalla käytettäisiin kunnallisvalitusta. Opiskelijaa koskevissa, asetuksella tarkemmin säädetyissä asioissa haettaisiin kuitenkin pykälän 2 momentin mukaan 1 momentista poiketen muutosta valittamalla lääninhallitukseen. Tällaisia asioita olisivat opiskelijan kurinpitoa koskevat kysymykset. Vastaavaa käytäntöä noudatetaan myös ammatillisissa oppilaitoksissa. Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että valittamalla ei saisi hakea muutosta sellaiseen ammattikorkeakoulun päätökseen, joka koskisi varoitukseen antamista opiskelijalle tai eräitä koulutuksen järjestämiseen liittyviä asioita. Niin ikään ehdotetusta 2 momentissa tarkoitettusta lääninhallituksen päätöksestä ei saisi valittaa. Vastavasta valituskiellosta koskien ammatillisia oppilaitoksia ja väliaikaisia ammattikorkeakouluja on säädetty asetustasolla.

29 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälään sisältyy tavanomainen asetuksenantovaltuus.

1.2. Opintotukilaki

3 §. Esityksen tarkoituksena on järjestää ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintotuki samoin perustein kuin tiede- ja taidekorkeakoulun opiskelijoilla. Tämän takia ehdotetaan, että opintotukilain 3 §:n 4 kohdassa säädetty korkeakoulun määritelmä muutettaisiin niin, että

korkeakoululla tarkoitettaisiin opintotukilaissa tiede- ja taidekorkeakoulujen ohella myös ammattikorkeakouluja.

Ehdotetun muutoksen perusteella ammattikorkeakouluihin ja ammattikorkeakouluopintoihin sovellettaisiin muun muassa opintotukilain 4 §:n 1 momentin, 7 §:n 2 momentin, 9 §:n, 11 §:n 1 momentin, 17 §:n, 19 §:n 1 momentin ja 49 §:n korkeakouluja ja korkeakouluopintoja koskevia säännöksiä.

Opintotukea voitaisiin myöntää lain 4 §:n 1 momentin nojalla ammattikorkeakoulun erillisen ammatillisen täydennyskoulutusohjelman suorittamiseen. Ammattikorkeakouluopinnot luettaisiin korkeakouluopiskelun opintotuen 7 §:n 2 momentissa säädetyn 70 kuukauden enimmäismäärän tarkoittamiksi korkeakouluopinnoiksi. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseen myönnettävän opintotuen enimmäisaikaa ei ehdoteta tutkintojen laajuuserojen takia säädettäväksi ylemmän korkeakoulututkinnon tapaan lailla, mutta opetusministeriö voisi 7 §:n 2 momentin nojalla vahvistaa ammattikorkeakouluopintojen opintotukeen oikeuttavan enimmäisajan.

Ammattikorkeakouluihin perustettaisiin opintotuen hallintoa varten lain 9 §:n nojalla opintotukilautakunnat, jotka voisivat olla yhteisiä paitsi ammattikorkeakoulujen myös tiede- ja taidekorkeakoulujen sekä ammattikorkeakoulujen kesken.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintoraha määräytyisi lain 11 §:n 1 momentissa säädetyn korkeakouluopiskelijoihin koskevin perusteiden, joiden mukaan opintorahan määrä olisi ammattikorkeakouluissa korkeampi kuin väliaikaisiin ammattikorkeakouluihin kuuluvissa ja muissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Ammattikorkeakouluopiskelijat voisivat saada opintotukea kesäkuukausiksi samoin perustein kuin muut korkeakouluopiskelijat. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden vanhempien tuloja ei lain 19 §:n 1 momentin mukaan otettaisi huomioon opintotukea myönnettäessä.

Esityksen tarkoituksena on ulottaa korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukijärjestelmä koskemaan myös ammattikorkeakouluja siten, että valtion talousarvion varattavalla erillisellä määrärahalla voitaisiin tukea opiskelijaterian hinnan alentamista. Opintotukilain 49 §:n nojalla kansaneläkelaitos huolehtisi tämän tuen myöntämisestä opiskelijaruokaloitten pitäjille.

1.3. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi ammattikorkeakouluopinnoista ehdotetun lain 21 ja 22 §:n mukaisesti tarpeelliset lisäykset ja muutokset, jotta rahoituslakia voidaan soveltaa myös ammattikorkeakoulujen rahoitukseen. Useissa pykälissä muutokset ovat teknisluonteisia siten, että asianomaisiin säännöksiin ehdotetaan lisättäväksi ammattikorkeakouluinstitutiota käsitte.

3 §. *Rahoitettavan toiminnan määrittelevät lait.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 a kohta, jonka mukaan lakia sovellettaisiin ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa säädettyyn valtionosuuteen ja -avustukseen sekä kotikunnan maksuosuuteen.

6 §. *Yleissäännös.* Opetustoimen käyttökustannusten rahoitusta koskevaan yleissääntöseen lisättäisiin ammattikorkeakouluinstitutiota. Pykälän 2 momentin mukaan ammattikorkeakoulun valtionosuus ja kotikunnan maksuosuus määräytyisivät laskennallisin perustein oppilasta kohden samoin kuin esimerkiksi ammatillisten oppilaitosten.

7 §. *Valtionosuuden laskennallinen peruste.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 momentti, jonka mukaan ammattikorkeakoulun valtionosuuden laskennallinen peruste olisi ammattikorkeakoulututkinnoittain opiskelijaa kohden määrätty yksikköhinta ja asianomaisen tutkinnon opiskelijamäärä. Ammatillisten oppilaitosten rahoituksessa tutkintoa vastaava peruste on oppilaitosmuoto. Tätä ei voida ammattikorkeakoulun yhteydessä käyttää. Kysymykseen tulevia perusteita olisivat lähinnä koulutuslohko, tutkinto ja koulutusohjelma. Koulutuslohkoa on kuitenkin pidettävä kustannusvaikutusten erottelukyvyltään liian karkeana. Koulutusohjelman käyttäminen taas johtaisi niiden suuren lukumäärän takia tarpeettoman hienojakoiseen laskentajärjestelmään. Ammattikorkeakoulututkinto, kuten esimerkiksi liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto tai tekniikan ammattikorkeakoulututkinto, insinööri, muodostaa koulutuksen kustannusrakenteen huomioon otettavan ja muutoinkin tarkoituksenmukaisen lähtökohdan rahoitusperustaksi. Pykälän 1 ja 8 momentissa otettaisiin huomioon uusi 6 momentti.

8 ja 9 §. *Opetustoimen valtionosuus. Kotikuntien maksuosuudet.* Opetustoimen valtionosuu-

den määräytymistä koskevaan 8 §:n 5 momenttiin ja kotikuntien maksuosuuden laskemista koskevaan 9 §:n 5 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi ammattikorkeakouluinstituutio. Muutokset merkitsevät sitä, että myös ammattikorkeakoulujen käyttökustannusten kotikuntien maksuosuuden peruste olisi, kuten on asianlaista myös ammatillisten oppilaitosten kohdalla, sama riippumatta ammattikorkeakoulusta, sen ylläpitojärjestelmästä ja opiskelijan kotikunnasta. Vain opiskelijan kotikunnan kantokykyluokka vaikuttaisi maksuosuuden suuruuteen. Ehdotettuun 8 §:n 7 momenttiin tehtäisiin 7 §:n momenttijärjestyksen muutoksen edellyttämät korjaukset.

14 a §. *Ammattikorkeakoulun yksikköhinnan laskeminen.* Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin ammattikorkeakoulun yksikköhinnan laskemisesta samoin menettelyin kuin lain 14 §:ssä säädetään ammatillisista oppilaitoksista. Pykälän 1 momentin mukaan opiskelijakohtaiset yksikköhinnat laskettaisiin joka neljäs vuosi tutkintoon johtavan koulutuksen valtakunnallisten kokonaiskustannusten ja opiskelijoiden yhteismäärän perusteella. Yksikköhintoja voitaisiin porrastaa asetuksella tarkemmin säädettävällä tavalla koulutusohjelmittain, koska samaankin tutkintoon johtavien koulutusohjelmien kustannukset saattavat merkittävästi poiketa toisistaan. Tarkoitus on, että yksikköhinnat määrättäisiin niin, että ne vastaavat todellisia valtakunnallisia, tutkinnoittain laskettuja kokonaiskustannuksia. Pykälän 2 momentin mukaan yksikköhintoja voitaisiin vastaavasti kuin ammatillisten oppilaitosten kohdalla korottaa pääasiassa vuokratiloissa toimivien ammattikorkeakoulujen osalta vuorakustannusten perusteella.

Ammattikorkeakoulut ovat uusia instituutioita, minkä takia ammattikorkeakoulujen yksikköhinnan ensikertainen määrääminen ja laskeminen ei ole mahdollista ehdotetun 14 a §:n mukaisesti. Tämän takia lain voimaantulosäännöksen 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että yksikköhintoa ensimmäistä kertaa määrättäessä käytetään laskentapohjana väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa suoritettavien ammattikorkeakoulututkimusten sekä vastaavien opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen tutkimusten kustannuksia. Niistä vähennettäisiin kuitenkin ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista annetussa laissa tarkoitettujen etujen aiheuttamat kustannukset, koska mainittu laki

ei koskisi ammattikorkeakoulujen opiskelijoita.

Koska yksikköhinnat voidaan laskea edellä sanotulla tavalla vasta vuodelle 1997, lain voimaantulosäännöksen 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että vuodelle 1996 eli käytännössä syyslukukaudelle vuonna 1996 ammattikorkeakoulun yksikköhinta muodostettaisiin ammattikorkeakoulun perustana olevien oppilaitosten yksikköhintojen ja vastaavien arvioitujen opiskelijamäärien perusteella. Niistä vähennettäisiin opintososiaalisten etujen aiheuttamat kustannukset. Vuonna 1996 ammattikorkeakoulujen yksikköhintoja tarkistetaan vuonna 1995 ammatillisissa oppilaitoksissa toteutuneiden kustannusten mukaisesti.

Ammattikorkeakoulu saattaa toimia tiloissa, joiden osalta tiloissa aikaisemmin toimineen oppilaitoksen yksikköhintoa on korotettu vuokrien tai vuokra-arvojen pääomakustannusten perusteella. Ehdotetulla voimaantulosäännöksen 4 momentilla turvattaisiin vuokrien ja vuokra-arvojen pääomakorvausten perusteella tehtyjen yksikköhintojen korotusten jakaantuminen ammattikorkeakoulun ja samoissa tiloissa toimivien muiden oppilaitosten kesken tarkoituksenmukaisella tavalla. Ylläpitäjät voisivat itse sopia siitä, miten aikaisemmin päätetty valtionosuuden laskentaperuste jakaantuu oppilaitosten kesken.

19 §. *Yksikköhintojen laskennassa huomiotta jätettävät kustannukset.* Pykälän johdantokapaleeseen lisättäisiin ammattikorkeakouluinstituutio.

38 §. *Valtionosuuden myöntäminen.* Käyttökustannusten valtionosuuden myöntämistä koskevan pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi ammattikorkeakouluinstituutio.

1.4. Laki eräistä ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain toimeenpanon edellyttämistä järjestelyistä

Ammattikorkeakoulut on tarkoitus perustaa pääsääntöisesti opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutusta tai ammattikorkeakoulukokeilussa ammattikorkeakouluopintoja järjestävien nykyisten oppilaitosten pohjalta muuttamalla näissä oppilaitoksissa annettava koulutus ammattikorkeakouluissa järjestettäväksi ammattikorkeakoulututkintoon johtavaksi koulutukseksi. Tähän lakiehdotukseen on

koottu tämän muutoksen siirtymävaiheen kannalta tarpeelliset säännökset.

1 §. *Lain soveltamisala.* Ehdotuksen mukaan lakia sovellettaisiin ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain toimeenpanossa muodostettaessa ammattikorkeakouluja väliaikaisiin ammattikorkeakouluihin kuuluvien tai muiden opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutusta järjestävien ammatillisten oppilaitosten pohjalta.

2 §. *Ammattikorkeakouluhankkeiden arviointi.* Ammattikorkeakouluopinnoista ehdotetun lain 5 §:ssä säädetäisiin eräistä yleisistä ammattikorkeakoulun toimiluvan myöntämisen ja valtion ammattikorkeakoulun perustamisen perusteista. Ehdotetun 2 §:n mukaan ammattikorkeakoulukokeiluun osallistuneen ammatillisen oppilaitoksen muodostaessa ammattikorkeakoulun perustan arvioitaisiin lupaa tai perustamista harkittaessa myös menestymistä tässä kokeilutoiminnassa.

3 §. *Ammattikorkeakoulun muodostamistapa.* Pykälässä säädetäisiin kahdesta erilaisesta ammattikorkeakoulun muodostamistavasta muodostettaessa ammattikorkeakoulua ammatillisesta oppilaitoksesta. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ammattikorkeakoulu muodostuisi alusta pitäen useammasta, monessa tapauksessa todennäköisesti kaikista vuosikursseista ja niiden opiskelijoista, mikäli ammattikorkeakoulun perustana on väliaikaiseen ammattikorkeakouluun kuuluva oppilaitos. Tämä on perusteltua, koska väliaikaisten ammattikorkeakoulujen opiskelijat opiskelevat ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että ammattikorkeakoulu muodostuisi ensimmäisen lukuvuotensa alusta vain silloin otetusta vuosikursista ja sen opiskelijoista, jos ammattikorkeakoulun perustana on muu kuin ammattikorkeakoulukokeiluun osallistuva oppilaitos. Tässä tapauksessa ammattikorkeakoulu kasvaisi täyteen laajuuteensa asteittain eli vuosikurssi vuosikursilta.

4 §. *Valtion ammattikorkeakoulun väliaikainen hallinto.* Ammattikorkeakoulun pysyvä hallinto voidaan muodostaa vasta sen jälkeen, kun ammattikorkeakoulu on aloittanut ensimmäisen lukuvuotensa ja ottanut opettajansa, muun henkilöstönsä ja opiskelijansa. Ennen ensimmäisen lukuvuoden alkamista ammattikorkeakoulu joutuu kuitenkin vastaamaan monenlaisesta päätöksenteosta, muun muassa koulutusohjelmaesitysten ja opetussuunnitelmien val-

mistelusta sekä henkilöstön ja opiskelijoiden ottamisesta. Valtion ammattikorkeakoulun väliaikaisesta hallinnosta ehdotetaan tämän takia säädettäväksi asetuksella.

5 §. *Opiskelijoiden asema.* Väliaikaiseen ammattikorkeakouluun kuuluvasta oppilaitoksesta ammattikorkeakouluun siirtyvien opiskelijoiden koulutus- ja opinto-ohjelmat on päätetty väliaikaisissa ammattikorkeakoulussa. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi näille opiskelijoille oikeus suorittaa opintonsa loppuun alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti.

6 §. *Opettajien asema.* Ammattikorkeakoulu-uudistus toteutetaan käyttämällä pääosin vastaavan ammatillisen koulutuksen opettajistoa ja myös muuta henkilöstöä. Ammattikorkeakoulun opettajien kelpoisuusvaatimukset on kuitenkin tarkoitus säätää keskimääräisesti ammatillisten oppilaitosten opettajien kelpoisuusvaatimuksia korkeammalle tasolle sen takia, että ammattikorkeakoulu-uudistuksen toteuttaminen suunnitellulla tavalla edellyttää opettajiston koulutustason kohottamista. Jotta myös sellainenkin ammattikorkeakoulun perustana olevan oppilaitoksen opettaja, joka on tässä virassa tai toimessa kelpoinen mutta joka ei täytä ammattikorkeakoulun opettajan kelpoisuusvaatimuksia, saisi mahdollisuuden siirtyä ammattikorkeakoulun opettajaksi, pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että tällainen opettaja voitaisiin nimittää ammattikorkeakoulun opettajan virkaan tai toimeen viiden vuoden määräajaksi sitä haettavaksi julistamatta silloin, kun virka tai toimi on ensi kertaa täytettävänä. Tarkoitus on, että tällainen opettaja niin halutessaan määräajan kuluessa täyttäisi ammattikorkeakoulun viran tai toimen kelpoisuusvaatimukset eli käytännössä suorittaisi kelpoisuusvaatimusten edellyttämät lisäopinnot.

7 §. *Kokeilutoiminta.* Ammattikorkeakoulukokeilua ei voida katkaista ammattikorkeakoulun perustamisajankohdasta, vaan se tulee saat-
taa seurantoineen, arviointineen ja raportointineen asianmukaisesti loppuun. Tämän takia pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että kokeilu saatetaan loppuun ammattikorkeakoulussa sen mukaan kuin ammattikorkeakoulun toimiluvassa tai päätöksessä tarkemmin määrätään.

8 §. *Ylläpitämislupa.* Ammattikorkeakoulun muodostaminen ammatillisesta oppilaitoksesta merkitsee tapauksesta riippuen asianomaisen oppilaitoksen lakkaamista tai toimenkuvan ja koulutustehtävän olennaista muuttumista. Tämän takia pykälässä ehdotetaan säädettäväksi,

että ammattikorkeakoulun toimilupaa koskevaan hakemukseen tulee liittää näihin hallinto-toimiin liittyvät esitykset, jotta ne voidaan samassa yhteydessä asianmukaisesti hoitaa päätökseen.

9 §. *Ammatillinen oppilaitos.* Opistoasteen ammatillista koulutusta järjestetään ammatillisten oppilaitosten ohella myös kansanopistoissa, liikunnan koulutuskeskuksissa ja musiikkioppilaitoksissa. Jotta nämä laitokset olisivat ammattikorkeakoulun perustana ammatillisten oppilaitosten kanssa samassa asemassa, pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että niihin noudatetaan soveltuvin osin, mitä ehdotetussa laissa ammatillisesta oppilaitoksesta säädetään.

10 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset.* Ehdotetun lain toimeenpanossa saattaa laajemminkin olla tarpeen antaa tarkempia säännöksiä ja määräyksiä. Sen takia pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että tarkempia säännöksiä annetaan asetuksella ja tarvittaessa sen nojalla opetusministeriön päätöksellä.

1.5. Laki nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista

28 §. *Voimaantulo.* Nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetun lain 28 §:n mukaan laki on voimassa vuoden 1999 loppuun. Tämän takia valtioneuvoston myöntämiin nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeilulupiin sisältyy määräys, että nuorisoasteen kokeiluyksiköt ja väliaikaiset ammattikorkeakoulut saavat ottaa uusia opiskelijoita viimeisen kerran vuonna 1995. Tällöin kokeilukoulutuksen opiskelijat ehtivät saattaa opintonsa loppuun lain voima-saoloaikana.

Ammattikorkeakoulujen perustaminen on tarkoitus aloittaa lakiesityksen mukaan 1 päivänä elokuuta 1996. Todennäköistä on, ettei ammattikorkeakouluopinnoista ehdotetun lain tarkoittamaa ammattikorkeakoulun toimilupaa myönnetä tai perustamispäätöstä anneta ensimmäisessä vaiheessa kaikille väliaikaisille ammattikorkeakouluille. Tällöin joudutaan kokeilulain voimassa olevan voimaantulosäännöksen ja valtioneuvoston myöntämien kokeilulupien perusteella tilanteeseen, jossa väliaikaisiin ammattikorkeakouluihin kuuluvat oppilaitokset joutuvat keskeyttämään oppilaaksioton ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin koulutusohjelmiin ja aloittamaan uudelleen opistoas-

teen ja ammatillisen korkea-asteen koulutuksen järjestämisen.

Tällaista edellä kuvattua tilannetta ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Tämän takia ja koska vastaavasti nuorisoasteen koulutuksen kokeilun johtopäätöksiä ja niistä aiheutuvia säädösmuutoksia ei ehditä tehdä niin, että ne varmuudella olisivat voimassa elokuun alusta 1996, ehdotetaan, että kokeilulain 28 §:n voimaantulosäännöstä muutettaisiin. Ehdotuksen mukaan kokeilulaki olisi voimassa vuoden 1999 loppuun. Lakia sovellettaisiin kuitenkin tämän jälkeenkin sellaiseen kokeilukoulutukseen, joka on aloitettu lain voimassa ollessa eli ennen vuoden 1999 loppua. Ehdotetun muutoksen perusteella valtioneuvosto voisi muuttaa kokeilulupia koskevia päätöksiään niin, että uusien opiskelijoiden ottaminen voisi edelleen vuoden 1995 jälkeenkin jatkua.

Ehdotuksen tarkoituksena on, että varsinaisen kokeilutoiminta seurantoineen, arviointineen ja raportointineen saatettaisiin kuitenkin loppuun vuoden 1999 loppuun mennessä.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun ammattikorkeakouluopinnoista annettavan lain nojalla annettaisiin asetus ammattikorkeakouluopinnoista. Asetus sisältäisi lakia täydentävät säännökset muun muassa ammattikorkeakoulun toimiluvan hakemisesta, koulutustehtävän määräämisperusteista, laadunarviointijärjestelmästä, valtion ammattikorkeakoulun hallinnosta, tutkintojärjestelmästä ja koulutusohjelmista, opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista, opettajista ja muutoksenhausta.

Kelpoisuudesta ammattikorkeakouluopintoihin annettaisiin ammattikorkeakouluopinnoista annettavan lain nojalla tarkempia määräyksiä opetusministeriön päätöksillä.

Ehdotetun opintotukilain muuttamisesta annetun lain ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain nojalla muutettaisiin näitä lakeja täydentäviä säännöksiä vastaavissa asetuksissa.

Ehdotetun eräistä ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain toimeenpanoon edellyttämistä järjestelyistä annettavan lain nojalla annettaisiin tarkempia säännöksiä asetuksella ja mahdollisesti myös opetusministeriön päätöksin.

3. Voimaantulo

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samanaikaisesti mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Ehdotettuja lakeja ryhdyttäisiin kuitenkin soveltamaan osin eriaikaisesti johtuen ensisijaisesti siitä, että ammattikorkeakouluopinnoista annettavan lain ehdotetun voimaantulosäännöksen nojalla ensimmäiset ammattikorkeakoulut voisivat aloittaa ensimmäisen lukuvuotensa 1 päivästä elokuuta 1996. Ehdotettua lakia opintotukilain muuttamisesta ryhdyttäisiin lain voimaantulosäännöksen mukaan soveltamaan ensimmäisten ammattikorkeakoulujen ensimmäisen lukuvuoden alusta. Ehdotettua lakia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ryhdyttäisiin soveltamaan ammattikorkeakoulujen rahoitukseen vasta 1 päivästä tammikuuta 1997. Ammattikorkeakoulujen rahoitukseen syyslukukaudella 1996 sovellettaisiin ammatillisia oppilaitoksia koskevia rahoituslain säännöksiä.

Vaikka varsinaiset ammattikorkeakouluopin-

not aloitettaisiinkin ammattikorkeakouluopinnoista annettavan lain nojalla vasta lähes puolitousta vuotta sen ehdotetun voimaantulon jälkeen, lain soveltamiseen ryhdyttäisiin eräin merkittävien osin heti sen tultua voimaan. Tarkoitus on, että valtioneuvosto jo kevätkaudella 1995 päättäisi ensimmäisen kerran niistä ammattikorkeakoulujen toimiluvista, joiden pohjalta ammattikorkeakoulut voisivat aloittaa koulutuksen lukuvuoden 1996—97 alusta. Tämä aikataulu on välttämätön ensinnäkin siksi, että vuonna 1996 perustettavat ammattikorkeakoulut voidaan ottaa huomioon valmisteltaessa hallituksen esitystä vuoden 1996 valtion talousarvioksi ja toiseksi siksi, että tarpeelliset ammattikorkeakoulujen omat valmistelutoimenpiteet sekä opetusministeriön ja ammattikorkeakoulujen hallintotoimet ehditään hoitaa asianmukaisessa järjestyksessä ennen lukuvuoden alkamista.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

ammattikorkeakouluopinnoista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Ammattikorkeakouluopinnot

Ammattikorkeakouluopinnoilla tarkoitetaan tässä laissa ammattikorkeakoulututkintoon johtavia ammatillisia korkeakouluopintoja, aikuiskoulutuksena suoritettavia ammatillisia erikoistumisopintoja ja muuta aikuiskoulutusta.

2 §

Ammattikorkeakoulututkinto

Ammattikorkeakoulututkinto on korkeakoulututkinto sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien

opintojen tarkoituksena on työelämän ja sen kehittämisen asettamien vaatimusten pohjalta antaa tarpeelliset tiedolliset ja taidolliset valmiudet ammatillisissa asiantuntijatehtävissä toimimista varten.

Ammattikorkeakoulututkinnon nimikettä saa käyttää vain tässä laissa tarkoitetuista ammattikorkeakoulututkinnoista.

3 §

Ammattikorkeakouluopintojen järjestäminen

Ammattikorkeakouluopintoja järjestetään opetusministeriön alaisissa ammattikorkeakouluissa, jotka muodostavat korkeakoulujärjestelmässä yliopistolaitoksen rinnalla toimivan ei-yliopistolaisen osan.

Ammattikorkeakoulun nimeä saa käyttää

vain tässä laissa tarkoitettusta ammattikorkeakoulusta.

2 luku

Toiminnan perusteet

4 §

Ammattikorkeakoulun ylläpitäminen

Valtioneuvosto voi myöntää kunnalle tai kuntayhtymälle taikka rekisteröidylle suomalaiselle yhteisölle tai säätiölle ammattikorkeakoulun toimiluvan. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että ammattikorkeakoulu on koulutustarpeen vaatima ja täyttää 5 §:ssä tarkoitettujen arviointiperusteiden pohjalta ammattikorkeakouluopintojen järjestämiselle asetettavat laatu- ja muut vaatimukset.

Toimiluvan saajalla on oikeus ylläpitää ammattikorkeakoulua ja järjestää ammattikorkeakouluopintoja sille toimiluvassa määrätyn koulutustehtävän mukaisesti. Toimiluvassa voidaan ammattikorkeakoululle määrätä myös kehittämis- ja muita velvoitteita.

Valtioneuvosto voi luvansaajaa kuultuaan peruuttaa toimiluvan kokonaan tai osittain, jos koulutustarpeen olennaiset muutokset tai muut ammattikorkeakoulun ylläpitämiseen liittyvät syyt sitä edellyttävät tai jos ammattikorkeakoulun toiminta ei täytä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja vaatimuksia ja velvoitteita.

Valtion ammattikorkeakoulu voidaan perustaa erityisestä valtakunnalliseen koulutustarpeeseen liittyvästä syystä. Valtion ammattikorkeakoulun perustamisesta ja lakkauttamisesta päättää valtioneuvosto. Valtion ammattikorkeakoulun perustamisen, toiminnan ja lakkauttamisen edellytyksistä on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä 1—3 momentissa säädetään.

5 §

Ammattikorkeakouluhankkeiden arviointi

Ammattikorkeakoulun toimiluvan myöntämisestä ja valtion ammattikorkeakoulun perustamisesta harkittaessa arviointiperusteita ovat erityisesti:

- 1) toiminta-ajatus;
- 2) suunniteltujen koulutusohjelmien ajanmukaisuus ja tarpeellisuus;
- 3) koulutusalojen yhdistelmien toimivuus;
- 4) toiminnan vahvuusalue;

5) riittävä koko suhteessa koulutustehtävään;

- 6) opettajiston koulutustaso;
- 7) kirjasto- ja informaatiopalvelut;
- 8) suhteet työelämään;
- 9) yhteistyö yliopistojen ja korkeakoulujen sekä muiden oppilaitosten kanssa;
- 10) kansainvälinen yhteistyö;
- 11) alueellinen koulutus- ja palvelutehtävä; sekä
- 12) arvioinnin järjestäminen.

6 §

Koulutustehtävä

Ammattikorkeakoulun koulutustehtävässä määrätään, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ammattikorkeakoulun toimiala, opiskelijapaikkamäärä ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa, ammattikorkeakoulun opetuskieli ja sijaintipaikat.

Luvan ammattikorkeakoulun koulutustehtävän muuttamiseen, joka koskee opiskelijapaikkamäärää ja sijaintipaikkoja, antaa opetusministeriö.

7 §

Muu ohjaus

Milloin ammattikorkeakoulukohtaisia määrällisiä tavoitteita ei saada muutoin valtakunnallisesti tai alueellisesti yhteensovitetuksi, opetusministeriö voi päättää ammattikorkeakouluissa opintonsa aloittavien määrästä aloituspaikkojen kokonaismääränä ja tarvittaessa kokonaan tai osittain tutkinnoittain.

8 §

Kehittämismvastuu

Ammattikorkeakoulun tehtävänä on vastata järjestelmänsä koulutuksen ja muun toiminnan laatutasosta ja jatkuvasta kehittämisestä ja osallistua määräajoin ulkopuoliseen laadunarviointiin.

Ammattikorkeakoulun laadunarviointia varren opetusministeriön yhteydessä on erillinen arviointielin, josta säädetään tarkemmin asetuksella.

3 luku

Hallinto

9 §

Ammattikorkeakoulun hallinnon perusteet

Ammattikorkeakoulun yleistä hallintoa hoi-

tavat hallitus ja rehtori sekä tarvittaessa valtuuskunta. Valtion ammattikorkeakoulun hallinnosta säädetään tarkemmin asetuksella.

Kaksikielisen ammattikorkeakoulun monijäseniset hallintoelimet jakaantuvat suomenkieliseen ja ruotsinkieliseen jaostoon. Jaostot käyttävät toimialallaan asianomaisen hallintoelimen toimivaltaa. Jaoston jäsenet tulee nimittää asianomaiseen kieliryhmään kuuluvista henkilöistä.

Ammattikorkeakoulun rehtorin kelpoisuusvaatimuksista säädetään asetuksella.

4 luku

Opetus ja tutkimus

10 §

Opetuskieli

Ammattikorkeakoulun opetuskieli on suomi tai ruotsi. Kaksikielisen ammattikorkeakoulun opetuskielinä ovat suomi ja ruotsi. Opetuksessa sekä kuulusteluissa ja kokeissa saadaan tarvittaessa käyttää muutakin kuin ammattikorkeakoulun opetuskieltä.

11 §

Tutkintojen perusteet

Ammattikorkeakoulututkinnoista, tutkintotavoitteista ja opintojen rakenteesta sekä muiden opintojen perusteista säädetään asetuksella ja määrätään sen nojalla ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä.

Ammattikorkeakoulututkintojen nimikkeistä säädetään asetuksella ja määrätään sen nojalla opetusministeriön päätöksellä.

12 §

Koulutusohjelmat ja opetussuunnitelmat

Ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot järjestetään koulutusohjelmoina sen mukaan kuin asetuksella säädetään ja sen nojalla tutkintosäännössä määrätään.

Koulutusohjelmien ja niiden opetussuunnitelmien tulee olla laajuudeltaan vähintään kolmen ja enintään neljän lukuvuoden päätoimisten opintojen mittaisia. Erityisestä syystä tutkinto voi olla neljääkin vuotta laajempi. Opiskeluajan enimmäispituudesta säädetään asetuksella.

Opetusministeriö vahvistaa koulutusohjelmat

ammattikorkeakoulun esityksestä sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Ammattikorkeakoulu päättää koulutusohjelmien opetussuunnitelmista sen mukaan kuin tutkintosäännössä määrätään.

5 luku

Opiskelijat

13 §

Kelpoisuus ammattikorkeakouluopintoihin

Ammattikorkeakouluun voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut:

1) lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon;

2) International Baccalaureate -tutkinnon tai Reifeprüfung-tutkinnon;

3) peruskoulupohjaisen ammatillisen tutkinnon sen mukaan kuin opetusministeriön päätöksellä tarkemmin määrätään;

4) opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen tutkinnon;

5) ammattitutkintolaissa (306/94) tarkoitetun ammatillisen perustutkinnon tai ammattitutkinnon sen mukaan kuin opetusministeriön päätöksellä tarkemmin määrätään;

6) nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetun lain (391/91) 2 §:n 1 momentissa tarkoitetut yhdistelmäopinnot sen mukaan kuin opetusministeriön päätöksellä tarkemmin määrätään; tai

7) edellä 1—5 kohdassa tarkoitettuja tutkintoja vastaavat ulkomailta suoritettut opinnot.

Ammattikorkeakouluun voidaan ottaa opiskelijaksi myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö, jolla ammattikorkeakoulu katsoo olevan riittävät tiedot ja taidot ammattikorkeakouluopintoja varten.

14 §

Opiskelijamäärä

Ammattikorkeakoulu päättää koulutustehtävän rajoissa ammattikorkeakouluun vuosittain otettavien opiskelijoiden määrästä, jollei 7 §:stä muuta johdu.

15 §

Opiskelijavalinta

Ammattikorkeakoulun opiskelijavalinnan perusteista ja valintakokeen järjestämisestä päät-

tää ammattikorkeakoulu. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmästä säädetään asetuksella ja määrätään sen nojalla opetusministeriön päätöksellä.

Opiskelijat ottaa ammattikorkeakoulu sen mukaan kuin asetuksella tarvittaessa säädetään. Opiskelijaksi hakevalla on oikeus hakea ammattikorkeakoululta oikaisua opiskelijaksi ottamista koskevaan päätökseen sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

16 §

Opetuksen maksuttomuus

Ammattikorkeakoulututkintoon johtava opetus on opiskelijalle maksutonta.

Ammatillisissa erikoistumisopinnoissa ja muussa aikuiskoulutuksessa perittäviin maksuihin noudatetaan valtion ammattikorkeakouluissa sekä soveltuvin osin myös kunnallisissa ja yksityisissä ammattikorkeakouluissa, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/92) säädetään.

17 §

Opiskelijan oikeusturva ja kurinpito

Opiskelijalla on oikeus hakea ammattikorkeakoululta oikaisua opintosuorituksen arviointiin sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Opiskelijaa, joka on ammattikorkeakoulussa syyllistynyt rikkomukseen, voidaan, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, kurinpidollisesti rangaista varoituksella tai epäämällä häneltä opiskelu-oikeus määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi.

6 luku

Opettajat ja muu henkilöstö

18 §

Opettajat

Ammattikorkeakoulussa on yliopettajan ja lehtorin virkoja ja toimia. Ammattikorkeakoulun muista opettajien viroista ja toimista säädetään tarvittaessa asetuksella.

Ammattikorkeakoulussa voi olla tuntiopettajia ja luennoitsijoita.

19 §

Opettajien kelpoisuusvaatimukset ja tehtävät

Ammattikorkeakoulun opettajien kelpoisuus-

vaatimuksista ja tehtävistä säädetään asetuksella. Opetusministeriö voi erityisestä syystä myöntää kelpoisuusvaatimuksista erivapauden.

20 §

Kunnallisen ja yksityisen ammattikorkeakoulun henkilöstön asema

Kunnallisen ammattikorkeakoulun virkoihin, niiden haltijoihin ja väliaikaisiin hoitajiin sekä tuntiopettajiin noudatetaan, mitä kunnallislaissa (953/76) säädetään tai sen nojalla määrätään, jollei tässä laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa toisin säädetä. Tuntiopettajiin sovelletaan kunnan tilapäisiä viranhaltijoita koskevia säännöksiä ja määräyksiä.

Yksityisen ammattikorkeakoulun toimiin, niiden haltijoihin ja väliaikaisiin hoitajiin sekä tuntiopettajiin noudatetaan, mitä työsopimuslaissa (320/70) säädetään tai sen nojalla määrätään, jollei tässä laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa toisin säädetä.

7 luku

Rahoitus

21 §

Perustamishankkeen valtionosuus

Ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle myönnetään ammattikorkeakoulun perustamishanketta varten valtionosuutta siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (705/92) säädetään.

Perustamishankkeena pidetään myös laitehankintaa sekä opetusmaatilaa ja opetusmetseen hankintaa.

22 §

Käyttökustannusten valtionosuus ja kunnan maksuosuus

Ammattikorkeakoulun käyttökustannuksia varten myönnetään valtionosuutta siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään.

Ammattikorkeakoulun opiskelijan kotikunta on velvollinen maksamaan ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle kotikunnan maksuosuuden siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään. Jos opiskelijalla ei ole kotikuntaa Suomessa tai jos hänellä on kotikunta Ahvenanmaalla, ammattikorkeakou-

koulun ylläpitäjälle maksetaan valtionosuutta ja kotikunnan maksuosuutta vastaava markkamäärä valtion varoista.

23 §

Ylimääräinen valtionavustus

Opetusministeriö voi myöntää ammattikorkeakoululle valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa ylimääräistä valtionavustusta. Sitä ei oteta huomioon ammattikorkeakoulujen käyttökustannusten valtionosuutta ja kotikunnan maksuosuutta määrättäessä.

24 §

Ulkopuolinen rahoitus

Ammattikorkeakoulu voi vastaanottaa toimintansa järjestämistä varten avustuksia ja lahjoituksia. Valtion ammattikorkeakoulun avustusten ja lahjoitusten vastaanottamisesta, hoitamisesta ja käyttämisestä säädetään asetuksella. Avustuksia ja lahjoituksia ei oteta vähennyksenä huomioon valtionosuutta ja kotikunnan maksuosuutta määrättäessä.

8 luku

Erinäiset säännökset

25 §

Tutkimus- ja kehitystyö

Ammattikorkeakoulu voi sille määrätyn koulutustehtävän rajoissa harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa ja työelämää tukevaa tutkimus- ja kehitystyötä.

26 §

Koulutus sopimus

Koulutus sopimus on ammattikorkeakoulun ja työnantajan välinen kirjallinen sopimus ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvan työharjoittelun järjestämisestä.

Koulutus sopimuksessa sovitaan harjoittelun tavoitteista, sisällöstä, kestosta, ajoituksesta, harjoitteluun osallistuvista opiskelijoista, osa-

puolten tehtävistä sekä muista tarpeellisista harjoittelun toteuttamiseen ja järjestämiseen liittyvistä seikoista.

Työnantajalle maksettavasta koulutuskorvauksesta päättää opetusministeriö.

27 §

Salassapitovelvollisuus ja tietojensaantioikeus

Ammattikorkeakoulun ylläpitäjän palveluksessa olevat sekä ammattikorkeakoulun hallintoelinten jäsenet ja muut niiden kokouksiin osallistuneet henkilöt eivät saa sivulliselle ilmaista, mitä he tämän lain mukaisten tehtävien perusteella ovat saaneet tietää, jos asia on sen laadun vuoksi salassa pidettävä.

Sosiaalialan ja terveydenhuoltoalan ammattikorkeakouluopintoja harjoittavien opiskelijoiden salassapitovelvollisuudesta säädetään asetuksella.

Ammattikorkeakoulun hallituksella ja rehtorilla on oikeus saada tehtäviensä hoitamiseksi tarpeelliset tiedot valtion ja kunnan viranomaisilta.

28 §

Muutoksenhaku

Valtion ja yksityisen ammattikorkeakoulun hallintoelimen sekä viran- ja toimenhaltijan tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen perusteella tekemään päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninoikeuteen noudattaen, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annettussa laissa (154/50) säädetään. Kunnallisen ammattikorkeakoulun hallintoelimen sekä viranhaltijan tämän lain tai sen nojalla annetun asetuksen perusteella tekemään päätökseen haetaan muutosta siten kuin kunnallislaissa säädetään.

Asetuksella säädettyissä opiskelijaa koskevis- sa asioissa muutosta haetaan 1 momentista poiketen valittamalla lääninhallitukseen 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista noudattaen muutoin, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annettussa laissa säädetään.

Valittamalla ei saa hakea muutosta ammattikorkeakoulun päätökseen, joka koskee varoituksen antamista opiskelijalle, ammattikorkeakoulun tutkintosääntöä, koulutusohjelmaa, opetussuunnitelmaa sekä muuta opetuksen järjestelyä. Valittaa ei saa myöskään lääninhallituksen 2 momentin nojalla tekemästä päätöksestä.

29 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

9 luku

Voimaantulosäännökset

30 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1995.

Tämän lain toimeenpanosta säädetään erikseen.

Tämän lain 4 §:ssä tarkoitettu ammattikorkeakoulun toimilupa voidaan myöntää ja päätös valtion ammattikorkeakoulun perustamisesta tehdä tämän lain nojalla ensimmäisen kerran 1 päivänä elokuuta 1996 ensimmäisen lukuvuotensa aloittavaa ammattikorkeakoulua varten.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

L a k i**opintotukilain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/94) 3 §:n 4 kohta seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) *korkeakoululla* niitä korkeakouluja, jotka mainitaan korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetussa laissa (1052/86), kuvataideakatemiaa sekä ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (/) tarkoitettuja ammattikorkeakouluja; sekä

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1995.

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran siitä ajankohdasta lukien, jolloin ensimmäiset ammattikorkeakoulut aloittavat ensimmäisen lukuvuotensa.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (705/92) 6 §:n 2 momentti, 7 §:n 1 ja 8 momentti, 8 §:n 5 ja 7 momentti, 9 §:n 5 momentti, 19 §:n johdantokappale ja 39 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 2 momentti, 8 §:n 7 momentti ja 39 §:n 1 momentin 2 kohta 22 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1454/93) sekä 7 §:n 1 ja 8 momentti, 8 §:n 5 momentti, 9 §:n 5 momentti sekä 19 §:n johdantokappale 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetussa laissa (718/93), sekä

lisätään 3 §:ään uusi 2 a kohta ja 7 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetulla lailla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6, 7 ja 9 sekä muutettu 8 momentti siirtyvät 7—10 momentiksi sekä lakiin uusi 14 a §, seuraavasti:

3 §

Rahoitettavan toiminnan määrittelevät lait

Tämä laki koskee valtionosuutta ja -avustusta sekä kotikunnan maksuosuutta, josta säädetään:

2 a) ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (/);

6 §

Yleissäännös

Valtionosuus ja kotikunnan maksuosuus määräytyvät laskennallisten perusteiden mukaisesti. Valtionosuus ja kotikunnan maksuosuus määräytyvät peruskoulussa, lukiossa, iltalukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa, ammatillisessa erityisoppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa oppilasta kohden. Valtionosuus määräytyy ammatillisessa erikoisoppilaitoksessa opetustuntia tai opintoviikkoa kohden, kansalaisopistossa opetustuntia kohden ja taiteen perusopetuksessa kunnan asukasta kohden. Musiikkioppilaitoksessa valtionosuus määräytyy opetustuntia kohden ja kotikunnan maksuosuus oppilasta kohden.

7 §

Valtionosuuden laskennallinen peruste

Kunnan opetustoimen valtionosuus määräytyy 2—8 ja 10 momentissa tarkoitetulla tavalla oppilaitosmuodoittain lasketuista markkamääristä.

Ammattikorkeakoulun valtionosuuden perusteena oleva markkamäärä saadaan siten, että lasketaan yhteen kutakin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien kunnan ja kuntayhtymän ylläpitämän ammattikorkeakoulun niiden opiskelijoiden määrien, joilla on kotipaikka 1 momentissa tarkoitetussa kunnassa, ja tutkinnoittain opiskelijaa kohden määrättyjen yksikköhintojen tulot.

Yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän oppilaitoksen valtionosuus määräytyy markkamäärästä, joka saadaan kertomalla ylläpitäjän oppilaitosten oppilaiden määrä soveltuvin osin 3, 5 ja 6 momentissa säädetyllä tavalla oppilasta kohden lasketulla markkamäärällä tai 4 momentissa tarkoitetulla yksikkö hinnalla taikka kertomalla valtionosuuden laskentaperusteeksi ylläpitäjälle vahvistettujen opetustuntien määrä 7 ja 8 momentissa tarkoitetulla opetustuntia kohden määrättyllä yksikkö hinnalla. Kuntayhtymän ylläpitämän kansalaisopiston ja musiikkioppilaitoksen valtionosuus määräytyy siten kuin tässä momentissa säädetään.

8 §

Opetustoimen valtionosuus

Ammatillisen oppilaitoksen, ammatillisen erityisoppilaitoksen, musiikkioppilaitoksessa järjestettävän ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun valtionosuus määräytyy siten, että valtionosuuden laskennallisesta perusteesta vähennetään 9 §:n 5 momentin mukaises-

ti lasketut oppilaiden kotikuntien maksuosuudet.

Valtionosuutta 7 §:n 10 momentin mukaisesti laskettuun markkamäärään kunta saa kunnan kantokyselyluokan mukaan siten kuin 22 §:n 2 momentissa säädetään.

9 §

Kotikuntien maksuosuudet

Ammatillisten oppilaitosten, ammatillisten erityisoppilaitosten ja musiikkioppilaitoksissa järjestettävän ammatillisen koulutuksen osalta oppilaan kotikunnan maksuosuus lasketaan siten, että mainitun ammatillisen koulutuksen oppilaskohtaisten valtionosuuden laskennallisten perusteiden valtakunnallisesta oppilasmäärällä painotetusta keskiarvosta vähennetään 8 §:n 1 momentissa säädetyn asteikon ja oppilaan kotikunnan kantokyselyluokan mukaisesti laskettava osuus. Ammattikorkeakoulun opiskelijan kotikunnan maksuosuus lasketaan vastaavasti ammattikorkeakoulujen opiskelijakohtaisten valtionosuuden laskennallisten perusteiden valtakunnallisesta opiskelijamäärällä painotetusta keskiarvosta. Keskiarvoja laskettaessa otetaan huomioon myös valtion ylläpitämille oppilaitoksille lasketut vastaavat markkamäärät.

14 a §

Ammattikorkeakoulun yksikköhinnan laskeminen

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka neljäs vuosi ammattikorkeakoulututkinnoittain siten, että kuhunkin tutkintoon johtavasta koulutuksesta kunnallisissa, yksityisissä ja valtion ammattikorkeakouluissa aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan tutkintoa suorittavien opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna. Yksikköhinnat porrastetaan, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, ottamalla huomioon tutkintoon johtavien koulutusohjelmien kustannuksissa olevat olennaiset erot. Yksikköhinnat on määrättävä siten, että yksikköhinnat kerrottuna opiskelijamäärällä yhteenlaskettuina vastaavat mainittuja kokonaiskustannuksia.

Jos ammattikorkeakoulu toimii pääasiassa

vuokratiloissa, yksikköhintoja voidaan vuosittain korottaa markkamäärällä, joka lasketaan jakamalla opetusministeriön valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistama vuosivuokra ammattikorkeakoulun opiskelijoiden määrällä. Tässä momentissa tarkoitettuja vuokria ei oteta huomioon laskettaessa 1 momentissa tarkoitettuja laskennallisia kokonaiskustannuksia.

19 §

Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävät kustannukset

Peruskoulun, lukion, iltalukion, ammatillisen oppilaitoksen, ammatillisen erityisoppilaitoksen, ammattikorkeakoulun, musiikkioppilaitoksen ja kansalaisopiston käyttökustannuksina ei pidetä:

39 §

Valtionosuuden myöntäminen

Käyttökustannusten valtionosuus myönnetään hakemuksetta:

1) peruskoulun ja peruskoulua korvaavan koulun sekä kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämän lukion, iltalukion, ammatillisen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun osalta oppilaiden kotikunnille;

2) kansalaisopiston, musiikkioppilaitoksen, peruskoulua vastaavaksi järjestetyn yksityisen koulun, ammatillisen erityisoppilaitoksen ja ammatillisen erikoisoppilaitoksen sekä yksityisen lukion, iltalukion, ammatillisen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun osalta oppilaitoksen ylläpitäjälle;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1995.

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä ammattikorkeakoulujen yksikköhintoja ja myönnettäessä valtionosuutta vuodelle 1997. Ammattikorkeakoulujen yksikköhintoja vuodelle 1997 määrättäessä käytetään tämän lain 14 a §:n 1 momentissa säädetystä poiketen yksikköhinnan laskentapohjana nuorisasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetussa laissa (391/91) tarkoitetuissa väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa suoritettaviin ammattikorkeakoulututkintoihin sekä vastaaviin opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen tutkintoihin johtavan

koulutuksen kustannuksia ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista annetussa laissa (498/83) tarkoitetuista eduista aiheutuvilla kustannuksilla vähennettynä.

Ammattikorkeakoulun käyttökustannusten rahoituksesta vuonna 1996 on voimassa sen lisäksi, mitä ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain 23 ja 24 §:ssä säädetään, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään ammatillisen oppilaitoksen rahoituksesta. Ammattikorkeakoulun yksikköhinta vuonna 1996 määrätään ammattikorkeakoulun perustana olevien oppilaitosten yksikköhintojen ja ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa olevien opiskelijoiden arvioitujen määrien perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa vähennetään ammatillis-

ten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista annetussa laissa tarkoitetuista eduista aiheutuvat kustannukset.

Jos ammattikorkeakoulu toimii tiloissa, joiden osalta tiloissa aikaisemmin toimineen oppilaitoksen yksikköhintaa on korotettu vuokrien tai vuokra-arvojen pääomakorvauksen perusteella, osoitetaan mainittujen korotusten perusteena olevasta markkamäärästä ammattikorkeakoululle sen yksikköhintoja korotettaessa ammattikorkeakoulun ja muiden tiloissa toimivien oppilaitosten ylläpitäjien keskenään sopima osuus.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4.

Laki

eräistä ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain toimeenpanon edellyttämistä järjestelyistä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sovelтамисala

Tätä lakia sovelletaan, kun nuorisooasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetussa laissa (391/91) tarkoitettuihin väliaikaisiin ammattikorkeakouluihin kuuluvien ja muiden ammatillisista oppilaitoksista annetussa laissa (487/87) tarkoitettujen opistoasteen ja ammatillisen korkeaasteen koulutusta antavien ammatillisten oppilaitosten pohjalta muodostetaan ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (/) ammattikorkeakouluja.

2 §

Ammattikorkeakouluhankkeiden arviointi

Milloin suunnitellun ammattikorkeakoulun perustana on väliaikaiseen ammattikorkeakouluun kuuluva ammatillinen oppilaitos, kunnallisen tai yksityisen ammattikorkeakoulun toimiluvan myöntämistä ja valtion ammattikorkeakoulun perustamista harkittaessa arvioidaan ammattikorkeakouluopinnoista annetun

lain 5 §:ssä mainittujen seikkojen lisäksi menestymistä kokeilutoiminnassa.

3 §

Ammattikorkeakoulun muodostamistapa

Milloin ammattikorkeakoulun perustana on väliaikaiseen ammattikorkeakouluun kuuluva ammatillinen oppilaitos, ammattikorkeakoulun opiskelijoita ovat ammattikorkeakoulun ensimmäisen lukuvuoden alusta silloin otettujen uusien opiskelijoiden ohella tällaisen oppilaitoksen ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa olevat opiskelijat.

Milloin ammattikorkeakoulun perustana on muu kuin 1 momentissa tarkoitettu ammatillinen oppilaitos, ammattikorkeakoulun opiskelijoita ovat ammattikorkeakoulun ensimmäisen lukuvuoden alusta silloin otetut uudet opiskelijat.

4 §

Valtion ammattikorkeakoulun väliaikainen hallinto

Valtion ammattikorkeakoulun väliaikaisesta

hallinnosta, jonka tehtävänä on huolehtia ammattikorkeakoulun päätöksenteosta ennen ammattikorkeakoulun ensimmäisen lukuvuoden alkamista ja pysyvän hallinnon muodostamista, säädetään asetuksella.

5 §

Opiskelijoiden asema

Milloin ammattikorkeakoulun perustana on väliaikaiseen ammattikorkeakouluun kuuluva ammatillinen oppilaitos, on tällaisesta oppilaitoksesta ammattikorkeakoulun opiskelijaksi 3 §:n 1 momentin mukaisesti siirtyvällä opiskelijalla oikeus suorittaa ammattikorkeakoulupinnot loppuun niistä väliaikaisessa ammattikorkeakoulussa tehtyjen päätösten mukaisina.

6 §

Opettajien asema

Ammattikorkeakoulun perustana olevan ammatillisen oppilaitoksen sellainen opettajan viran tai toimen haltija, joka täyttää tämän ammatillisen oppilaitoksen viralle tai toimelle säädettyt kelpoisuusvaatimukset, mutta joka ei täytä ammattikorkeakoulun opettajia koskevia kelpoisuusvaatimuksia, voidaan nimittää ammattikorkeakoulun opettajan virkaan tai toimeen viiden vuoden määräajaksi virkaa tai tointa ensi kertaa täytettäessä sitä haettavaksi julistamatta.

7 §

Kokeilutoiminta

Milloin ammattikorkeakoulun perustana on väliaikaiseen ammattikorkeakouluun kuuluva ammatillinen oppilaitos, saatetaan nuorisosteiden koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetun lain tarkoittama kokeilutoiminta loppuun ammattikorkeakoulussa sen mukaan kuin valtioneuvosto ammattikorke-

kouluopinnoista annetun lain 4 §:n 2 momentin nojalla tarvittaessa tarkemmin määrää.

8 §

Ylläpitämislupa

Milloin ammattikorkeakoulun perustana on ammatillinen oppilaitos, ammattikorkeakoulun toimilupaa koskevaan hakemukseen on liitettävä, jos siihen on syytä, asianomaisen ammatillisen oppilaitoksen ylläpitäjän hakemus ammatillisen oppilaitoksen ylläpitämisluvan peruuttamisesta kokonaan tai osittain tai hakemus koulutustehtävän muuttamisesta sen mukaan kuin ammatillisista oppilaitoksista annetussa laissa tai sen nojalla säädetään ja määrätään. Valtion ammattikorkeakoulua perustettaessa menetellään soveltuvin osin samoin perustein.

9 §

Ammatillinen oppilaitos

Mitä tässä laissa säädetään ammatillisesta oppilaitoksesta, on soveltuvin osin voimassa myös opistoasteen ammatillista koulutusta järjestävästä kansanopistosta, liikunnan koulutuskeskuksesta ja musiikkioppilaitoksesta.

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset ja määräykset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella ja tarvittaessa sen nojalla opetusministeriön päätöksellä.

11 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1995.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

5.

Laki

nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetun lain 28 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeilusta 22 päivänä helmikuuta 1991 annetun lain (391/91) 28 §:n 1 momentti seuraavasti:

28 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1991 ja on voimassa vuoden 1999 loppuun. Lakia sovelletaan kuitenkin lain voimaansaolon päättymisen jälkeenkin lain voimassa ollessa aloitetun koulutuksen järjestämiseen sen päättymiseen saakka.

— — — — —
— — — — —
— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1995.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 1994

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Opetusministeri *Olli-Pekka Heinonen*

2.

Laki**opintotukilain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/94) 3 §:n 4 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) *korkeakoululla* niitä korkeakouluja, jotka mainitaan korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetussa laissa (1052/86) sekä kuvataideakatemiaa; sekä

4) *korkeakoululla* niitä korkeakouluja, jotka mainitaan korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetussa laissa (1052/86), ja kuvataideakatemiasia sekä ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (/) tarkoitettuja ammattikorkeakouluja; sekä

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 1995.

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran siitä ajankohdasta lukien, jolloin ensimmäiset ammattikorkeakoulut aloittavat ensimmäisen lukuvuotensa.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (705/92) 6 §:n 2 momentti, 7 §:n 1 ja 8 momentti, 8 §:n 5 ja 7 momentti, 9 §:n 5 momentti, 19 §:n johtokappale ja 39 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 2 momentti, 8 §:n 7 momentti ja 39 §:n 1 momentin 2 kohta 22 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1454/93) sekä 7 §:n 1 ja 8 momentti, 8 §:n 5 momentti, 9 §:n 5 momentti sekä 19 §:n johtokappale 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetussa laissa (718/93), sekä

lisätään 3 §:ään uusi 2 a kohta ja 7 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetulla lailla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6, 7 ja 9 sekä muutettu 8 momentti siirtyvät 7—10 momentiksi sekä lakiin uusi 14 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Rahoitettavan toiminnan määrittelevät lait

Tämä laki koskee valtionosuutta ja -avustusta sekä kotikunnan maksuosuutta, josta säädetään:

2 a) ammttikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (/);

6 §

Yleissäännös

Valtionosuus ja kotikunnan maksuosuus määräytyvät laskennallisten perusteiden mukaisesti. Valtionosuus ja kotikunnan maksuosuus määräytyvät peruskoulussa, lukiossa, iltalukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammatillisessa erityisoppilaitoksessa oppilasta kohden. Valtionosuus määräytyy ammatillisessa erikoisoppilaitoksessa opetustuntia tai opintoviikkoa kohden, kansalaisopistossa opetustuntia kohden sekä taiteen perusopetuksessa kunnan asukasta kohden. Musiikkioppilaitoksessa valtionosuus määräytyy opetustuntia kohden ja kotikunnan maksuosuus oppilasta kohden.

Valtionosuus ja kotikunnan maksuosuus määräytyvät laskennallisten perusteiden mukaisesti. Valtionosuus ja kotikunnan maksuosuus määräytyvät peruskoulussa, lukiossa, iltalukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa, ammatillisessa erityisoppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa oppilasta kohden. Valtionosuus määräytyy ammatillisessa erikoisoppilaitoksessa opetustuntia tai opintoviikkoa kohden, kansalaisopistossa opetustuntia kohden ja taiteen perusopetuksessa kunnan asukasta kohden. Musiikkioppilaitoksessa valtionosuus määräytyy opetustuntia kohden ja kotikunnan maksuosuus oppilasta kohden.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

7 §

Valtionosuuden laskennallinen peruste

Kunnan opetustoimen valtionosuus määräytyy 2—7 ja 9 momentissa tarkoitetulla tavalla oppilaitosmuodoittain lasketuista markkamääristä.

Yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän oppilaitoksen valtionosuus määräytyy markkamäärästä, joka saadaan kertomalla ylläpitäjän oppilaitosten oppilaiden määrä soveltuvien osin 3 ja 5 momentissa säädetyllä tavalla oppilasta kohden lasketulla markkamäärällä tai 4 momentissa tarkoitetulla yksikkö hinnalla taikka kertomalla valtionosuuden laskentaperusteeksi ylläpitäjälle vahvistettujen opetustuntien määrä 6 ja 7 momentissa tarkoitetulla opetustuntia kohden määrättyllä yksikkö hinnalla. Kuntayhtymän ylläpitämän kansalaisopiston ja musiikkioppilaitoksen valtionosuus määräytyy siten kuin tässä momentissa säädetään.

8 §

Opetustoimen valtionosuus

Ammatillisen oppilaitoksen, ammatillisen erityisoppilaitoksen ja musiikkioppilaitoksessa järjestettävän ammatillisen koulutuksen valtionosuus määräytyy siten, että valtionosuuden laskennallisesta perusteesta vähennetään 9 §:n 5 momentin mukaisesti lasketut oppilaiden kotikuntien maksuosuudet.

Valtionosuutta 7 §:n 9 momentin mukaisesti laskettuun markkamäärään kunta saa kunnan kantokäylyluokan mukaan siten kuin 22 §:n 2 momentissa säädetään.

7 §

Valtionosuuden laskennallinen peruste

Kunnan opetustoimen valtionosuus määräytyy 2-8 ja 10 momentissa tarkoitetulla tavalla oppilaitosmuodoittain lasketuista markkamääristä.

Ammattikorkeakoulun valtionosuuden perusteena oleva markkamäärä saadaan siten, että lasketaan yhteen kutakin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien kunnan ja kuntayhtymän ylläpitämän ammattikorkeakoulun niiden opiskelijoiden määrän, joilla on kotipaikka 1 momentissa tarkoitetussa kunnassa, ja tutkinnoittain opiskelijaa kohden määrättyjen yksikkö hintojen tulot.

Yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän oppilaitoksen valtionosuus määräytyy markkamäärästä, joka saadaan kertomalla ylläpitäjän oppilaitosten oppilaiden määrä soveltuvien osin 3, 5 ja 6 momentissa säädetyllä tavalla oppilasta kohden lasketulla markkamäärällä tai 4 momentissa tarkoitetulla yksikkö hinnalla taikka kertomalla valtionosuuden laskentaperusteeksi ylläpitäjälle vahvistettujen opetustuntien määrä 7 ja 8 momentissa tarkoitetulla opetustuntia kohden määrättyllä yksikkö hinnalla. Kuntayhtymän ylläpitämän kansalaisopiston ja musiikkioppilaitoksen valtionosuus määräytyy siten kuin tässä momentissa säädetään.

Ammatillisen oppilaitoksen, ammatillisen erityisoppilaitoksen, musiikkioppilaitoksessa järjestettävän ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun valtionosuus määräytyy siten, että valtionosuuden laskennallisesta perusteesta vähennetään 9 §:n 5 momentin mukaisesti lasketut oppilaiden kotikuntien maksuosuudet.

Valtionosuutta 7 §:n 10 momentin mukaisesti laskettuun markkamäärään kunta saa kunnan kantokäylyluokan mukaan siten kuin 22 §:n 2 momentissa säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

Kotikuntien maksuosuudet

Ammatillisen koulutuksen osalta kotikunnan maksuosuus lasketaan siten, että ammatillisen koulutuksen oppilaskohtaisten valtionosuuden laskennallisten perusteiden valtakunnallisesta oppilasmäärillä painotetusta keskiarvosta vähennetään siitä 8 §:n 1 momentissa säädetyn asteikon ja oppilaan kotikunnan kantokykyluokan mukaisesti laskettava osuus. Mainittua keskiarvoa laskettaessa otetaan huomioon myös valtion ammatillisille oppilaitoksille lasketut oppilaskohtaisia valtionosuuden laskennallisia perusteita vastaavat markkamäärät.

Ammatillisten oppilaitosten, ammatillisten erityisoppilaitosten ja musiikkioppilaitoksissa järjestettävän ammatillisen koulutuksen osalta oppilaan kotikunnan maksuosuus lasketaan siten, että mainitun ammatillisen koulutuksen oppilaskohtaisten valtionosuuden laskennallisten perusteiden valtakunnallisesta oppilasmäärillä painotetusta keskiarvosta vähennetään 8 §:n 1 momentissa säädetyn asteikon ja oppilaan kotikunnan kantokykyluokan mukaisesti laskettava osuus. Ammattikorkeakoulun opiskelijan kotikunnan maksuosuus lasketaan vastaavasti ammattikorkeakoulujen opiskelijakohtaisten valtionosuuden laskennallisten perusteiden valtakunnallisesta opiskelijamäärillä painotetusta keskiarvosta. Keskiarvoja laskettaessa otetaan huomioon myös valtion ylläpitämille oppilaitoksille lasketut vastaavat markkamäärät.

14 a §

Ammattikorkeakoulun yksikköhinnan laskeminen

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka neljäs vuosi ammattikorkeakoulututkinnoittain siten, että kuhunkin tutkintoon johtavasta koulutuksesta kunnallisissa, yksityisissä ja valtion ammattikorkeakouluissa aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan tutkintoa suorittavien opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna. Yksikköhinnat porrastetaan, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, ottamalla huomioon tutkintoon johtavien koulutusohjelmien kustannuksissa olevat olennaiset erot. Yksikköhinnat on määrittävä siten, että yksikköhinnat kerrottuna opiskelijamäärällä yhteenlaskettuina vastaavat mainittuja kokonaiskustannuksia.

Jos ammattikorkeakoulu toimii pääasiassa vuokratiloissa, yksikköhintoja voidaan vuosittain korottaa markkamäärällä, joka lasketaan jakamalla opetusministeriön valtionosuuden laskenta-perusteeksi vahvistama vuosivuokra ammattikorkeakoulun opiskelijoiden määrällä. Tässä momentissa tarkoitettuja vuokria ei oteta huomioon laskettaessa 1 momentissa tarkoitettuja laskennallisia kokonaiskustannuksia.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

19 §

Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävät kustannukset

Peruskoulusta, lukiosta ja iltalukiosta sekä ammatillisen oppilaitoksen, ammatillisen erityisoppilaitoksen, musiikkioppilaitoksen ja kansalaisopiston ylläpitämisestä aiheutuneina kustannuksina ei pidetä:

39 §

Valtionosuuden myöntäminen

Käyttökustannusten valtionosuus myönnetään hakemuksetta:

1) peruskoulun ja peruskoulua korvaavan koulun sekä kunnan tai kuntainliiton ylläpitämän lukion, iltalukion ja ammatillisen oppilaitoksen osalta oppilaiden kotikunnille;

2) kansalaisopiston, musiikkioppilaitoksen, peruskoulua vastaavaksi järjestetyn yksityisen koulun, ammatillisen erityisoppilaitoksen ja ammatillisen erikoisoppilaitoksen sekä yksityisen lukion, iltalukion ja ammatillisen oppilaitoksen osalta oppilaitoksen ylläpitäjälle.

19 §

Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävät kustannukset

Peruskoulun, lukion, iltalukion, ammatillisen oppilaitoksen, ammatillisen erityisoppilaitoksen, *ammattikorkeakoulun*, musiikkioppilaitoksen ja kansalaisopiston *käyttökustannuksina* ei pidetä:

39 §

Valtionosuuden myöntäminen

Käyttökustannusten valtionosuus myönnetään hakemuksetta:

1) peruskoulun ja peruskoulua korvaavan koulun sekä kunnan tai *kuntayhtymän* ylläpitämän lukion, iltalukion, ammatillisen oppilaitoksen ja *ammattikorkeakoulun* osalta oppilaiden kotikunnille;

2) kansalaisopiston, musiikkioppilaitoksen, peruskoulua vastaavaksi järjestetyn yksityisen koulun, ammatillisen erityisoppilaitoksen ja ammatillisen erikoisoppilaitoksen sekä yksityisen lukion, iltalukion, ammatillisen oppilaitoksen ja *ammattikorkeakoulun* osalta oppilaitoksen ylläpitäjälle;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1995.

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran määrittäessä ammattikorkeakoulujen yksikköhintoja ja myönnettäessä valtionosuutta vuodelle 1997. Ammattikorkeakoulujen yksikköhintoja vuodelle 1997 määrittäessä käytetään tämän lain 14 a §:n 1 momentista säädetystä poiketen yksikköhinnan laskentapohjana nuorisasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetussa laissa (391/91) tarkoitetuissa väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa suoritettaviin ammattikorkeakoulututkintoihin sekä vastaaviin opistoasteen ja ammatillisen korkeasteen tutkintoihin johtavan koulutuksen kustannuksia ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista annetussa laissa (498/83) tarkoitetuista eduista aiheutuvilla kustannuksilla vähennettynä.

Ammattikorkeakoulun käyttökustannusten rahoituksesta vuonna 1996 on voimassa sen lisäksi, mitä ammattikorkeakouluopinnoista annetun

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

lain 23 ja 24 §:ssä säädetään, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään ammatillisen oppilaitoksen rahoituksesta. Ammattikorkeakoulun yksikköhinta vuonna 1996 määrätään ammattikorkeakoulun perustana olevien oppilaitosten yksikköhintojen ja ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa olevien opiskelijoiden arvioitujen määrien perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa vähennetään ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista annetussa laissa tarkoitetuista eduista aiheutuvat kustannukset.

Jos ammattikorkeakoulu toimii tiloissa, joiden osalta tiloissa aikaisemmin toimineen oppilaitoksen yksikköhintaa on korotettu vuokrien tai vuokra-arvojen pääomakorvauksen perusteella, osoitetaan mainittujen korotusten perusteena olevasta markkamäärästä ammattikorkeakoululle sen yksikköhintoja korotettaessa ammattikorkeakoulun ja muiden tiloissa toimivien oppilaitosten ylläpitäjien keskenään sopima osuus.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

5.**Laki**

nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetun lain 28 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeilusta 22 päivänä helmikuuta 1991 annetun lain (391/91) 28 §:n 1 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

28 §

28 §

*Voimaantulo**Voimaantulo*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1991 ja on voimassa vuoden 1999 loppuun.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1991 ja on voimassa vuoden 1999 loppuun. Lakia sovelletaan kuitenkin lain voimaansaolon päättymisen jälkeenkin lain voimassa ollessa aloitetun koulutuksen järjestämiseen sen päättymiseen saakka.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1995.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.